

■ Txiki Agirre *Keixeta*:
"Askoz ere libreagoa
naiz abstraktuan"

■ Diru maileguak
egin Internetez,
bankurik gabe

2008ko otsailaren 24a | LXXI. urtea | 2.125 zenbakia | 3,70 euro

Euskara magaletik

Transmisioari buruzko
Eusko Jaurlaritzaren
ikerketa argitaratugabea

■ Korbata eta soinekoz eskiatu zuten lehen aldiz euskaldunek

■ Iñaki Zabala (EAE-ANV): "Loiolan emandako pausoek gerora ere balioko dute"

GERTURATU EUSKAL KULTURAREN UNIBERTSORA

Hari@ buletin elektronikoak euskal kulturaren aktualitatea gerturatzen dizu egunero. Albisteak, iritziak, adierazpenak eta, orain, beste bi sail berri: **Blog Miran** eta **Hari@ri tiraka**. Egin harpidetza **dokum@argia.com** helbidean eta doan jasoko duzu posta elektronikoz.

- 5 Deabruaren abokatua: Gorka Benitez.**
Fermin Etxegoien.

Gaiak

- 20 Eskiak 100 urte. Lehenengo ipurdikoak Tolosan hartu zituzten.** Mikel Garcia.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 J.I. Basterretxea. Ttaku (h)errenka.
Historiaren istorioak.
25 Joseba Azkarraga Etxagibel. Luparekin.
Euskal Gatazka, erdigunetik ertzetara.
26 Imanol Alvarez. Benetako ezkerria.
Castillo Suarez. Toxikoak.
27 Gorka Moreno Márquez.
Gizarte politikak soilik pobreenzat?
Joxemari Ostolaza. Venga equipo...
28 Harkaitz Cano. Otsaileko zirtak. Fikziozko dirua.
30 Julen Zelaia. Bertso berriak.

Erdiko kaiera

- 31 Diego Rivera. Berandu bada ere.** Leire Ventas.
35 Argitalpenak. Iker Barandiaran eta Pilar Iparragirre.
38 Ezpalak. Jon Torner.
39 Abarrak. Gorka Bereziartua.
40 Denbora-pasak. Ana Zambrano eta Kike Amonarriz.
42 Ihesi. Donostiako albuma. Maddi Soroa.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua, Jakoba Errekondo eta Nagore Irazustabarrena.

Termometroa

- 49 Iñaki Zabala: "Kapitalak bere baratzeko zakurra dauka EAJ".**
Mikel Asumendi.
52 Biurteko Azoka. Makina erremintak marka denak hautsi ditu. Daniel Udalaiz.
54 Bero- beroan.
Juan Mari Arregi eta Onintza Irureta.

6 Euskararen transmisioa | Onintza Irureta

Euskarak biziraun dezan biderik eragin-korrena, merkeena eta naturalena da familia bidezko transmisioa. Hala dio Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak, eta baieztatutakoari jarraiki ikerketa sakona egin berri du 2007an. Labetik atera berria den azterketaren hurbilketa jaso dugu erreportajea, eta baita HPSko sailburuorde Patxi Baztarrikari egindako elkarrizketa ere.

18 | Nire banketxea izan nahi al duzu?

Gorka Bereziartua

56 | Net Hurbil

Pello Zubiria

58 | Azkena

Mikel Irizar

12 | Txiki Agirre "Keixeta" | Amets Arzallus

Esperimentazioaz, drogaz, abstrakzioaz, sentiberatasunaz, kritikariez... eta noski, pinturaz eta pintatzeaz mintzatu zaigu Arroa Beheko artista handia. Berak dioten moduan, lo dagoela ere margolaria da *Keixeta*.

PHOTO © Txomin Txuska

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzio-burua: Estibx Eizagirre. Erredakzioa: Urko Apaolaza, Lander Arbelaiz, Mikel Asumendi, Gorka Bereziartua, Unai Brea, Mikel Garcia, Onintza Irureta. Dokumentazioa: Garbiñe Ubeda. Argazkilaria: Dani Blanco. Produzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner.

Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Aziproz, Olatz Korta. Publizitatea: Nere Armendariz. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loarte, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Nagore Lozano.

HELBIIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. Bizkaia: P.K. 140. 48.100 Mungia. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Harpidetzak: harpide@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 135 euro. Ipar Euskal Herria: 165 euro. Espainia: 135 euro. Beste atzerriak: 170 euro. Airez: 268 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaila Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko irudia: Iñigo Azkona.

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak
diruz lagundua

GIPUZKOA
zurekin, aurrera >>

k u l t u r a

EZKERRA OIHUKATU!

eusko
alkartasuna

herriarenahotsa

“Basamortu eder honetan izar gutxi baina itzelak sortu dira”

Gorka Benitez | Jazz gizona

Bilbo 1966. Tenor saxo aparta. Arnasketa zirkularra egiten dakienez, txistuka hasi eta bi txistu ari direla ematen du. Gautxori, alproja, txirene eta niu-yorikan.

FERMIN ETXEGOIEN

Argazkia: Débora Tenenbaum

Aspalditik Bartzelonan zaude eta egungo jazzean lehen saxo tenorra zarela diote...

Sehula ez dut horretan pentsatzen, ezta pentsatuko ere. Besteek esan dezatela. Nire lana ahalik eta hobekien egiten saiatzen naiz, ahalik eta zintzoen. Ez dut uste ranking-a dagoenik, gustu kontuak baizik.

... munduko jazz potentziarik handienetakoan jaio izanari esker, noski, udako jazzaldiek erakusten duten gisan.

Kar, kar, kar. Basamortu eder honetan dagoen harrigarriena zera da, izar gutxi baina itzelak sortu izana: Javier Colina, Victor eta Juan de Diego, Santi Ibarretxe, Franc Rubio eta abar.

Alboka piezak grabatu dituzu jazz diskoetan.

Enteratu al zara? Txikitatik nire gogoko tresna da. Baina fusiorik gabe. Modu erabat organiko eta naturalean.

Estatu Batuetan euskal jatorriko umeei txistua irakatsi diezu udalekuetan.

AEBetan nengoela izandako bizipenik ederrenetako. Giza talde itzela geneukan, toki eta pertsona asko ezagutu nituen eta gainera gure kulturaren alde zerbait egin ere. Oraindik hango usainak etortzen zaizkit, izan ere jende gutxi imajina dezake Estatu Batuetako euskal komunitate bat benetan zer den. Betiko eskertuta natzaie. John & Jenni and the crew.

Japonian biran izan zara bertako flamenko dantzari batekin.

Sehulako pagotxa izan zen Chicuelo, David Lagos, El Londro, David Iglesias, Chiqui de la Línea edota Albert Bover, Pep Perez eta David Gomez bezalako

artistekin biran ibiltzea. Jazz eta flamenko uztarketa izan zen. Guretzat flamenko ikastaro trinkoa, jazz-lariok txiki sentitzen baikin. Musikalki emanaldiaren aurretik zein ondoren onena gertatzen zen. Oso harrigarria, gurekin zerikusirik ez baina bizipen bakarra. Chicuelo gitarristak aurre egiteko ere deitu dit, baina ezingo dut beste konpromiso batzuk direla kausa.

Aipa ditzagun orain zure azken boladako emakumeak: Martirio, Omara Portundo, Carme Canela...

Neuk bai zorte handia. Haietariko bakoitzarengandik ikasi eta gozatu egiten da, musikaz eta bizitzaz. Artista itzelak dira eta sorkuntzarako iturri. Nahi nuke lagun asko aldamenean izan, haiekin jotzea zer den senti dezaten.

Bizi eta ikasi –edan eta maitatu– New York hirian egin dituzu, baina azken diskoari *Bilbao* jarri diozu.

N.Y. oraindik ere ametsa bezalakoa da eta bertatik ikasten jarraitzen dut. Baina nire beste errealitatea Bilbo da eta bertakoa naiz.

Bilbo, nahasketa kuttuna London eta Barakaldo artean.

Bilbok duen aberastasun handienetako aipatu duzu. Izateko era paregabea. Labe garaiak, ibaia, ontziolak... *La hostia*. Bertatik gatoz. Burberry, zapata ona, gabardina dotorea... eta txapela. Nortasun egiazkoa. Musika bageneuka!

Zure moduko zenbat ezagutzen duzu?

Arraioa, zer nolako galdera... Ikusten da ongi pentsatu duzula, elkarrizketa ixteko balio baitizu. Tira, gauza bera erantzunez zirkulua itxiko dut: esan dezatela besteek. Nik arraunean jarraituko dut. ■

Familia bidezko transmisioa

Merke eta eraginkorra: etxean erakutsi euskara

Euskara familia bidez transmititzea hizkuntzak bizirauteko biderik naturalena, eraginkorra eta merkeena da. Hala dio Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak. Hari horri tiraka, azken urteotan hainbat ikerketa egin du HPSk familia bidezko transmisioaren nondik norakoak xeheago aztertu nahian. Orriotan aurkeztu dizuegun lana 2007an egindako ikerketa sakonera hurbilketa da.

ONINTZA IRURETA

HPSk lehenengoz egin du halako ikerketa sakona, familia bidezko transmisioari buruz. Dena dela, gaiaren garrantzia kontuan hartuz, azken urteotan hainbat azterketa egin dira gurasoek seme-alabei euskara nola transmititu dioten ikusteko.

1991. urteaz geroztik bost urtez behin egin den Euskal Herriko inkesta soziolinguistikoa, inkestatuei galdetu zaie gurasoengandik jaso duten lehen hizkuntzari buruz. Azken inkestan berriaz, inkestatuek beren seme-alabei transmititu dioten hizkuntzari buruz galdetu zaie. Beraz, gutxi gorabehera azken ehun urteotan, eta bereziki azken hamar urteotan, Euskal Herrian euskara nola transmititu den jakiteko modua dago.

Kontuan izan behar da azken hogeita bost urteotan elebidunen ezaugarriak aldatu direla.

DANI BLANCO

HPSren ikerketak erakutsi du amaren hizkuntza-identitateak aitarenak baino pisu handiagoa duela hizkuntza transmititzeko prozesuan.

Hasierako elebiduna euskara etxean jaso zuena eta gune euskaldunetan bizi zena zen; orain profil horretako elebiduna gero eta urriagoa da. Elebidun berriak euskara eskolan ikasi du eta hiri-gune erdaldunetan bizi da. Bestalde, profil berri horretako elebidun multzo handia

haurrak izateko garaian dago. Egoera hori probestuz, HPSk bi ikerketa eginak ditu. Bata 2005ean egin zuen Gasteizko Olabide ikastolako ikasle ohiak ardatz hartuta. Ikasle ohi horiei galdetu zitzaion ea euskara seme-alabei transmititu dioten ala ez. Emaizak Donostiako Santo Tomas lizeoko ikasle ohiak egindako azterketarekin alderatu zituzten, hau da, Gasteizkoan baino gune euskaldunagoan hazitako ikasle ohiak.

Beste ikerketa 1999an egin zuen Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak. Bikoteen tipologia ezarri zuen. Geroago bikoteen ezaugarrien arabera-ko zerrenda hobetu zuen, eta baita etxean jasotako hizkuntza zenbateraino gorde den eta etxeko erabilera aztertu ere.

Familia, eskola eta haurtzaindegia

Berebiziko garrantzia du gurasoek seme-alabei bizitzako lehen hiru urteetan erakusten dioten edo dizkioetan hizkuntzek, ama hizkuntza edo lehen hizkuntzak.

Hizkuntzak biziberritzeko familia ez dela nahikoa azpimarratuta, Patxi Baztarrika Hizkuntza Politikarako sailburuordeak zera azaldu du: "Eskola funtsezkoa izaten ari da etxean euskara jaso ez duten gazteek ikas dezaten. Baina ahalegin horiek guztiak helburu argia dute: eskola bidez euskaldundu diren gazte horiek familia sortu eta seme-alabak dituztenean euskara transmititu diezaietela. Etxean jasotako hizkuntza hobeto menperatzen da, eta horren ondorioz, gehiago erabiltzen da. Aldi berean, etxea da, oraindik ere, umearen erabilera eremurik berezkoena". "Oraindik" dio Baztarrikak, haurrak gero eta lehenago eta gero eta ordu gehiagoz daudelako haurtzaindegian. Baztarrikaren ustez, horrek seguruenik, lehen hizkuntzaren kontzeptua berraztertzea ekarriko du lehenago edo beranduago. ■

kenzazpi

www.kenzazpi.com • www.pserrano.com

"Argiak" diskoaren aurkezpen kontzertua

kenzazpi
taldearen eskutik.

Otsailaren 29a, 21:00etan

Biarritz-eko

Palais des Festivals - Gare du Midi

SARRERAK: 15 euro

SALMENTA PUNTUAK:

Biarritz: Eki Denda, Turismo bulegoa

Baiona: Elkar Megadenda

Donibane Garazi: Kalaka Ostaturia

Hazparne: Xuriaeta Ostaturia

Disko berria!

Euskararen transmisioari buruzko ikerketa

Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak 2007an egin du ikerketa, 2001eko errolda kontuan hartuta. Bi gurasoekin (edo senide gehiagorekin) etxean bizi diren 2 eta 29 urte arteko seme-alabak dira aztertzeiko hautatutakoak. Euskal Autonomia Erkidegoko 462.593 pertsona hartzen ditu aintzat talde horrek. Milioi erdi hori 2 eta 29 urte arteko herritarren %70 dira.

Gurasoen tipologia

D mota: bi gurasoek ondo egiten dute euskaraz eta biek dute gutxienez euskara lehen hizkuntza –lehen hizkuntza, bat baino gehiago izan daiteke–.

B mota indartua (B+): bi gurasoek ondo egiten dute euskaraz, baina bakarrik du lehen hizkuntza gutxienez euskara.

B mota: bi gurasoek ondo egiten dute euskaraz, baina bien lehen hizkuntza gaztelania da.

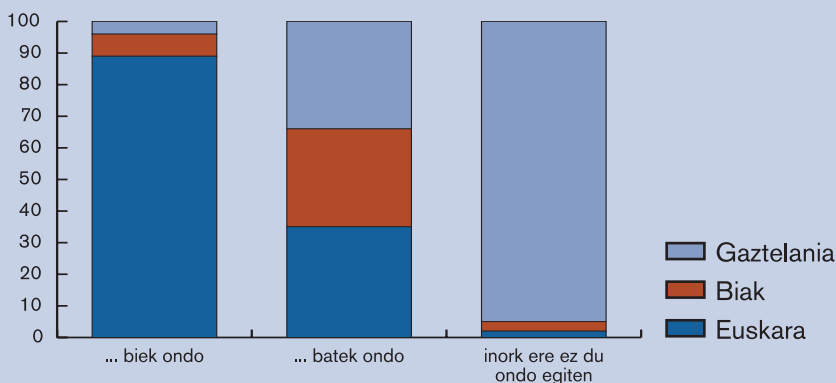
A mota indartua (A+): guraso batek ondo egiten du euskaraz eta lehen hizkuntza gutxienez euskara

du. Besteak ez du euskaraz ondo egiten, bere lehen hizkuntza zein den kontuan hartu gabe.

A mota: guraso batek ondo egiten du euskaraz eta gaztelania du lehen hizkuntza. Besteak ez du ondo egiten euskaraz, bere lehen hizkuntza zein den kontuan hartu gabe.

X mota: bi gurasoetatik batek ere ez du ondo egiten euskaraz, bere lehen hizkuntza zein den kontuan hartu gabe.

2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben lehen hizkuntza gurasoen hizkuntza-gaitasunaren arabera [EAE, 2001 (%)

- ✓ Guraso biek euskaraz ondo dakitenean, euskara transmititzen dute nagusiki eta, neurri handi batean, eskusiboki: seme-alaben %88k euskaraz baino ez dute jaso gurasoengandik eta %7k euskara gaztelaniarekin batera. Gainerako %5ek gaztelaniaz besterik ez dute jaso.
- ✓ Euskaraz ondo bikotearen kide bakarrik dakienean, ehunekoak nabarmen aldatzen dira, eta bortizki egiten du behera etxean euskara bakarrik jasotzen dutenen ehunekoak (%35), euskara eta gaztelania jasotzen dituztenen (%30) eta gaztelania soilik jasotzen dutenen (%35) mesedetan.
- ✓ Azkenik, bietatik bakar batek ere euskaraz ez dakitenean, seme-alaben ia %95ek gaztelania dute lehen hizkuntza.

2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben banaketa lehen hizkuntzaren eta hizkuntza gaitasunaren arabera

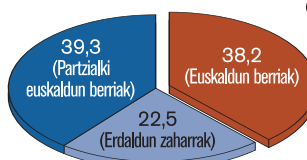
✓ Etxean jasotako hizkuntza mantentzeko dagokionez, euskara lehen hizkuntza izan dutenen %92,2k euren hizkuntza-gaitasunari eutsi diote edo hobetu egin dute.

Aldi berean, lehen hizkuntza gaztelania bakarrik izan dutenen artetik (2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben %72,6), ia %80k euskara ikasi du (%38,2 guztiz eta %39,3 partez) eta bostenak pasatxok erdaldun elebakarra izaten jarraitzen du.

Laburbilduz, beraz, 2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben ia %85ek euskaraz dakite: %52,9 elebidunak dira eta %30,4 elebidun hartzaileak.

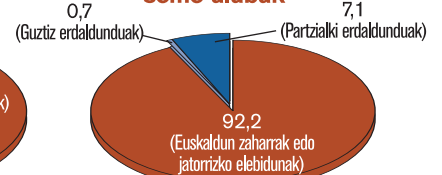
✓ Hizkuntza galtzeko prozesuari dagokionez, lehen hizkuntza euskara izan dutenen %7,8k hizkuntza-gaitasuna galdu dute, baina gehienetan galera hori erabatekoa (%0,7) ez, baizik eta partziala (%7,1) izan da. Euskara galdu dutenak 2 eta 29 urte bitarteko seme-alaba guztien %2 baino ez dira.

Lehen hizkuntza gaztelania duten seme-alabak

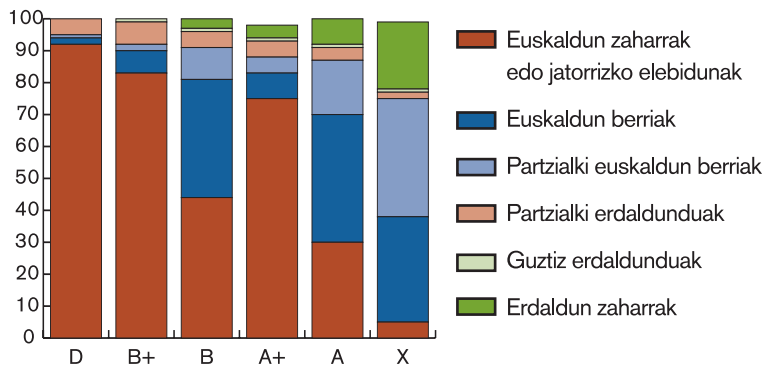
- Erabat euskaldundua
- Partzialki euskaldundua
- Gaztelaniari eusten diote

Lehen hizkuntza euskara edo euskara eta gaztelania duten seme-alabak

- Euskarari eusten diote
- Galera partziala
- Erabateko galera

2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben hizkuntza-bilakaeraren indizea, guraso motaren arabera

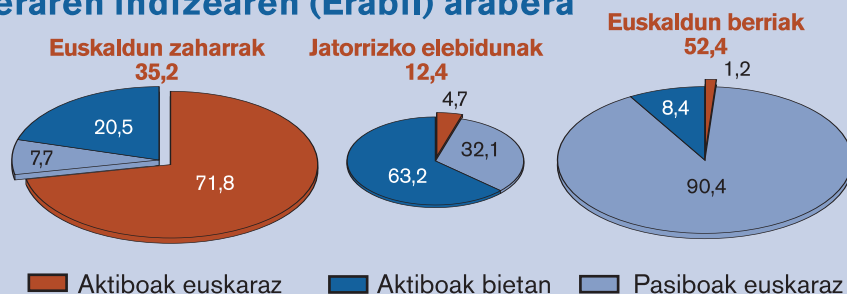

- ✓ Guraso biek ondo hitz egiteaz gain lehen hizkuntza euskara badute (D), lehen hizkuntza euskara duten seme-alaben portzentajea %98,6koa da (%93,9k bakarrik eta %4,7k gaztelaniarekin batera).
- ✓ Bikotekideetako batek lehen hizkuntza euskara badu (euskaldun zaharra edo jatorrizko elebiduna) eta besteak, elebiduna izan arren, lehen hizkuntza erdara izan duenean (euskaldun berria) (B+), biek euskaraz ondo hitz egin arren, euskara lehen hizkuntza duten seme-alaben ehunekoa %92,4koa da.
- ✓ Bi gurasoak euskaldun berriak direnean (B), berriz, etxean euskara bakarrik jaso duten seme-alaben ehunekoa %32,2 da eta euskara eta gaztelania jaso dutenena %18,9. Halere, gogoan izan behar da euskaraz ongi hitz egiten duten seme-alaben ehunekoa %80tik gorakoa dela.

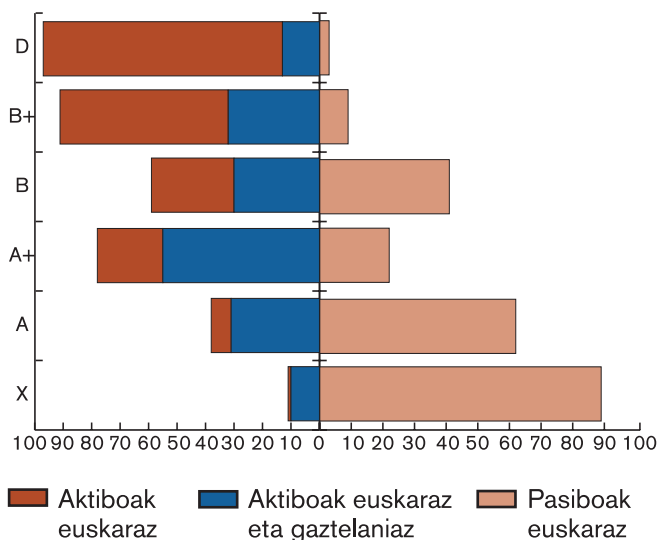
2 eta 29 urte bitarteko seme-alaben banaketa etxeko erabileraren indizearen (Erabil) arabera

Lehen hizkuntza eta etxeko hizkuntza erabat loturik daude. Izan ere, seme-alabak etxean jaso duen hizkuntza eta etxean nagusiki erabiltzen duena bat datoz.

- ✓ Seme-alaba euskaldun zaharren %70 baino gehiago euskal hitzunik dira eta euskaldun berrien %90 baino gehiago erdal hitzunik.
- ✓ Jatorrizko elebidunen artean, gehienbat bi hizkuntzak erabiltzen badituzte ere, elkarrekikotasuna txikixeagoa da (%63,2).

2 eta 29 urte bitarteko seme-alaba elebidunek etxean erabiltzen duten hizkuntza gurasoen tipologiaen arabera

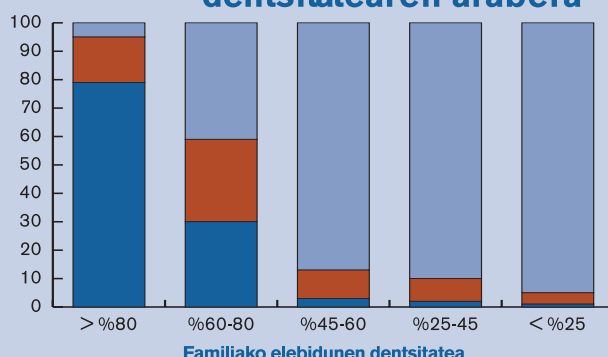

Bikotearen hizkuntza-maila zenbat eta handiagoa izan, euskaraz hitz egiten duten seme-alaben ehunekoa ere orduan eta handiagoa izango da. Aitzitik, nahiko da bikotekideetako batek euskaraz ez jardutea, seme-alabengan ere euskaraz nagusitasuna gal dezan.

- ✓ Horrenbestez, D motako bikoteen artean guraso biek euskaraz hitz egiten dutenean, seme-alaben %85ek nagusiki euskaraz hitz egingo dute; aldiz, ehuneko hori erditik behera kokatzen da, bikotekideetako bat elebidun hartzailea denean.
- ✓ Bikote mistoetako seme-alaben artean euskararen erabileraren beherakadak eragin zuzena dauka euskaraz nahiz gaztelaniaz hitz egiten duten seme-alaben ehunekoan, hirukoiztu egiten baita (%12,5etik %37,2ra). Eragin hori are nabarmenagoa da elebidun hartzaile diren seme-alaben ehunekoan, %1 ozta-ozta gainditzetik %20tik gorakoa izatera igarotzen baita.
- ✓ Guraso biak elebidun hartzaileak direnean seme-alaben %85 ere elebidun hartzaileak dira. Gainerakoetatik, %10 bi hizkuntzetan mintzo dira, eta %5ek baino gutxiagok batez ere euskaraz hitz egiten dute.

Etxeko erabilera familiako elebidunen dentsitatearen arabera

Familiako elebidunen dentsitatea %80tik gorakoa denean soilik da euskara nagusi. Ehuneko hori jaisten den unetik aurrera, euskaraz nagusitasuna galtzen du, eta ia ez da erabiltzen %60tik beherako elebidun dentsitatea duten familien artean.

Seme-alaba elebidunek etxean erabiltzen duten hizkuntza

- Aktiboak euskaraz
- Aktiboak euskaraz eta gaztelaniaz
- Pasiboak euskaraz

Ikerketaren ondorio nagusiak

- ✓ Lehen hizkuntza biziarteko ezaugarria da; horrexegatik, bada, aldaketa erritmoa ere geldoa da.
- ✓ Lehen hizkuntza gutxienez euskara duten seme-alaben ehunekoak, orokorrean, gora egiten du adinak behera egin heinean.
- ✓ Kopuruei erreparatuta oraindik talde txikiena bada ere, euskara nahiz gaztelania jaiotzetik jasotzen dutenen taldea hazten ari da gehien.
- ✓ Guraso biak elebidunak direnean, euskararen transmisioa bermatuta dago: seme-alaben %95ek gutxi gorabehera euskara jasotzen dute jaiotzetik, eta horietako gehienek euskara besterik ez.
- ✓ Hizkuntza-gaitasun erlatiboa oso erabakigarria da hizkuntza transmititzeko prozesuan, hizkuntza-gaitasun bereko bikoteek oso modu desberdinean transmititzen baitute euskara, euren lehen hizkuntza euskara izan ala ez.
- ✓ Amaren hizkuntza-identitateak aitarenak baino pisu handiagoa du beti hizkuntza transmititzeko prozesuan.
- ✓ Euskaldun berri diren bikoteengan edo kideetako bat soilik elebidun dutenengan, transmisio-prozesua ez da bete-betean bermatuta egoten.
- ✓ Hizkuntza-bilakaeraren prozesua bizi-bizia da, hein handi batean hizkuntza-bilakaeran euskara gehitu delako. Kasurik okerrenean ere, azken emaitza euskararen aldekoa izaten da argi eta garbi, ia-ia 120.000 pertsona baitira guztira.
- ✓ Jaiotzetik euskara jaso zuten seme-alabek euren hizkuntzari eutsi egiten diote; jaiotzetik jaso ez zutenen ia %85ek, berriz, ondo edo hala moduz dakite.
- ✓ Euskara lehen hizkuntza izan dutenen %1ek baino gutxiagok galdu du hizkuntza erabat, eta %7,4k hizkuntza-gaitasuna galdu du neurri batean. Ehuneko horrek handi samarra badirudi ere, talde horretako hirutik bik 2-4 urte bitartean dute, eta, beraz, zehatzagoa izango litzateke fenomeno horri guztiz garatu gabeko hizkuntza-gaitasuna deitzea,

DANI BLANCO

bestela, haurrak erabat jasotzera heldu ez diren gaitasunaren galera partzialaz arituko baikinake.

- ✓ Guraso bat gutxienez elebiduna denean, seme-alaben %70 ere hala dira.
- ✓ Euskaraz dakien guraso batek hizkuntza hori jaiotzetik jaso badu, lehen hizkuntza euskara soilik duten seme-alabak dira nagusi. Bikotearen kide elebiduna edo elebidunak euskaldun berria(k) bad(ir)a, nabarmen handitzen da euskara nahiz gaztelania biak lehen hizkuntza dituzten seme-alaben kopurua.
- ✓ Seme-alaben ama-hizkuntzaren eta etxean erabili ohi den hizkuntzaren arteko paralelismoa begi-bistakoa da.
- ✓ Euskaraz gero eta gutxiago hitz egiteko joerari buelta eman zaio, nahiz eta goranzko bide horretan hartu duen erritmoa euskaraz ikasteko erritmoarena baino askoz geldoagoa izan. Gazteen artean ere gehiagotan hitz egiten da euskaraz.
- ✓ Seme-alaben hizkuntza-erabilerak gurasoen erabileraren isla dira.
- ✓ Amak hizkuntza-arloan duen jarrerak aitarenak baino eragin handiagoa du seme-alaben hizkuntza-erabileran.
- ✓ Familiako elebidunen dentsitatea %80tik gorakoa denean soilik bermatzen da euskaraz bizi ahal izateko aukera.

Babeslea: Bizkaiko Foru Aldundia

gure!
artean!
euskaraz

BFA
DFB

Patxi Baztarrika

Hizkuntza Politikarako sailburuordea

«Euskaldun berriak gero eta gehiago ari dira euskara transmititzen»

Ikerketak dioenez, gurasoen hizkuntza-gaitasuna oso garrantzitsua da seme-alabei euskara transmititzeko orduan, eta gurasoek euskara ama-hizkuntza izatea erabakigarria.

Gaur egun, gurasoak euskaldunak direnean euskararen transmisioa ia ziurtatuta dago. Guraso horiek euskaldunak izateaz gain, euskara etxean jaso badute, seme-alaba ia guztiek euskara jasoko dute haiengandik. Gehienek euskara bakarrik eta gaintontzekoek erdararekin batera. Azken urteotan, gainera, ikusten ari gara guraso euskaldun berriak, hau da, euskara etxetik kanpo ikasi dutenak gero eta gehiago ari direla euskara transmititzen, eta familia bidez transmititzen ez den kasuetan, eskola bidez ziurtatzen da, neurri handi batean, seme-alaba horiek euskara ikasiko dutela. Izan ere, euskaldun berrien seme-alaben %80tik gora elebidunak dira gaur egun.

Eta seme-alabei dagokienez, euskaldun zaharren %70ek familian euskara erabiltzen dute nagusiki eta, euskaldun berrien %90ek, aldiz, gaztelania. Seme-alaben ama-hizkuntza eta erabilera betebetan daude orduan lotuta?

Hizkuntzaren erabilera eragiten duten faktore nagusiak bi dira: hizkuntza hitz egiteko erraztasuna eta hizkuntza horretako hitzuen harreman-sarea. Hau da, hizkuntza erabiltzeko dugu menperatzen badugu eta norekin hitz egin baldin badaukagu. Euskaldun zaharrek baldintza biak betetzen dituzte gehienetan. Etxean jaso dute euskara, beraz, umetatik menperatzen dute, eta, gainera, familia-giro euskaldunean bizi dira, beraz, aukera dute egunero erabiltzeko. Euskaldun berri asko eta asko, aldiz, kontrako egoeran bizi da. Erdara

J. U. / ARGAZKI PRESS

dute lehen hizkuntza eta eskolan edo euskaltegian ikasi dute euskara. Gainera, familia-giroa erdalduna dute, hortaz, neba-arreben artean ez bada, nekez aurkituko dute norekin hitz egin.

Amak hizkuntza arloan duen jarrerak aitarenak baino eragin handiagoa du seme-alaben hizkuntza-erabileran. Zergatik ote?

Azken 15 urteotan euskarari buruz egin ditugun ikerketetan, hainbat aldiz aztertu ditugu hizkuntza aldagaiak, eta ez dugu inoiz sexuaren arabera alde esanguratsurik jaso. Ez euskararen ezagutza, ez erraztasunean, ezta eremu desberdinetako erabilera ere. Oraingoan, ordea, familia bidezko transmisioan sakondu dugunean, aldea agerikoa da. Aurrerantzean transmisioari buruz egingo ditugun azterketetan sakon ikertuko dugu gertakaria. Oraingoan esan dezakeguna da ume jaioterriaren ardura nagusia amak hartzen duela oraindik, eta horrek, noski, erabateko eragina duela hizkuntzaren transmisioan ere.

Familiako elebidunen dentsitatea %80tik gorakoa denean soilik bermatzen da euskaraz bizi ahal izateko aukera. Datu gordina da.

Gordina baino, logikoa da. Beste erabilera eremu batzuetan ez bezala, familian nahikoa da kide batek euskaraz ez jakitea, euskararen erabilera nabarmen behera egiteko. Horrelakoetan, halere, euskararen eta erdararen, bien, erabilera gora egiten du nabarmen. Seme-alabek, gainera, etxeko kide erdaldun bakar hori aita ala ama izaten baita gehienetan, ondo bereizten dute batarekin eta bestearekin erabili beharreko hizkuntza. ■

Azken 15 urteotako ikerketetan ez dugu inoiz sexuaren arabera alde esanguratsurik jaso. Oraingoan, ordea, familia transmisioan sakondu dugunean, aldea agerikoa da

«Badirudi kritikariak lehenago daudela artistak baino»

Erregela oker bat erabiltzen zuen maisuak, egurrezko metro bat metrokoa izateko puska bat eskas zitzaiona. Harekin pintatzen zituen gorritz hatz punttetan dardaran zetozen azazkal guriak. Harekin makillatzen zituen urdinez aurpegi zurietako begi ertz eroriak. Frankista baten portretak. Baina Keixeta txikiari errespetua zion pintzel gogor hark, ez zen sekula hunkitzera ausartu, bazekielako bera baino hobea zela margotzen, eta batez ere finagoa.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Txomin Txueka

Haurrak izaten omen dira artistarik onenak. Zu, haurra zinela, nolako artista zinen?

Hamalau urterekin nire bizioa igande goizean trena hartu Arroan eta San Telmo museora joatea zen. Sarrera ordaindu, San Telmon bueltatxo eman, eta eguerdirako bazkaltzera etxera itzultzen nintzen. Hori baino lehen, nire gurasoak oso elizkoiak ziren eta urtero Arantzazura joaten ginen. Eta zortzi urterekin, Arantzazun, Oteizaren deformazio hura ez nuen oso ondo ulertzen, apaizak zer esaten zuen ere aztarrenik ez nuen, mezak oso luzeak eta aspergarriak ziren, baina elizan dagoen Lucio Muñozen frisoarekin oso ongi ulertzen nintzen, zortzi urte nituenerako izugarri transmititzen zidan hark. Geroztik askotan esan izan didate zerikusia baduela nire lanak Lucioenarekin.

Baina hasi, zeramikarekin hasi zinen.

Parean tokatu zelako. Baina hogeitau urterekin Arroan nire lanerako estudioa sortu nuenean, Iñaki Kruzeta margolari bilbotarra ezagutu nuen. Oso margolari ona, eta Arroara hurbildu zen niregana. Elkarlan bat sortu genuen, nik hari zeramika erakutsiko nion, hark niri margoa. Oso istorio polita bizi izan genuen, eta bera izan da pinturan nire benetako maisua eta gehien markatu nauena.

Zer erakutsi zizun?

Pintatzen baino gehiago pinturaren mundua zer den. Nire estiloa banuen, nire bidea, baina pintura munduan bizitzen berak erakutsi zidan. Orduan ulertu nuen pintatzea, edo profesionala

izatea, ez dela pinturak emandakotik bizitzea, pinturari emanda bizitzea baizik. Alegia, pintura bizibide bat baino gehiago bizimodu bat dela.

Eguneko hogeita lau orduetan margolaria zara?

Bai, hala naiz. Baita lo nagoela ere.

Orain ez al zaizu inoiz tentaziorik sortzen zeramikara itzultzeko?

Bai, nire ustez elkarren osagarri baitira zeramika eta pintura. Pintura bolumenak asko janzten du, eta bolumenarentzat kolorea lagun ona da. Arazoa da zeramika artisautzat hartzen dela, pintura artearekin lotzen den bezala, zeramikan artisautza ikusten da. Nahiz zeramikarekin benetako artistak badiren, eta Txillidak eta Oteizak berak ere eginak dituzten zeramikarekin arte lanak. Nik ere badut lan bat zeramikan egiten ari naizena, baina oraindik erakutsi gabea. Aurpegiaren estudio bat osatua dut, adierazkortasuna lantzeko sortutako jolasa,

Nortasun agiria

Txiki Agirre 1963ko urriaren 26an jaio zen Arroa Behean, Gipuzkoan. Bertako eskola frankistan ikasi zuen, hamaika-hamabi urtera arte, gero Zestoara pasa zen, gero Zumaiara, eta handik Eibarko Laboralera ikasketa teknikoak egitera. Unibertsitatea aberaskumeen kontua zen orduan. Eibarren, hamaizpi urterekin ikasle izatetik irakasle izatera pasa zuten. Orduan hasi zen zeramikarekin lanean. Handik Aiako tailer kolektibora pasa zen, eta hogeitau urterekin bere kontura plantatu zen Arroan estudio propioan. Orain Zumaian bizi da eta Zumaian du estudioa, Oxford aretoan. Bere ibilbide luzean, zeramika, eskultura, pintura eta denetik landu du. Sari bat baino gehiago ditu irabaziak, besteak beste Ordiziako Goiart saria. Egunotan Donostiako Oken-do galerian daude bere azken obrak ikusgai.

A portrait of Txiki Agirre, a man with short dark hair and a goatee, wearing a green long-sleeved shirt under a black vest. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a warm, out-of-focus interior.

Txiki Agirre
"Keixeta"

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

ehun aurpegi espresio baino gehiago ditut zeramikaz eginak. Baina oraindik ez dut bukatutzat eman. Bukatzerakoan erakutsiko dut.

Paper zuriaren aurrean nolako aurpegia jartzen duzu zuk?

Ikara aurpegia. Paper zuriaren aurrean idazleak hutsari dion paniko hori sentitzen dut. Ordutan hortxe egoten naiz, eserita, lurreko paperari begira. Bion arteko komunikazio bat dago. Batzuetan egun osoa pasatzen dut, haserre, nondik hasi ez dakidala, amorruez. Denbora galtzen ari naizela iruditzen zait. Idazleak hitz bat jartzen duen bezala nik zuriaren gainean beste paper zuri bat kolatzen dut, eta horren ondoren beste bat eta beste bat, eta hala collage-aren teknikan konposizioa osatu arte. Eta ondoren sartzen da kolorea. Bota egiten dut paperaren gainera, eta batetik bestera eramaten, gora eta behera joanarazten. Koadro batek kargak izaten ditu, eta nolabaiteko oreka lortu behar da, konpentsazioekin jolasten dut. Lehenik lurrean egiten dut lana, papera lur gainean zabaldua, eta gero pasatzen dut gora, bertikalera. Hor azaltzen dira akatsak, eta brotxak edo aerografoak erabiltzen ditut horiek zuzentzeko.

Pinturak bere bidea ere egingo du batzuetan...

Bai, hori lanaren zati garrantzitsua da, pinturak bere bidea egiten duena, nik kontrolatu ezin dudana zatia. Baina esperimentatuz zati hori ere

gero eta kontrolatuagoa da, gero eta nire aginduetarago dago, beraz bere bidea bakarrik ez, bion bidea da.

Bere bidea egiten duenean intelijentea da pintura?
Bai, naturala da, eta naturala den guztia da intelijentea.

Idazleari hitz batek traba egiten dionean oso erraz ezabatzen du. Margolariak zuzen dezake koadro gaineko arrasto oker bat?

Hemen ez da posible, nahiago dut dena ezabatzeari, folio guztia hartu, zakarrontzira bota eta berriz hasten naiz idazten. Erraz egiten dut hori.

Ez du minik ematen?

Ezta batere, alderantziz, ikusteak ematen dit mina.

Non aurkitzen dituzu inspirazio iturriak?

Inguruak inspiratzen nau. Bizi naizen tokia, Zumaia ingurua, oso berezia da, itsasoa bertan daukat, mendiak ere bai, eta lana egiterako orduan inguruak asko inspiratzen nau. Nire obratan ura dago, ura beti presente, itsasoa.

Garai batean paisaia-margoen aurkako amorratua zinen.

Artista askok paisaia saltzeko landu izan duelako, saltzeko baino ez. Baina Gorritik egun batean Aralarri buruz erakusketa bat egitera gonbidatu ninduen, eta bide batez Aralarko borda batean artzain batekin bizitzera. Orduan itzuli nintzen paisaiak margotzera, zuhaitzak, mendiak, harriak, Aralarko natura, eta lan harekin paisaiari hartua nion mikatza goxatu zitzaidan. Orduetik, gero eta garbiago ikusten dut naturak eta paisaiak nire obra abstraktuan duen zerikusia. Gero eta garbiago ikusten ditut itsasoaren limiteak, flyshak markatzen dituenak, hor daude beti.

Askotan galdetuko zizun jendeak zergatik ez duzun jotzen forma figuratiboagoetara?

Abstrakzioak haur izatera itzultzen zaitu, askoz ere libreagoa naiz abstraktuan, figura-

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

zioak beti mugatzen zaitu zerbait den bezala egitera.

Hautzarora ez baina gaztarora itzuliko zaitut: 80ko hamarkada Euskal Herriko kostaldean bizitzeko nahiko garai gogorra izan zen.

Bai, baina gogorra izan arren ilusioz bizi zen eta bazegoen halako esperantzaren indar bat. Lehenagoko tristura gainditua zegoen, eta etapa berri bat hastera zihoan.

Nik drogagatik esaten nizun. Europako toxikomano indize handiena Euskal Herrian zegoen.

Bai, hala da. Nire adineko jendea jo zuen garai hark. Erretereria batean, edo Ermuan, edo Zumaian, garai latza izan zen hura. Itziarko Mandiopen ere erdia hila egongo da. Baina Arroa herri marjinalagoa zen, irla independente batean bezala bizi ginen, abangoardiatik aparte, eta uste dut horrek salbatu ninduela ni, horrek eta beste lehentasun batzuk edukitzeak, beste bizio batzuk. Batetik margotu egiten nuen, eta bestetik lan sozialean eta politikoan ere parte hartu nuen. Gainera ez nuen sekula barrabilik eduki ziztatzeko, beldurrak salbatu ninduen.

Zer zen garai hartan hogeitaz urte edukitzea?

Dena libre zen. Gu kontzertu punkyeta joaten ginen, La Polla ikustera, eta han %80a *jonkia* zen. Orduko abangoardia drogazaleak ziren, *jonkiak*, ausarta izan behar zen eta potroak zituenak heroina hartzen zuen, ziztatu egiten zen. Libertate eta konfusio garaiak ziren, eta libre izatea drogatzeko, *desmadratzea*, “ni naiz hemengo *guayena*” esatea. Oso garai gogorra izan zen, baina gaur egun ere kontua antzera samar dagoela uste dut, pastillekin gazte jende asko dago erabat burutik joana, neuri gertatu zait Zumaian egunero samar ikusten nuen jende bat derrepente desagertu eta etxean lur emana ikustea. Ez nuke esango gaur egun gazteriaren egoera ordukoa baino hobea denik.

Zergatik ez da idatzi garai hartako historia?

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Ezkutatu egin nahi izan da. Batetik gurasoek eta familiek ez dute nahi azaltzerik, etxean drogazale bat edo HIESdun bat edukitzea mantxa iluna da, lotsagarria. Gai dosia ere ez da sekula onartu gaidosi moduan, gaidosia beti izan da bihotzeko atake bat eta kito. Beraz, lehenik familiaren lotsak ezkutatu zuen. Eta bestetik, probokatua izan zela argi dago, mugimendu handia zegoen orduan, bilerak eta borrokak eta istorioak, indarra genuen, gauzak aldatzeko ilusioa, eta hori dena gelditzeko zabaldu zen droga Euskal Herrian, gazteria deusezten ahalegindu ziren. Eta hori ez da publikoki onartzeko kontua.

Ez da zure kasua izan, baina estereotipo batek artista eta droga elkarren lagun egiten ditu.

Artistak eta sentsibilitateak zerikusi handia dutela pentsatu izan dut beti. Nik uste dut artista jende sentibera izaten dela, eta jende sentibera ahula izaten da gizarte indarren aurrean, olatuak erraz eramaten du ahula. Artistak bere indar guztia tailerrean eta estudioan uzten du, eta handik kanpora indar gutxiarekin egoten da. Hori dela eta mugimendu hark jende sentibera asko harrapatu zuen. Euskal Herrikan kanpora joanez gero, Ameriketara, Andy Warhol edo Basquiat hor daude adibide moduan. Biak ere abangoardia ziren pintura munduan, Basquiat nik izugarri mires-ten dut, hogeitaz urte gutxiarekin sekulako tipoa zen, eta gaidosiarekin hil zen.

“Inspirazioa existitzen da baina lanean harrapa zaitzala”; arrazoi du Picassok, inspirazioa tailerrean baino ez da iristen, lanean ari zarela. Batzuei entzun izan diet kalean hiru kanuto erreta dabiltzanean iristen zaizkiela irudimen printzak, gezur hutsa. Ideiak agian iritsiko zaizkie, baina tailerrera iristerako ketan galdu dira”.

PHOTO © TXOMIN TXUEKA

Tristezia bada sortzeko sentimendu aberatsa?

Bai, momentu aberatsenetakoa da. Askotan momentu gogorrek aberasten zaituzte, eta norbait falta duzunean, eta zerbait gertatu zaizunean, sortzeko gai asko izaten duzu. Askotan ibilbide bat markatzen duten lanak gogortasunetik jaiotzen dira. Eta bestalde, Zumetak askotan esan izan dit, “momentu txarrak gogortu egiten dik pertsona, eta orduan ikasten duk”. Eta arrazoi duela uste dut, momentuan bertan ez da gozoa izaten, baina momentu gogorrek bizitzek kalte baino on gehiago egiten du gerorako.

Impresioei eta sentsazioei forma ematen asko kostatzen da?

Ez naiz kontziente hori egiten dudanean, beraz ez zait kostatzen, kontziente izango banintz eta horretan hasiko banintz zaila izango litzaidake. Dena den nire pinturak berez hitz egiten du. Eta adibidez nik inoiz ez diot jartzen obrari izenbururik, obra bukatzen duena ikuslea delako.

Batzuetan, pentsatzen duguna esan beharrean, esan ondoren ohartzen gara gure pentsamen-duaz. Zuk, sentitzen duzuna margotzen duzu ala margotu eta gero sentitzen duzu?

Askotan egin eta gero hasten naiz margotu dudana sentitzen, egin ondoren denbora asko pasatzen baitut egindakoa ikusten, eta sentitzen. Eta gozatu egiten dut. Koadroa egiterako orduan askotan sufritu egiten dut, ez da batere erraza, botatzen ari naiz barrukoa, haserre edo sufrimenduan, eta bukatutakoan disfrutatzen ari naizela sentitzen dut, eta orduak pasa ditzaket isil-isilik begira. Egindakoa jasotzen ari naiz, inkontzienteki hustutakoa kontzientera biltzen.

Noiz jartzen diozu firma?

Sarritan ez diot botatzen. Ez dauka firmak inportantziarik, eta norbaitek etxera eramaten duenean, edo saltzen denean, edo eskatzen

Esperimenez bide

“Beti ari naiz ikasten. Nik erabiltzen ditudan materialak ez dira ohikoak, ez dut oleoa erabiltzen, ez dut akuarela erabiltzen, material denak industrialak dira, beraiek gabe ez dakit lehenago nola moldatu izan diren, eta beti ari naiz esperimendatzen. Beti ofizioa ikasten. Kimiko bat laborategian bezala aritzen naiz; espazioarekin, bolumenarekin, kolorearekin, edozein materialekin”.

didatenean jartzen dut. Bestela gehienez nire lana firmatu gabe egoten da. Saldutako etxera itzuli behar izan dut askotan, norbaitek deitu eta “hi, firmatu gabe ekarri didak koadroa” kexatuta. Firmatu gabe ere uste dut garbi dagoela nire koadroak nik eginak direla.

Artista batek sortzaile ona bezain zabaltzaile edo saltzaile ona izan behar al du?

Ez dauka zerikusirik, saltzaile ona bada hobeto biziko da, baina ez du zertan izan.

Zu saltzaile ona zara?

Ez, baina ikasten den kontua da. Dena den, gaur egun galeriak dira gure irtenbidea, eta beraz atezoka ibiltzen gara batarekin eta bestearekin. Zorionez nire lanak bizirauteko beste ematen dit, baditut galeria horiek, eta gustura nago. Momentu honetan Okendon daukat, baina Bartzelonako galeria batera ere obra eramatekoa naiz laster, hurrengo urtean Donostian beste erakusketa bat lotua dut; bideak baditut.

Baloratua sentitzen zara?

Bai. Nire inguruan baloratua sentitzen naiz, eta hori da garrantzitsua, ez dut kanpoan baloratua izan nahi, horrek ez dit inporta. Nire lana inguruko jendeak eta nik neuk baloratzen dut, eta hori da funtsezkoa. Nik neuretzat egiten baitut lana, hori oso garbi daukat, ez banu niretzako egingo aspaldi saldua neukan tailer osoa.

Kolpe asko jaso dituzu?

Asko jaso izan ditut, eta egunero jasotzen jarraitzen dut. Betiko kontua da, instituzioetatik ez dugu ezer jasotzen. Nola jasoko dugu ba? Eusko Jaurlaritzako Kultura sailak Guggenheimerako obra amerikarra erosteko dibisen aldaketan bakarrik sei milioi euro galdu zituen eta! Sei milioi euro erre ziren dirua euroetatik dolarrera aldatze hutsean, pentsa nola gabiltzan.

Arte inbertsoreak nolakoak dira?

Inbertsoreak ez du arriskatzeko, beti segurura jotzen du. Gure artearen mundu honetan hiru maila daude: lehenik bizi direnak, alegia ondo saltzen dutenak, bigarrenik bizirauten dugunak, eta azkenik beste asko daude ez dutenak bizirauten, eta ez direnak bizi, oso gaizki daude.

Inbertsorea normalean jakituna izaten da?

Beste batek aholkaturik xahutzen du dirua. Eta inbertsoreek burtsako espekulatzailen ahalmen bera dute. Kritikariekin hitz egiten dute, komunikabideekin, eta izen bat gora altxatzeko agintzen diete, eta derrepente gauek goizera hor goian ikusten duzu. Zeurekiko pentsatzen duzu: "Honek zer demontre egin du hor egoteko?" Begiratu atzera eta ez dauka ezer, baina han goian dago. Erori ere halaxe egiten da gero.

Izen batzuk ikusten dizkizut begien atzean jiraka.
Ez noa esatera, baina badira, bai.

Euskal Herrian ere bai?

Bai noski, Euskal Herrian ere hala da kontua.

Zein da zure gustuko kritikaria?

Niri gehienbat haurren begirada gustatzen zait. Helduak baino libreagoak dira. Maiz, nire auzoko haurrak, Arroakoak, hartu eta erakusketetara eramaten ditut, ea zer dioten. Zahar jendearen ikuspegia ere maite dut, jubilatuen eta. "Kultura" esaten zaion hori gehiegi jaso gabeko euskaldun zaharrak, sartzen direnak nire erakusketa batera, eta esaten didatenak, "joder, ez diat tutik ulertzen, baina zein gustura egon naizen horien aurrean", loturarik gabe hitz egiten dizute, eta hori gustatzen zait niri. Hitz handietako kritika ez zait hainbeste interesatzen. Eta ez dakit horregatik den edo, baina aspaldian erakusketak ikustera joateko ohitura gutxi dut, gutxi ateratzen naiz. Uste dut esponja bete samarra daukatala. Askok ikusi nuen lehen, eta hustu egin behar dut. Lehen ARCOko feriara joan eta hiru egun oso pasatuta ere ez nuen astirik izaten dena ikusteko. Denbora gehiago behar nuen. Gaur egun arratsalde batean aspertu egiten naiz. Bi elementu ikusten ditut interesgarriak eta hortik aurrera errepikapena iruditzen zait.

Baina artegintzaren ontzia kritikak gidatzen du.

Hala da zoritxarrez, gaur egun artea kritikak diotenaren arabera baloratzen da, batzuetan iruditzen zait kritikariak lehenago daudela artistak baino. Eta kritikariak hemendik kanpo egiten den lana baloratzen dute. Kanpoan bide bat markatzen baldin bada eta hemen norbaitek bide horretatik jarraitzen baldin bada haren bidea da ona. Aldiz hemen norbait bere zuloan lanean ari bada, bere nortasuna lantzen eta bere bidea egiten, hori kritikarientzat ez da existitzen, komunikabide handietan azaltzen ez dena ez baita ezagutzen. ■

Narkis Balentziaga

"Narkis Balentziaga, Oteizarekin
Argentinara joan zena, gure auzokoa zen, baina hogeita bederatzi urterekin hil zen Argentinan. Gure aitzak ezagutu zuen. Egun batean Narkisen anaiari esan zion ni, mutikoa artean, arte zalea nintzela, eta hala Narkisen obra ikustera eraman ninduen. Gerora, Narkisen heriotzaren berrogeita hamargarren urteurrenean, Zumaiako arte taldeak Narkisen obrarekin erakusketa muntatu genuen. Erakusketaren bukaeran Jorge Oteiza hunkituta etorri zen guregana. Gure aurrean eseri zen aulki batean, eta Narkisez hizketan hasi zen, bere esperientzia kontatzen, algaraka oraintxe, eta oraintxe malkoa zeriola. Eta harrituta begiratzen zigun: 'Instituzioek ez dute egin, inork ez du egin, eta zuek, ume batzuk izanda, nola ostia egin duzue kontu hau?'".

Olaberriako zirkuitua

Gida eskola**Karting-a****Gainera auzoa, Z/G****20212 Olaberria****☎ 943 16 08 62****www.vilarinomotor.com****info@vilarinomotor.com**

P2P maileguak

Nire banketxea izan nahi al duzu?

Emaidazu dirua. Mailegu bat. Bai, zeuk. Negoziatuko ditugu interesak, baina zeurekin egin nahi ditut negozioak. Izan zaitez nire banketxea. Orain aukera duzu, sos batzuk aurreztuta badituzu. Ezetz, diru premian zabiltzala? Zeuri ere interesatuko zaizu P2P bankuen asmakizuna. Musikaren elkartrukearekin lotu izan den kontzeptua finantza arlora iritsi da. Dirua elkartrukatzeko sare sozialak sortzen ari dira Interneten. Banketxeei erronka jotzeko ordua da.

GORKA BEREZIARTUA

“**MAILEGU HAU ERABILIKO DUT...**” interes altuko kreditu txartelen zorrak kitatzeko eta erosi dudan gela bakarreko etxea handitzeko: nire ahizpari lagundu behar diot bere bi umeekin, dibortzio arriskutsu bati aurre egin behar diolako. Beraz, nire gela bakarretik hiru gelako etxea izatera pasa nahi dut”. Horiek dira Prosperreko (www.prosper.com) 278370 zenbaki-dun erabiltzailearen arrazoiak diru eske etortzeko. Bere izenik ez dakigu, baina bi argazki jarri ditu mailegu eskariarekin eta horrela jakin dugu ilehoria dela. 12.000 dolar (8.200 euro inguru) behar ditu eta oraingoz ez doakio batere gaizki: behar zuen diruaren %62 betetzeko moduko eskaintzak jaso ditu.

Dirua pertsonen artean mailegatzeko aukerak ugaritzen ari dira azkenaldian Interneten. Bitartekaririk gabeko sistemak dira, musika elkartrukearako erabiltzen diren P2P sareen (eMule adibidez) antzekoak. Abantaila berriak eskaintzen dizkiote krisi garaioan diru premian dabilenari: interes tasa negoziatzeko parada, finantza erakunde batekin aritu beharrean pertsonarekin tratua egiteko aukera eta taldeka, kon-

fiantzazko lagunekin sosak eskatu ahal izatea, itzultzeko orduan laguntza edukitzeko.

Dirua mailegatzeko prest dagoenak ere negozio aukera berriak ditu. Nabarmenena beharbada, edozein pertsona bihur daitekeela banketxe, eta interesekin diru pixka bat irabazi. Nola litekeen? Mailegu osoa uzteko adina diru izatea ez delako beharrezkoa. Etxea handitu nahi duen ilehoriari 50 euro eskain diezazkiokezu, ez duzu zertan eskura eduki bere

diru premia aseko duen kopuru osoa. Edozein gauza salerosteko erabiltzen den eBay atariarekin konparatu dute Prosperren funtzionatzeko modua, enkante bidezko sistema erabiltzen duelako. Eskaria egiten duenak zenbat diru behar duen esaten du, eta gehienez zein interes ordaintzeko prest dagoen. Hortik aurrera, erabiltzaileak eskaintzak egiten hasiko zaizkio.

Demagun...

... 3.000 euro behar dituzula —ez dizugu galdetuko zertarako—. Bueltan gehienez %3ko interes tasa ordaintzeko prest zaude. Has dadila enkantea. Erabiltzaile batek 1.000 euro eskaini ditu %2ko interesarekin eta zerrendako aurreneko postuan jarri da. Bigarren erabiltzaile bat azaldu da eta beste 1.000 euro jarri ditu mahai gainean, baina %1eko interesean. Bera da sailkapeneko burua orain, zuretzako eskaintzarik onena egin duelako. Hirugarren keinua: beste 1.000 euro, oraingoan %0,5ko interesean. Behar duzun diru kopurua hiru eskaintzok osatu duten arren, oferta berriak egin ahal izango dizkizute oraindik. Zuk erabaki dezakezu zenbat denboraz luza daitekeen enkantea: hiru, bost, zazpi edo hamar egunekoak dira Prosperrek baimentzen dituen epeak. Edonola ere, jaso dituzun proposamenekin mailegua osatuta baldin badago edozein unetan itxi dezakezu eskaintza berriak egiteko aukera. Behin zerrenda itxita, onenetik txarrenera ordenan jarriko dira, interes tasa baxuena eskaini duenetik altuenera, eta maileguaren kopurua betetzen dutenek bakarrik utziko dizute dirua. Denen portzentajeen batezbestekoa egin eta akabo: mailegu bakarria ordaindu beharko duzu.

3.000 euroko beharra asetzeko jaso dituzun hiru eskaintzak egoikiak irudituz zaizkizu. %2, %1 eta %0,5eko interes tasak eskaini dizkizutenez, hiruren batezbestekoa izango da ordaindu beharko duzun interesa, %1,16 alegia. Prosperrek ordaindutako mailegu bakoitzeko %1 kobratuko dizu; eskaintzaileei berriz, urte osoan interesekin irabazi duten diruaren %0,5 eskatuko die.

Britainia Handiko Zopa

Prosper AEBetan sortu zen 2006an. Urtebete lehenago prestatu zuten Britainia Handian Zopa (www.zopa.com). “Agur banketxei, kaixo mailegu gizatiarragoi” dio profeta baten moduan enpresaren Interneteko atariak. Prosperren antzera funtzionatzen du, diferentzia bakarria erabiltzaileek zerbitzuari ordaindu behar dioten portzentajea da. Zopak %0,5 kobratzen die truke bakoitzeko, bai dirua eskatzen dutenei, baita eskaintzen dutenei ere.

MP3ak bezala dabil dirua munduan

Prosper eta Zopa izan dira hanka erreka uretan sartzen ausartu diren lehenbizikoak, baina eredia itsasoa bezain zabala bihurtzen ari da. Hona munduko beste hainbat lekutan zabaldu diren P2P mailegu zerbitzuak:

- ✓ IOU Central (Kanada): www.ioucentral.ca
- ✓ Partizipa (Espainia): www.partizipa.com
- ✓ MyC4 (Danimarka): www.myc4.com. Webgune hau negozioa izateaz gain bestelako helburuekin sortu dute. Mailegu txikiak bilatu nahi ditu Afrikako herriarrek euren enpresak abian jar ditzaten.
- ✓ Boober (Holanda): www.boober.nl
- ✓ Smava (Alemania): www.smava.de
- ✓ Ppdai (Txina): www.ppdai.com

Koilarakada txikiagoak hartuz jatea ere posible da banku mota honentzat.

Oraindik dirua Internet bidez kudeatzera ohituta ez dagoen gizartean zalantzak nagusitzen dira ordea: zer gertatuko litzaidake dirua maileguan utzi eta itzuliko ez balidate? Bere izena ere ez baldin badakit, nork ziurtatuko dit dirua utzi diodan pertsona fidatzekoa dela?

P2P banku arrakastatsuenek antzeko mekanismoa erabiltzen dute euren bezeroak sailkatzeko: dirua eskatzera hurbiltzen denaren finantza datuak ikertzen dituzte. Ondotik sailkatu egiten dute, bere ordaintzeko gaitasunaren arabera. Prosperren sailkapenean AA mailak ematen du ziurtasun handiena, eta HR mailako norbaiti dirua uztea berriz, arrisku handitan sartzea da —hortik letrak, ingelesez *High Risk*—.

Mailegu eske hurbiltzen denaren zalantzak argitzen errazagoa da: finkatutako interesarekin itzuli beharko du utzi dioten dirua, adostutako epean. Horretan pertsonen arteko maileguak ez daude oso urrun ohiko banketxeen eredutik. Inork ez duela dirua erregalatzen alegia.

Demagun 3.000 euro behar
dituzula eta bueltan gehienez %3ko
interesa ordaintzeko prest zaudela.

Has dadila enkantea

Bertan Bilbao (Vizcaya bankua)

P2P mailegu sistema fidagarria dela esateko arrazoi pisuzkoena Francisco Gonzalez BBVA bankuko zuzendariak eman du. Otsailaren 3an Espainiako *El País* egunkarian *Internet, espazio berri bat pertsonentzat* izeneko artikuluan Prosper eta Zoparen inguruan hitz egin zuen. “Mota honetako agenteek etorkizuneko finantza industria dominatuko ote dute?” galdetu zion bere buruari. Bere iritzia: ez. Orduan, zergatik dauka begiz jota 150 urteko banketxeak sare sozialen bidez eraiki den mailegu sistema? Gonzalezek uste du abantaila lehiakorra ohiko bankuena dela, baina hamaika ikusteko jaioak gara. Norbaitek hamabi eskaini al ditu? ■

Eskiak 100 urte

Lehenengo ipurdikoak Tolosan hartu zituzten

1908ko martxoaren 5koa da goiko argazkia, Lekunberri inguruan ateratakoa. Norvegiar bat eta bost tolosar ageri dira, baina ez edozein tolosar, eskia praktikatu zuten lehenengo euskaldunak izan ziren. Argazki hau atera zieten egunean jarri zituzten eskiak estreinakoz eta irudi historikoak 100 urte beteko ditu datorren hil hasieran.

MIKEL GARCIA

Argazkiak: "...Cuando el esquí comienza" liburutik

ESKIAREN HASTAPENAK bizi izan zituztenetatik ez da inor geratzen, baina bai 50 urte iraun zituen Tolosako (Gipuzkoa) eski klub aitzindarian ibilitakorik. Bere oroitzapenak berreskuratu aurretik, ordea, komeni da historia pixka bat gogora ekartzeara. Eskandinavian, elurretan bidea egiteko eski gainean ibiltzea aspalditik ohikoa bazen ere, XIX. mende erdialdean hartu zuen kirol izaera, Sadre Norhein izeneko norvegiarrari esker. Eskia European zabaldu zenean, herrialde gehienetan erabilera militarri lotuta egin zuen, ez ordea Euskal Herrian. Historia bitxia izan zen gurea.

XX. mende hasieran, papergintzan erreferentzia zen Tolosa, eta negozio haren magalean fabrika ugari sortu zen. Hala, Norvegiako Mustad iltze enpresa European barna egoitza berriak irekitzen hasi zenean, Espainiako eta Frantziako

estatuen artean mugatik gertu zegoen leku industrializatu bat hautatu zuen: Tolosa bera. Eta Mustad fabrikari lan egitera etorritako norvegiarrek gure parajeetan arrotza zen dibertsioa ekarri zuten eurekin.

1908ko urtarrileko elurteekin batera, langile norvegiarrak eskiekin atera ziren kanpora eta euren salto eta trebeziarekin bizilagun tolosarrak zur eta lur utzi zituzten. Askok ez zekiten eskia zer zen ere eta bazekitenek aldizkarietatik baino ez zuten ezagutzen. Herriko elitearen artean segituan lortu zuen arrakasta eta urteko bigarren elurtea aprobetxatuz, Tolosako bi gizonezko estreina-ko saiotxoak egitera animatu ziren, martxoaren 2an, Aimond Enebok ingeniari norvegiarraren agindupean. Lehenengo txango antolatua, ordea, martxoaren 5ean egin zen, Lekunberrira (Nafa-

MADDI SOROA

Aurreko orrialdean, ezker-eskuin: Policarpo Elosegi, Aimond Enebok, Jenaro Ruiz Arkate, Jose Eizagirre, Ramon Irazusta eta Isaac Lopez Mendizabal. Goiko irudietan, Lopez Mendizabal bera ez oso modu ortodoxoan salto egiten (1909); Carmen Irazusta (1912); eta Jose Maria Azurza, Baraibarko bidea irekitzeko ahaleginetan (1957) eta gaur egun, norvegiarren oroigarriaren aurrean, Tolosan.

roa), eta Aimond Eneboekin batera Policarpo Elosegi, Jenaro Ruiz Arkate, Jose Eizagirre, Isaac Lopez Mendizabal –*Xabierxo* umeentzako liburu entzutetsuaren egile eta euskaltzale ezaguna— eta Ramon Irazusta tolosarrak abiatu ziren, *cuña* nola egin, birak nola hartu eta erortzeko modu egokienak ikasteko.

Bistan da gozatu zutela kirol berriarekin, urtebete geroago, 1909an, Ski Club Tolosano elkar-
tea sortu baitzuten. Lehenengo urteak oparoak izan ziren klubarentzat: Lekunberri eta Uitzira txangoak egin zituzten –benetako espedizioak garai hartarako—; harriak eta elurra pilatuz tranpolinak inprobisatu zituzten –saltoa izan da beti norvegiarren espezialitatea—; txapelketak antolatu eta eski lehiaketetan parte hartu zuten emaitza onak lortuz –batez ere norvegiarrei esker, dena esan beharra dago—; eta nazioarteko kongresu bat prestatzea ere egokitu zitzairen. Bitxia da orduko argazkietan trajedun gizona-
zkoak eta txorkatilarainoko soinekoak daramatzaten emakumezkoak eskiatzen ikustea.

Lehenengo Mundu Guda eta hurrengo urteetan, 30 bazkide inguruko elkarteak geldirik egon zen eta urte ilunak izan ziren, harik eta 30eko hamarkadan eski kluba berpiztea lortu zuten arte. Jendearen zaletasuna indarberritu eta txapelketak eta bidaia luzeagoak egiten hasi ziren berriz –Candanchura joateko, adibidez, tren berezia, automotorea, alokatu behar zuten—. Bazkide berriak lortu zituzten, Donostia edo Bilbotik etorriak, eta aterpe modura Candanchu Hotela sortu zuten 1934an. Zorte txarra izan zuten haatik, bi urtera Espainiako Gerra Zibilak eztanda egin baitzuen, berriro ere klubaren asmoak zapuztuz.

Azurza, arrokak saihestuz

Gerra Zibila ostean, Tolosako eski elkarteak bere jarduna berreskuratu zuenean, Jose Maria

Azurza klubeko bazkide egin zen, anaia zahar-
ren zaletasunari jarraiki. 40ko hamarkada bukaeran idazkari izendatu zuten eta kargu hori mantendu zuen 1963an kluba ofizialki desegin zen arte. Egun, 75 urteko abokatu hau da Ski Club Tolosanotik bizirik geratzen den zuzendaritzako kide bakarra eta oso gogoan du garai hura: “Gaur egun irakasleak eta ikastaroak daude, orduan autodidaktak ginen, Aralarrera igo eta bakoitzak ahal zuen moduan jaisten zuen aldapa, arrokak, harriak, izotza... saihestuz, ez zegoen gaur egungo pista garbirik! Kolpeak hartuz ikasten genuen, eta aldapak igotzea ere gogorra zen, ez baitzegoen teleskirik, ahal zenetan eskiak jantzita igotzen genituen, eta malda oso handia bazen, eskiak bizkarrean hartu eta oinez”.

Materiala ere oso bestelakoa zen: batez ere fondoko eskia egiten zuten eta Euskal Herria ez zen ezagutzen. Arotzak, orduan famatu ziren Attenhofer markako espatulak kopia-
tuz, lizar egurrezko eskiak prestatzen zituen eta sekulako zeremonia izan ohi zen: egurra doblatu ahal izateko ur irakinetan sartzen zuten, botak neurrira eginak ziren eta loturak botara sopletearekin berotuz akoplatzen ziren; eskiek norberarentzat baino ez zuten balio. Gainera, garai hartako loturak zurrinak ziren, gogorrak, eta erortzean ez ziren gaur egungoen moduan askatzen. “Orain, orduko loturak erabiliz gero hirurogeitik gora haustura egongo lirakeke egunero edozein eski estaziotan. Orkatila bihurrituta erortzen bazinen, hezurren bat hausten zenuen zuzenean”, dio Azurzak.

Idazkari ohiaren esanetan, 50eko hamarkadan batez ere Tolosako jendea biltzen zuen klubak, inguruko herrietan ere eski elkarte gehiago sortzen hasi baitziren; Donostiako Club Vasco de Camping ezaguna, esaterako. Oraindik nor-

● Eskiak 100 urte

vegiarren bat geratzen zen, hasiera-koen seme-alaba edo bilobaren bat, oso eskiazaile onak hauek ere. Eta taldean emakume asko zituztela ere azpimarratu du Azurzak. Tolosako elkarteko datuen arabera, Gerra Zibila ondoren 98 gizon eta 47 emakume osatzen zuten taldea. Hastapenetatik ugari izan ziren emakume eskiazaileak, eliteari zuzendutako beste hainbat kiroletan gertatu izan den moduan (tenisa kasu).

Teleskia Aralarren

30 bat pertsonentzako Orendaingo autobus zaharra alokatu eta elur bila Baraibarrera egiten zituzten txangoak gogoratzerakoan dirdira egiten dute Azurzaren begiek. Dena den, ateraldiak antolatzeaz gain gauza garrantzitsuak egin zituzten elkartekideek garai hartan: aldizkari espezializatu batek diseinaturiko proiektu batean oinarrituta teleskia muntatu zuten Aralarren. “Campeón markako motor bat lortu genuen, baina tamalgarria zen, ezinezkoa zen martxan jartzea, Igaratzako aterpean zegoen eta izugarriko hotza egiten zuenez motorrak izotz-puska zirudien”, kontatu du idazkari ohiak. Okerrena ez zen hori izan ordea: “Teleskia aterpea baino beheraxeago muntatzea otu zitzaigun, baina hain

Ekitaldi bereziak

✓ **Martxoak 5:** Francisco Tuduri Esnal ...*Cuando el esquí comienza* liburua egilearen hitzaldia. 20:00etan Tolosako Kasino aretoan.

✓ **Martxoak 6:** Eski modalitate desberdinetan dabiltzanen arteko mahai-ingurua. 20:00etan Tolosako Kasino aretoan.

✓ **Martxoak 7:** Afari omenaldia Lekunberriko Aiestaran hotelean. Joan nahi duenak ondorengo telefono zenbakietara dei dezake:

943 288 642 (Alberto);

670 029 898 (Ane).

justu zonalde hura haizeak astintzen zuen eta elurra eramaten; elurrik gabeko aldapan jarri genuen teleskia! Behin baino ez genuen proba egin eta porrot itzela izan zen”. Hala ere, bigarren saiakera bat ere egin zuten: moto baten motorra lortu eta Urraki goialdean probatu zuten. “Orduan ondo joan zitzaigun, baina 50eko hamarkada hasierako uholdeek motorra, teleskia eta dena eramane zuten!”. Hori bai, Euskal Herriko lehenengo teleskia beraia izan zela esan daiteke, ezbaierik gabe. Urte haietako beste abentura handia Aralarako Basozaintza Etxerantzko Baraibarko errepidea irekitzea izan zen –ikus argazkia–, kamioitzar bati Norvegiatik ekarritako kuña formako pala akoplatuz.

1959an klubaren urrezko ezteiak ospatu nahi izan zituzten, baina ez zuen elur maluta bakar bat ere bota. Halaber, garai hartan Uzturre Mendi Elkartea jaio zen, eskiazaile asko bertara aldatu ziren eta Ski Club Tolosano aitzindariak bere azken astinduek eman zituen. Ez ordea kideek; Azurzak berak eskiatzen jarraitzen du gaur egun, Candanchun du ekipoa eta fondo asko eginga denez orain alpinoa nahiago duela dio. Hiru urrezko arau ditu elurretara ateratzeko: elur ona, eguraldi ona eta jende gutxi. ■

Abt x 08
www.bertsozale.com

sentitu
gozatu
astindu

Arabako bertsozale txapelketa 2008

1. Kanporaketa

Otsailak 23

LAUDIOko Basalarrina Elkartea
20:00

Iñaki Viñaspre
Juan Mari Juaristi
Izar Mendiguren

Serapio Lopez
Ander Solozabal
Ekaitz Samaniego

Gai-jartzailea: Lierni Altuna

Babesle nagusiak:

Diputación
Foral de Álava
Departamento de Urbanismo
y Medio Ambiente

Arabako
Foru Aldundia
Antolatzaile eta
Ingurugiro Bata

Ayuntamiento
de Vitoria-Gasteiz
Vitoria-Gasteizko
Udala

IGAZTEBERRIA
Obra Social
Caja Vital Vital Kutxa

Antolatzailea: Arabako
Bertsozale
Elkartea

Laguntzailea:

ARGIA

Geratu.
Geratu,
beti geratu...

...eta
Geratuuuu?

Historiaren istorioak

Aristotelesen lehen hitzak, *Nikomanorentzako etika* liburuan, hauek dira: “Badirudi arte orok eta ikerketa orok —eta, era berean, ekintza orok eta hautapen orok— ongi jakin baterako joera dutela”.

Etikaz eta moralaz arduraturik gabiltza azken artikuluetan, lagunak. Gai sakonak eta labainkorrak. Historiari lotuak, istorioei. Eztabaidarako aldarria egin duzu, Juanjo. Gure bidean darabiltzagun makilak erreko ote zaizkigun beldur zara, Ur.

Zentzurik gabea da zientzia matematikoe-tan exijitzen dugun irmotasun —eta segurtasun— maila eskatzea etikari buruzko ikerketa eta eztabaida irekian. Etikaren beraren objektuaren izaera eta ezaugarriak ikusita, poztu beharrean izango gara gai etikoak baldin eta trakets eta zirriki-marraka argitzen asmatzen badugu. Ez baita gutxi luizi horretatik oinetakoak galdu barik ateratzea.

* * *

Giza bizitzaz arduratzen da etika. Ezaguna da hori. Baina, gizakia eta bizitza ez dira bat eta bera han eta hemen. Jaio eta hil egiten dira gizakiak, jaio eta hil egiten dituzte gizakiak.

Jaiotzeak eta hiltzeak berdintzen gaitu denak. Ez, aldiz, bizitzeak. Arnasa jasotzen dugu denek lehenbizikoz jaiotzean, eta hura entregatzen, hiltzean. Hori, denek berdin.

Baina bizitzan, *tempus* desberdinean hartzen dugu arnasa. Nork bere erara. Bere beharren arabera. Bere interesen arabera... Ahal dugun moduan. Besteek uzten diguten moduan.

Ongiaren definizio eternorik ba ote den galdetzen diot nire buruari. Ongiaren definizio perfekturik ba ote dagoen. Gainera, ba ote dagoen praxi humanorik ongia absolutu hori mamitzeko eta garatzeko; han eta hemen, gaur eta bihar. Eta, dar-dar egiten didate belaunek.

J. I. Basterretxea

Olasagarre

Apalategi

Ezer izatekotan, *praxia* da bizitza. Teoria bainoago. Bizitza da bizitzaren helburua. Hori lortzeko bidea argitu behar liguke etikak.

* * *

Erlatibotasun historikoan itotzen omen da diskurtso moralak. Han eta hemen. Atzo, gaur eta bihar.

Erlatibotasunaren metafora gisa, historiari buruz entzun ditudan definizio zirraragarrien arteko bat da honako hau: odoloste bat da (historia), mahaiaren inguruan eserita, mahai-kide bakoitzak bere pusketa ahoratu zain. Etika, mahai horretako ogi-opila ote den nago, lukainka bultzatzeko.

Etikaren lan erlatiboek erotzen gaituzte. Eta, duda-muden frenesi horretan, lizundu egiten zaizkigu Historiaren istorioak.

Zeren, inoren mina eta heriotza eragitea, etikoa al da? Zeren, ongia bilatze iraunkorraren baitan, desiragarria al daiteke inoren gaizkia?

Zeren edo noren ongia bilatzen du demokraziaren praxi moderno eta mendealdar gorentzat joa izan den hauteskundeetatik erkidego politiko eta ideologiko esanguratsuak prozesutik erauzteak?

Eta, batzuek ezin dutela, etikoa al da gainerakoak aurkeztea? Hauteskundeotara.

Aztura bat da bertute etikoa. Eta, aztura bera da, izan, modu jakin batean jokatzeko joera bat, ekintzak burutzeko joera jakina.

Dagozkien ekintza etikoak errepikatuz jasotzen dira bertute etikoak. Zuhurtasunez jokatuz ikasten da zuhurra izaten. Ekintza ausartak eginez ausarta izaten. Justizia, hartara, ongia jomuga dituen justiziazko ekintzak praktikatzu bihurtuko da bertutezko.

Lagunak, bertutea lema, helburu jaso eta gorenak aztura etikoan esparruaren baitako surtan probatzen hasteko uhina ez al da oraindik heldu? ■

Zeren edo noren ongia bilatzen du
demokraziaren praxi moderno eta mendealdar
gorentzat joa izan den hauteskundeetatik erkidego
politiko eta ideologiko esanguratsuak prozesutik erauzteak?

Euskal Gatazka, erdigunetik ertzetara

Irratia entzuten ari zara, eta deklarazio politikoak bete da berriro ere.

Batasunakoaren ahotsak arrazoiz dio guzti-guztionak diren eskubide zibil eta politikoak jarri direla salmentan. Atutxa kasukoei ez zaie arrazoirik falta, ez baitira soilik euskal erakundeak egurtu, guztioi eman digute matrailan. Akordatu zara espainolistek antzera arrazoitu dutela beti, kontzejal bakoitzaren hilketarekin gu guztion barruetan hiltzen zela zerbait.

Parrokia politiko guztiek darabilte *logika bedakorra*: euren eskubideen atal egurtuak gizarte osoa egurtu ohi du. Olio orbanaren tesia.

Itzali duzu irratia, bizi pozak mehatxu egin baitizu alde egingo duela. Atera zara etxetik eta, atari aurrean geldirik, jendartearen begiz jo duzu une batez. Gizarte hain egurtuaren ikarari erreparatu nahi diozu, Richter eskalan euskal gatazkak herritarrengan sortzen duen lurrikara.

Bigarren pisuko alargunari erreparatu diozu lehenbizi, merkaturako bidean doa. Hildako senarra arnas ahokada bakoitzarekin erreuperatu gura luke. Behin esan zizun, malko fin batek bidea egiten ziola matrailatik behera, ez dela egunik senarraz akordatzeko ez denik. Bizitza, hutsuneak beteko balio bezala. Iloba txikiaren alaitasunak bizipoz galanta ematen dio, eskerrak.

Auzoko neska nerabe bat aurreaurretik pasa zaizu ziztuan, etorkizuna proiektuz betea erakusten duen pausoa daroa. Bere aitak kontatu zizun, belztutako azazkalen arteko *Ducadosari* bokazioz tiratzen ziola, tailer zikin batean lan egiteak, bere txarrean, baduela onurarik gaueko txandan. Alaba bientzat etorkizun errazagoa nahi luke, horixe du ipar.

Begirada jaso duzu eta hantxe bera, ohi duen pauso urduri eta nora-gabetuarekin. Ez dute askok jakingo ezkontza heterossexualtik ihesaldiak egiten dituela gizon gazteak, desioa beste gizon

KARLOS CORBELLA

batzuekin itotzeko.

Kaleko jendeari begira zabiltzala, irratiko deklarazio politikoak etorri zaizkizu gogora. Eta etxaurreko plazaren erdian irudikatu dituzue ahotsok, hustutako laranja kaxa baten gainean oihuka. Hyde Park-eko *speakers' corner* hartan bezalaxe. Oihuok suntsitu nahi lukete eguneroko istorio eta gatazkatxoek Euskal Gatazkarekiko agertzen duten autonomia lotsagabea: “Ez al zarete konturatzen?”.

Ahotsek euren egia erakutsi nahi diote herritarri, Gatazkaren zipriztinekin nahitaez denok lohitzen garela, tamaina horretako era-

soen aurrean bizitza ezin dela izan *beste nonbait* gertatzen ari den hori. Supermerkatuek, turismo bulegoek, introspekzio psikologikoak edo Arraldeko Maria Luisaren heriotzak, ez luketela *res publica* kolonizatu behar. Horiek direla ertz, ez erdigune.

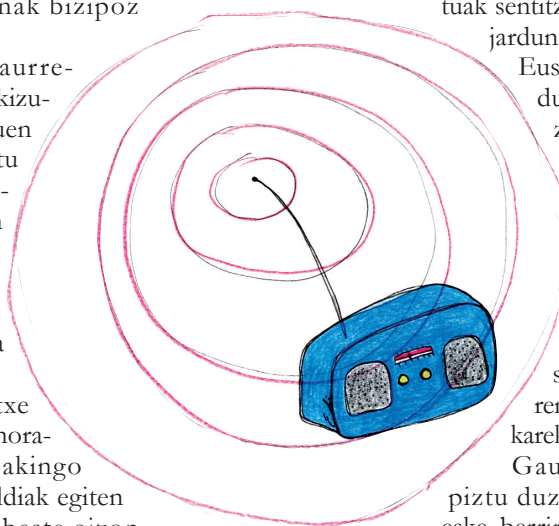
Dezibelioak sobera dituzte ahotsek, baina herritarrek ez dute inor txaloka hartu, ez dira bibaka hasi espiral hazkor eta gera ezinean. Batzuen aurpegi ezaxolatiak ikusi dituzu, beste batzuen begi zirrarak gabeak. Aldarte epelak, oro har. Nirvanatik urrun samar, den-denak.

Banaka bat geratu da entzule finarena eginez. Buruarekin baietz diote, zerbait egin beharko litzatekeela, eurak ere egurtuak sentitzen direla nolabait. Entzule gustura jardun ostean, badoaz, zereginak dituzte. Euskal Gatazkaren lurrikarek betetzen dute tarterik horien bizitzetan. Epi-

zentroa ez, ordea. Gero eta gutxiago. Eta pentsatu duzu ez duela balio esateak, pose soziologikoz, politikarekiko ezaxola, aro postmoderno berriaren taupada dela, hala-behar jainkotiarri lekua eginez bezala. Klase politiko osoak agertu duen ezintasun paregabearen seinale ere bada. Lehenbizi politikaren ezintasuna dugu, gero dator politikarekiko herritarren deslotzea.

Gaua da eta, etxeratzean, telebista piztu duzu. Ezindu horiek ari dira bozka eske, berriro ere. ■

«
Buruarekin baietz diote, zerbait egin
beharko litzatekeela, eurak ere egurtuak
sentitzen direla nolabait (...).
Euskal Gatazkaren lurrikarek betetzen
dute tarterik horien bizitzetan.
Epizentroa ez, ordea. Gero eta gutxiago
»

Imanol Alvarez

IRAKASLEA

Benetako ezkerria

Jai dugu EAEko ezkertiarrok! Ustez ezkerria den PS(O)Ek, gure hoberena nahi ei duenez, “euskal gatazka” deritzonari nolabaiteko irtenbidea emateko edo, herriaren gehiengoak gura duen justizian eta giza eskubideen errespetuan oinarritutako bakea bilatzeko, elkarrizketa-bidera jo beharrean, nahiago ohi du muturreko eskuin karpetobetonikoarekin lerratu eta errepresio basatiaren bidea erabili.

Ezker abertzale “ofizial”k, nolabait esatearren, ezin izango du datozen hauteskundeotan gutxieneko baldintzetan parte hartu.

Ez dugu kezkatu behar, ordea; benetako ezkerria etorri da-eta gu guztiok hondamenditik salbatzera: “Benetako ezkerria ezin da isildu ETaren indarkeriaren aurrean ANVk edo EHAKk egiten duten bezala (besteen indarkeriaren aurrean hobe bai, agidanez) eta ezin ditu, ezta ere, ideiak ilegalizatu, PSOEk egiten duen bezala” esan du Javier Madrazo sailburuak. Ageri denez, EA aipatu ere ez du egiten. Ez dakit gutxietsi nahi duelako edo, besterik gabe, ez duelako ezkertzat hartzen.

Bere burua kontsekuentziaren paradigma-tzat saldu nahi digun “benetako ezkerria”k, nahiz eta hitzez AHT, erraustegi eta abarren aurka dagoen, erakundeetan egotearen truke, ez du PNV bezalako eskuinarekin beharrezkoak diren itunak sinatzeko inolako arazorik izaten, baten bati harrigarri irudi balekioke ere.

Hiritar gehienek agian ezagutzen ez dituzten beste hainbat eremutan ere antzera

INIGO AZKONA

‘Dena herriarentzat,
baina herria gabe’.

Horixe izan omen da

betidanik eskuinaren

leloa. Dirudienez,

ezkerraren gero eta

gustukoago ere badena

aritu ohi da –modu harrigarrian esan nahi dut– “benetako ezkerria”. Adibide gisa, Etxebizitza eta Gizarte Arazoetako Sailaren esku dagoen *Berdindu* zerbitzua aipatuko dut. PPrek ekimenez (1) –hau ere bada harrigarria, gero!– onartu zuen Legebiltzarrak: “Gay-lesbianei eta haien familia eta lagunei informazio, arreta eta aholkularitza bulego bat sortzea”(2). Madrazo jaunak zuzentzen duen sailak, antolatzen duen zerbitzua, baina ez, inondik inora, Legebiltzarrak agindu bezala, baizik eta bere laguntxoak berton jarrita. Aho batez onartutako testuak honela zioen: “... Zerbitzu hori kudeatzeko gay eta lesbianen eskubideen alde lanean ari diren irabazi-asmorik gabeko elkarte sozial eta kolektiboen esku-hartzea bultzatuko da. Era berean, zerbitzu horren funtzioak, helburuak, tamaina, egitura eta ezaugarriak diseinatzekoan, elkarte haien iritzia jasoko dira”(2). Ez jatorrizko testua idatzi eta Legebiltzarrera helarazi zuen elkarteak, ez beste gehienak, ez ziren ez deitatuak ezta kontsultatuak ere izan.

“Dena herriarentzat, baina herria gabe”. Horixe izan omen da betidanik eskuinaren leloa. Dirudienez, ezkerraren gero eta gustukoago ere badena. ■

(1) PPe aurkeztu zuen testua EHGAM elkarrekin bainbat legealditan talde parlamentario guztiei bidalitako eskakizun-zerrendatik ia hitzez hitz hartua zen.

(2) 2000ko otsailaren 4ko Eusko Legebiltzarraren Bilkura Egunkaria.

TXANDAN

Castillo Suarez

Toxikoak

Batzuetan, mundua autolaguntza liburutakoa bezalakoa izatea nahiko luke.

Liburua irakurri, eta arrangura guztiak norberak sortutakoak direla sinetsi; edota guztiz kontrakoa ondorioztatu, eta gainerakoak sailkatzeko bila ari zen etiketa guztiak aurkitu, eta errua haiei bota. Maite ditu autolaguntza liburutako definizioak eta sailkapenak.

Nagusi toxikoak. Azkenaldian han eta hemen aipatzen dituzte. Liburuek diotenez, hiru motatako nagusi toxiko daude; hona: nartzisista, meritu guztiak beretako nahi dituenak, eta, beraz, itzala eman diezaioketenak suntsia-

razten saiatzen dena; psikopata, itxuraz atsegina dena, baina egiazki zitala dena, batik bat ahulenekin; eta para-

noidea, mesfidatia dena, eta bere menpe daudenen ekimen guztiak modu negatiboan hartzen dituenak, eta eten-gabe fiskalizatzen ari dena haien lana.

Toxikoak. Berdin da nagusiak ala menpekoak izan. Berdin da ideiak lapurtzen dizkioten ala bera den lapurra. Batzuetan pertsona kaltegarriez inguratuta daudela sentitzen du, eta, besteetan, berriz, norbera dela suntsitzailea, eta, aldi berean, suntsikorra. Kalte egin diona bezain toxikoa sentitzen da bera ere; inkontrolatu bat, finean. ■

Gorka Moreno Márquez

EHUKO SOZIOLOGIA IRAKASLEA

Gizarte politikak soilik pobreentzat?

zkenaldi honetan, Madrilgo PSOEko Gobernuak hartutako hainbat neurrien harira, zenbait komunikabidetan zein iritzi publikoan planteatu omen da Copago edota Gizarte Prestazioen Unibertsaltasunari buruzko eztabaida.

Laburbiltzearen, zenbaitek unibertsaltasunaren aurrean –zerbitzu publikoek behar gehien dutenean– diruaren zentratzea aldarrikatzen dute, honen bidez baliabideen erabilpen egokiagoa lortzeko.

Diskurtso horren atzean fede ona egon daiteke –zenbaitetan–, baina unibertsaltasunarekin bukatzeak onurak baino kalteak ekarriko lituzke maila ezberdinetan. Lehenik eta behin, hiritartasunaren kontzeptua bera arriskuan jarriko litzateke, aberatsek euren ongizateagatik ordaindu beharko luketelako, arlo publikoan zein merkatu pribatuan. Baina bestetik, askoz ere arriskutsuagoa dena, gizarte politiken deslegitimazioa emateko aukera handiak sortuko lirateke honen bidez. Izan ere, ezin dugu ahaztu Ongizate Estatu garrantuetan klase ertainak nagusi direla eta edozein neurri politikok hauen babesa behar duela bere bideragarritasuna bermatu ahal izateko. Hau horrela izanik, klase ertainetara zuzentzen diren neurriek askoz ere babes handiago izaten dute, hauen artean osasuna edota hezkun-

INIGO AZKONA

tza kokatuko lirateke. Beste muturrean, errenta minimoak edota langabezia subsidioak askoz ere kritika gehiago jasotzen dituzte maila orokor batean. Era berean, ikuspegi hau gailenduz gero arrisku handia egongo litzateke gizarte zerbitzu publikoen ahultze prozesu bati hasiera emateko. Amerikako Estatu Batuetan (AEB) osasun edota hezkuntza publikoan gertatzen dena izan daiteke honen adibidea. Bakarrik behar gehien dutenentzat eskaintzen dira eta zerbitzu hauen kalitatea zein estaldura nahiko kaskarra izaten da. Aitzitik, lurralde eskandinaviarretan,

gizarte politikak unibertsalak izanik, zerbitzu publiko gehienek kalitatea eta legitimazioa erabatekoa da. Gauza bera gertatzen da hemen ere: norbait ausartuko al litzateke Osakidetza edota hezkuntza sistema publikoa kentzen? Aldiz, gehiago izango lirateke gutxieneko errenta edota mota honetako neurriak ezabatzearekin ados egongo liratekeenak.

Laburbilduz, niretzat eztabaida ez datza gizarte prestazioen unibertsaltasunaren inguruan. Helburua aurrera egitea bada, hau ez da gizarte politiken bidez gauzatu behar –Copago eta mota honetako neurrien bidez– baizik eta zerga sistemaren bidez. Hala ere, zergei buruz hitz egin behar badugu hobe izango da hauteskunde kanpaina pasa eta gero hitz egitea. ■

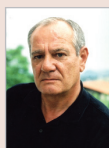

Helburua aurrera egitea bada,
hau ez da gizarte politiken bidez
gauzatu behar baizik eta zerga
sistemaren bidez. Hala ere, zergei
buruz hobe hauteskunde kanpaina
pasa eta gero hitz egitea

HIRUKO TXIKIAN

Joxemari Ostolaza

...que podemos".

Arratsaldeko bos-
tak. Eguraldi bikai-
na. Pausutik Santioko zubira bide gorritik

oinez. Estropadak. Traineruak. Estropalariak lauhunetik goitik. Zubian, ziabogetako erreferentziak. Dozenatik gora lagun kronometroa lepotik zintzilik traineruei denborak ematen: "Tres por detrás, hasta ahora primeros". Zubi azpitik joan etorrian igarotzean, lemazainen oihuak entzuten genituen: "Venga equipo otra serie". Nola doaz orain artekoak? San Pedro aurretik Astillero eta Orio gaínean. Euskalduna zen denborak erdaraz ematen ari zena. Eta inguruan zeuzkanak denborak kontrolatzen

Venga equipo...

dunak, Orio eta Hondarribia. Hauen lemazainak euskaraz ematen zituzten aginduak. Ez ziren bakarrak izango baina nik euskaraz entzundakotik bai. Gero, ontziralekura egin nuen, arrakalara. Erdara Titanic, euskara txintxorro. Hondarribiako ezagun bati adierazi nion nire kezka. Ez zen harritu, bileretako hizkuntza omen dute gaztele-
ra, denena. Ez gara hasiko itzulpenetan. Pena, Lapurdiko koadrilarik ez izatea arraunean, Euskal Herriko bestea ere, frantsesa ere entzuteko. Normalizazioa iritsi zaigula hona ere. Zer Kristo, mil colorau. ■

ere bai. Arraun klubetako laguntzaileak ziren. Azken hiru traineruetatik bi euskal-

Fikziozko dirua

ZER DUGU ILEHORIEN KONTRA? Jende eskuzabal askoa ezagutu dut, egitismo bat gustuko izanez gero burubelarri bere denbora batere mugarik gabe emateko prest dagoena: bertsolariak, artista plastikoak, musikariak, aktoreak... Profesional bikainak, euren egoa baztertu eta luxuzko sekundario izateko prest daudenak, euren sintoniarekin bat egin duen artistaren asmoekin bat egiteko prest beti, gauari orduak lapurtzeko prest beti, inorekin elkarlanean arituta euren ikusmena begiek eman dezaketenaz haratago zabalduko zaien itxaropena dutelako, ikasi egin nahi dutelako, *zerbait gehiago* bilatzen dutelako (*izpirituarentzat bazka* esan ohi zen garai batean –gaur jada ez dira halako gauza barregarriak esaten–). Harro nago haiek guztiez, nire lagunak dira asko, telefono dei bat aski dut, ez didate hutsik egingo. Zerbait izatekotan hori da niretzat kultur militantzia: gozatu eta gozarazi, norberekeriaren akzioak lagunen merkatuan banatu. Hortik aurrera, giza-jenero honetako *kultur profesionalak* nola ustiatu eta erretzen dituzten hainbat enkarguk, hainbat lanek eta hainbat enpresek, hori, ez dut hain gustuko.

“Ez daukagu dirurik, baina ile-horiak eta begi-urdinak gara” irakurtzen zaie askotan aurpegian gure *zerbitzuak* eskatzera datozen askori. Gure erantzuna berbera izan da urte askotan: “ez du inporta, egingo dut, badakit gure mundutxo ez dela inorentzat (?) errentagarri...” Kristautasunaren eragina izango da, batek daki: lana sufrimenduarekin lotzea, bokazioz egindakoa gaizki ordaintzea zilegi jotzea. Gurea da errua, barrikan bizi den artista premia urrikoaren gorazarre halako bat egin izan dugulako gehiegitan. Baina, urtean behin behintzat, begiratu beharko genioke Ritz hotelean xanpaina sueto zabalitzen zuen Ernest Hemingwayri. Hark ere ez zuen bizi guztia lubakiaren lokatzetik gaixoak atera eta haiek ospitalera garraiatzen pasatu.

Izan ere, hogeita hamar urteotan lortu ez badugu errentagarri diren kultur enpresak sortzea, eta hala ere errentagarri ez diren kultur enpresak sortzen jarraitzen badugu, okergabiltza: Gobernu Kanpoko Erakundeak

DANI BLANCO

sortu beharko genituzke, ez enpresak. Ez gara ausartzen esatera, baina esango genuke askotan: “Ilehoria eta begi-urdina bazara, majoa bazara eta ez baduzu dirurik zure enpresari eusteko, itxi enpresa eta sortu GKE bat. Denok lan egingo dugu doan bertan... Orain, zure soldata guk ordaintzearen kontu hori...”. Horra zer dudanez ilehoriaren kontra.

Kultur sortzaileei egindako lanagatik merezi dutena ez ordaintzea, betiereko *amateurkeria* baterako kondena da. Aurrez gaude kondenatuta (horretan ere).

HARTU DIRUA ETA ZIZTUAN IHES. Woody Allenen arabera diruak ez du zorionik ematen, baina sortzen duena hain da zorionaren antzeko, espezialista bat beharko bailitzateke sentipen

hori benetako zorionetik bereizteko. Sabino Mendez musikariak *Corre rocker* memoria liburuan burutazio interresgarriak aletzen zituen 80etako *movida* madrildar ezagunean aurrera atera ziren talde eta bakarlariak buruz: banan-banan, ia batere salbuespenik gabe, denak ala denak familian dirua izan duen jendea direla zioen. Zergatik?

Erran gabe doa: diru horrek ahalmenu dielako beren gaitasunen garapena, beren ofizioa osoki berrakatzeko, indarrak okerreko lekuan ez xahutzea,

haiek jeneratzen zuten musikak inolako predikamendu edo arrakastarik ez zuenean zer jana izaten eta musika egiten jarraitzea, talenturik ez zutenean talentuaren xerka segitzea...

Ehizatutako pieza bakoitzeko kobratzen duenak –ehizatzen ez badu kobratzen ez duenak– badaki zer den ehizan egin eta gero zor zaion ordainaren bila joan beharra. Ehiztariak

« Zerbait izatekotan hori da niretzat

kultur militantzia: gozatu eta gozarazi,

norberekeriaren akzioak lagunen

merkatuan banatu

irudiak:

Antton Olariaga

txakurra izaten du lagun usnari, baina kultur munduko *freelance* batek bakar-bakarrik abiatu behar izaten du egindako lanaren ordaina jasotzera. Paper dantzarik ez da falta izaten, faktura nahikoa ez eta, hartzekodunen zerrendatan alta eman behar erakundeetan kobratzeko, bidean galtzen diren paperak, karnetaren fotokopiak... Batekin aski ez eta, bi lan: lana egitea bata, kobratzea bestea. Soldatapeko hiltzaileei ere ematen zaie guri baino konfiantza handiagoa: “erdia orain, beste erdia lana amaitutakoan...”. Guk lana amaitutakoan dena, eta hori ere, kostata.

Dirua aipatzea gustu txarrekoa ei da gure artean. Gai taburik bada, diruarena da horietako bat. Zeren seinale ote? Gure diru premia terrenal eta primarioa aserik dugunez, gai gorenagoetara lerratzen zaigula elkarrizketa? Ezezkoan nago. Zenbatzen hasiko bagina zenbat aldiz lan egin dugun ordaina zein izango den zehatz-mehatz jakin gabe... Denok dugu prezio bat, hala ikasi genuen film beltzetan. Prezioa jartzea omen da kontua. Nire susmoa: merkeegi ez ote garen saltzen.

SOBORNAGARRITASUNA. Irlandan musikariak zenbait zerga ordaintzetik libre daude. Zerikusirik ba ote du horrek herrialde horretan hainbeste musikari sortu izanarekin? Ez, jakina... Kasualitatea da.

Paul Auster hondoa jota zegoen, amore ematear, idazteari betiko uztear, aitaren heriotzak ustekabeen espero gabeko diru kopurua eta hilabete batzuetako lasaitasuna ekarri zizkionean. Aita hil eta diru hori jaso ezean, jarraituko ote zuen idazten? Erantzuna pentsatze hutsak hotzikarak sortzen omen dizkio.

Raymond Carverrek Strauss Living Award beka jaso zuen 1983. urtean. Urte horretan hasi eta ondorengo bost urteetan 35.000 dolar jaso zituen urtero-urtero. Kasualitatea ote da bere ipuinik onenak sasoi horretan idatzi izana? Bai, jakina... Kasualitatea da.

Ongi da, kalkula dezagun azken hogeitau urteotako prezioen gaineko zergaren igoera eta ea zenbatean geratzen zaizkigun 35.000 dolar horiek... Lepoa egingo nuke 50.000 dolar baino gutxiago ez direla izango. Idazle baten independentziaren prezioa izan liteke hori—nire independentziarena bada, behintzat—. Gurean, ordea, badago halako sentipen bat, idazlearen sobornagarritasunaren langa oso

baxu ipintzen duena. Badirudi dozena bat mila euro jasotzen duena boterearekiko otzan bihurtzen dela, zergatik eta, zortzi hilabetez alokairua soluzionatzen diotelako, galdu egin beharko lukeela boterea kritikatzeko aukera. Ez gaitzen xaloak izan: hain merkeak ere ez gara. Eskupekoa diruarekin nahasten da hemen, hori da arazoa. Alda dezagun lekuz eztabaida: mintza gaitzen benetako diruaz, ez eskupekoaz.

DIRUA FIKZIOAN, FIKZIOZKO

DIRUA. Jabetuko zineten honezkero film amerikarretan ez direla sekula jate-txectan ordaintzeaz ahazten. Europarretan aldiz... Irudi luke zerbitzari guztiak familiakoak dituztela protagonistek, ez baitute sekula pagatzen. Elipsi europarra? Gustatu ala ez—eta ez dirudi kontu honek ondorengo urteotan aldatzeko trazarik duenik—sosa da mundua neurtzeko

eratako bat. Irakurri edozein egile iparramerikarren liburuak eta ohartuko zarete: xehe-xehe esango digute zenbat ordaindu duten

bigarren eskuko Cadillac gorria, zein duten soldata, zein moteleko gelaren prezioa. Amerikarregi ari naiz gaur ere? Tira, literatura errusiarrean ere berdina da hori: *kopeke* konturik ez da inoiz falta izaten... Onar dezagun: hala ez balitz bezala jokatzeko erakutsi digute, baina bizitzako termometroetako bat da dirua. Eta zenbatean aipatzen da euskal literaturan temperatura hori? Marka da gero! Hor ere dirurik ez? Errealitatean ez eta fikzioan ere ez? Zenbat aldiz agertu da euro hitza euskal nobelatan? Esango nuke gehiegitan ezetz. Zapatero Espainiako presidenteari ere, kafearen prezioaz ideiarik ez zuela argi ikusi zelarik, euskal literaturako pertsonaia baten itxura hartu genion.

Beharbada, liburuak eta aldizkariak inprimatzeari utzi, eta, Lucio Urtubiak egin zuen bezala, diru faltsua—fikziozko dirua—fabrikatzeari ekin beharko genioke, nazio eraikuntzaren izenean. ■

Hala ez balitz bezala jokatzeko erakutsi digute,

baina bizitzako termometroetako bat da dirua.

Eta zenbatean aipatzen da euskal literaturan

temperatura hori? Marka da gero!

Aste Santua inoiz baino lehen dela eta jarriak

I

Aurten sekula baino le(he)nago
Aste Santuko astea,
hori dela ta mugitu xamar
hasi da aurten urtea
bat izan dira, ordu txikitan
parrandatik iristea,
Urteza(ha)rreko arropa kendu
ta mozorroa janzte.

KARLOS CORBELLA

IV

Sansebastianek oroitarazi
zuten urtero moduan
txotx sasoiaren parekorikan
ez dagoela munduan.
Denboraldia bukatzen bada
Aste Santu inguruan
etzaigu asko gelditzen eta
joan beharko da orduan!

II

Ikasle pila azterketetan
sarturik zela tarteko
inauteririk ez dute izan
azterketak prestatzeko
baina pentsatu ta kalabazak
aurten ez dira kalteko
haragi faltan, ederki datoz
garizuma ospatzeko.

V

Urte osoko egutegian
aste hau da jaien parte,
hasi orduko, atsedentxo bat
nahiz ez den izango kalte
nola uztaila ta abuztua
dauden martxotik aparte
tarte handia geldituko da
udako oporrak arte.

III

Aste Santuak baldintzatzen du
Nafarroko txapelketa
ta normalean urte haseran
jartzen diogu arreta.
Aurten tamalez bide erdian
gelditu da prestaketa
bazetorrela ohartu orduko
gainean geneukan eta.

VI

Kontuak kontu, azken duda bat,
plazaratu eta aio!
Jesus oroitzuz egiten dira
hiruzpalau meza saio:
gurutziltzatu, berriro piztu...
ongi... baina zer arraio
heriotzaren urteurrena
zergatik aldatzen zaio?

Denboraren makina
Nokia, connecting
paper

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Makina bat kontu*

Ihesi
Donostia
irudiz irudi

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Diego Rivera

Berandu bada ere

Artearen historia modernoan ezinbesteko pertsonaia da. Baina bere emazte eta ikasle izan zen Frida Kahloren itzalean, atzerapenez ospatzen ari dira mexikarrak Diego Rivera muralgile handiaren heriotzaren 50. urteurrena.

Diego Riveraren koadro bat. Margolari mexikarraren lan askotan azaltzen da bere burua erretratatua.

Urtebete atzeratu den omenaldia

LEIRE VENTAS

“BERE LANETAN AUTOERRETRATUAK ezkutatzea gustuko zuen”, esan dio gidak hormari zur eta lur begiratzen dion atzerritar jubilatutaldekari; “ea topatzen duzuen”. Bi minutuko tartearen ostean, hatza luzatu eta artaburuak eskuan dituen indigenak bizkarrean daraman haurra erakutsi du, esanez: “halako zapo begiekin zein bestela, Diego ez bada?”.

1945ean amaitu zuen Diego Riverak Mexiko Hiriko Jauregi Nazionalan garai aurrehispanikoa erretratatzen duen mural erraldoia; Distrito Federalean marraztu zituenetatik bisitari gehien dituen.

“Gaur jende dezente dabil”, aipatu du Cuauhtémoc Lópezek, azken bost urteetan obra itzelaren nondik norakoak azalduz soldata osatzen duen gidak. Bat-batean, Arte Ederren museoan muralgilearen emaztea izan zenaren atzera begirakoa ikusteko itxaron behar izan nituen lau orduak etorri zaizkit gogora. “Jende dezente?”.

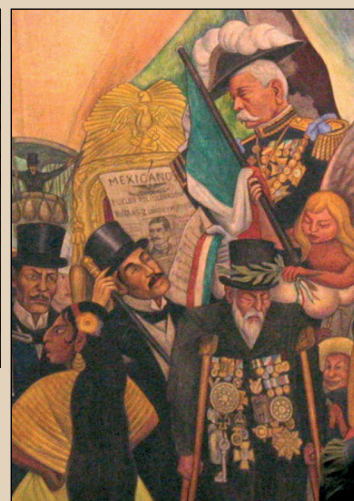
“Noski, Diego ez da Frida”, erantzun dio Lópezek, despistatuta dabilela uste duenari.

Akaso ez zaio arrazoirik faltako. Diego ez da Frida. Eta 2007ak hori erakusten duten pasarte mordoxka bat laga ditu.

Fridaren senarra

Iaz artista bien urteurrena izan bazen ere –Kahlo jaio zela 100 urte, eta Rivera hil zeneko 50 ospatzen ziren–, Frida Kahlori zuzendutako omenaldiz jantzi zen hiria. Metro-busa bere koadroen kopiez hornitu zuten, liburu sorta argitaratu zuten, kamisetak salgai ziren nonahi.

Hiriko museoek ere urteko lehen hilabeteetan egin zioten tarte Frida Kahlori. Diego Riveraren gorazarre nazionalak 2008 hartu dute bete-

Udako arratsaldean erdialdeko zumardian izeneko murala goian. Mexikoko historiako pasarteak eta bere oroitzapenak uztartuz osatu zuen. Beheko erdiko irudian Frida Kahlo eta Rivera (umez jantzita) ageri dira. Riveraren estiloaren adierazgarri da: gai politikoak lantzea, batetik, eta bere burua margotzea, bestetik.

betean, berari zuzendutako erakusketen atek joan den urteko azken egunetan zabaldu arren. Atzerapenarekin, beraz: bere ilustrazioak otsailaren 23ra arte daude erakusgai, eta 24ra arte bere idazkiak; akuarela lanak berriz, martxoaren 9ra arte ikus daitezke, eta San Carlos akademian ikasle zela egindako lehen margoak martxoaren 30era arte.

Baina Frida Kahloren itzala pasa den urtean Arte Ederren museoak eskainitako atzera begirakoetan nabarmendu zen gehien. Kahlorenak 450.000 bisitari izan zituen, eta Riverarenak erdia: 274.000.

“Frida Kahllok geriza egin Diego Riverari?”, galdetu du, modu erretorikoan, bi erakusketen komunikazioaz arduratu zen Francisco Avilések; “dimentsio artistikoaz ari al zara?”. Besteri erantzuteko tarterik eman gabe, azaldu du: “Arteari dagokionean ezin konpara daitezke. Artista emankorrik badago, Rivera da hori. Frida ezagunagoa izango da, akaso, baina ez garrantzitsua. Marketin kontuak dira”.

Frida Kahloren ilobetako batek ere, Cristina Kahlo argazkilariak, halaxe dio: “Frida familiako pertsonaia bilakatu da mexikar askorentzat, bere

arte oso introspektiboa zelako, berari buruzkoa. Riverak berriz, beste dimentsio bat du, artista soziala da”.

Muralgilea: artista soziala

“Arteak, giza bizitzarako ezinbesteko jarduera izanik, ezin du gutxi batzuen pribilegioa izan”, erantzun zion Diego Riverak elkarrizketa egiten ari zitzaion Ruth Riverari, 1955ean. “Guztion jabetza behar du”.

Koherentziaren koherentziaz beraz, herritar orok gozatu ahal izateko arteari heldu zion bi metro luze zen artistak. Mexikoko egoitza publikotako hormak muraletz hornitu zituen. Eta horrela iritsi zen mexikar artearen historia modernoaren gailurrera.

Aurreko mendeko 30. hamarkadan izan zen. Baina aurretik Espainian, Holandan, Belgikan eta Ingalaterran abangoardiako pintura aztertu zuen (1908-10). Parisen neoinpresionisten eta kubisten ondoan aritu zen (1911-13), eta Renoir-en sentsualitatearen, Cézanne-en egitura orekatuen eta Gauguin-en kolore argitsuen eragina jaso zuen (1915-20). Ordurako bazuen, ordea, kezka bat: arte mexikarra eral-

Margolari bat giro politiko nahasian

Estatubatuarren berriemaile izan zen 30. hamarkada bukaeran, argitaratu berri den *Naziak Mexikon* liburuan esaten denaren arabera. Juan Alberto Cedillo kazetariak, AEBen desklasifikatutako txostenak ikertzen jardun ondoren, Rivera beste 30 espioiz osatutako talde baten buru omen zela deskubritu zuen.

Washingtonen margolariak bidalitako informazioari esker jakin ahal izan zuten Gestaporen agenteak eta errusiarrak elkarlanean zebiltzala 1940 aldera Mexikon, Trotsky hiltzeko asmoarekin.

Stalin boterera iritsi eta Trotsky erbestean bizi zen, Mexikon, Rivera eta Kahloren etxean. Muralgilea Trotskyren aldekoa zen, eta Stalin etsaitzat zeukan. Hori izan zen estatubatuarrei informazioa pasatzeko arrazoia. Riveraren ustetan, Stalinen eta Hitlerren gizonak elkarlanean estatubatuarrak bere horretan baino arriskuatsuagoak ziren.

datu beharra zegoen, mugimendu nazional eta herrikoia sortu.

José Clemente Orozco eta David Alfaro Siqueirosekin batera Margolarien Sindikatua osatu, eta Italian ikusitako freskoen teknikak Mexikar Iraultzako irudiekin eta emozioekin nahasian, mural publikoak osatzen hasi zen hirukotea.

Munduaren egitea du izena Distritu Federalean Irakaskuntza Publikorako Idazkaritzako eskaile-rak hornitzen dituenak. *Lurrari eta hura lantzen eta askatzen dutenei kantua*, berriz, Nekazaritza Eskola Nazionalako paretetan dagoenak. Asko dira, eta azteken herrialdearen historia edo gizarte egoera erretratatzeko dute guztiek.

Batetik, bere bildumako pieza aurrehispaniko-etatik atera zituen indioak, gero eskala izugarrian errepikatuz. Buztinezko 40.000 figura inguru edukitzeraz iritsi zen. Eta bestetik, eguneroko jardueretan zebiltzan indioei begiratzeko egindako zirriborroak osatu zituen.

1949an Gabriel Figueroa zinemagileak grabatutako materialean ikus daiteke artista ikerketa partikularrean murgilduta: Xochimilcoko merkatuan –Mexiko Hiriaren hegoaldean–, liburuxka eta arkatza esku banatan, txirikorda luzeduneko lore saltzaileari so. “Diegok indigenak bere jardueratan jasotzen zituen koadernoan, zirrimarra azkar-erak eginez eta erabili beharreko koloreak adieraziz”, kontatzen zuen Álvarez Bravo argazkilariak.

Polemika nazioartean

Lausotua dirudi gaur mexikar-aren memoriak. Artearen his-

toriak bai, akaso, baina herritarren oroimenak ez du muralgilearekin justiziaz jokatu. Artean, Frida Kahlo bere obra osoa (50 koadro) osatzen ari zen bitartean, Diego Riverak sona zuen jada Mexikoko mugetatik harago.

1930erako New Yorkeko Arte Moderno museoak erakusketa bat eskainia zion. Eta urte hartan iritsi zitzaion prentsan idazpuruak bezainbeste burukomin ekarriko zizkion enkargua: Rockefeller milioi-dunak bere izena daraman Rockefeller Centerrerako mural bat egin zezan eskatu zion.

Gizona bidegurutzean izendatu zuen obra. Metafora hutsa zen. Langile gihartsu bat marraztu zuen erdian, garai berrien gidari. Eskuinera, berriz, emakume handiusteak karta jokoan, ustelkeria kapitalistaren irudi. Eta ezkerrean, Leninen irudia, Komunismoaren ordezkari. (Alderdi Komunistako kide zen orduan margolaria). Atzean, azkenik, ikusle mordera, historiaren eboluzioaren lekuko.

“Riverak Komunismoa darama R.C.-ra”, izan zen garaiko prentsa estatubatuarraren idazpuru gogokoena.

Eskandalua medio, Rockefellerrek Leninen irudia ezabatzeko eskatu zion artistari. Riverak ezetz. Ordainetan, orekari men, garai-ko pertsonaia estatubatuarren erretratuak gehitzea eskaini zion. Ez zegoen, ordea, konforme bezero aberatsa eta 1933an obra suntsiarazi zuen.

“Kontzeptu elbarria baino nahiago obrarik eza, zuzentasunak iraungo badu”, idatzi zion artistak aurrerago gutun batean.

New Yorkekoa ez zen izan, ordea, AEBetan zentsura ekarri zion obra bakarra. *Garaipen goragarria* izendatu zuen margolanak ere antzeko fruituak ekarri zizkion: Eisenhower presidentea lehergailu bat bailitzan irudikatu zuen.

Mexikon ikusgai den *Udako arratsaldea erdialdeko zumardian* izeneko obraren buruan dagoen idatziak –“Jainkoa ez da existitzen” dio– ere askoren sentsibilitatea urratu zuen.

Muralgile polemikoa izan zen Rivera beraz. Eta aldizkarietarako ilustratzailea, garaiko per-

sonaien erretratugile, eszenografia diseinugile ere bai. Eta arte aurrehispanikoaren bildumagile handia. “Mexikoko Sixtina Kaperaren egilea”, kritikari italiar baten hitzetan; “heroi nekaezina”, bere obra-kide Orozcoren aburuz; “bBetiereko artista”, José Vasconcelos intelektualaren ustetan. Fridaren senar eta maisu, noski.

Arrazoi izango du, akaso, Jauregi Nazionalako gidak. Diego ez da, ez, Frida. ■

Argitalpenak

Diskoteka

IKER BARANDIARAN

Rock urbanoaren lau zaldunak

Mozkorraldian sortutako izena duen taldeak rock-and-rolla egiten du lehenengo lanaren izenburuak argi eta garbi erakusten duen moduan. Hernaniko laukote honek inguruari edo gaur egun gehiengoak egiten duenari jaramonik egin gabe, beraien apustua egin dute. Betiko rocka egiten dute, rock urbano deritzona, eta gaztelaniaz abesten diote rock-and-rollari, maitasunari, beti ondoan izan duten lagunari, parrandari, bizitzeko erari zein gertuko eta urruneko bidegabekeriei. Beraien jomuga Platero y Tú taldea da, baina hitz maltzurrenatan Extremoduroko Roberen ukitua antzematen da. Soloetan aberatsa da diskoa, eta heavy edota hard-rock klasikoarenari –Thin Lizzy kasu– keinu asko egin dizkiote. Egia esan, Bilbokoak balira berezkoagoa egingo litzaidake egiten dutena, baina ze arraio, beraien aukera da.

Que suene el
Rock'n'Roll
The Zepo

AUTOEKOIZPENA

Iraupena: 28'44"
5 euro

THE ZEPO

«Euskara fonetikoki aberatsagoa da, baina guk nahiago dugu gaztelaniaz abestea; eta ez da gehiago saltzeko»

Rock-and-rolla desagertzeaz dago? Taldeek sofistikaziora jotzen dute?

Betiko rocka hor egongo da beti. Baina askok diote rocka egiten dutela eta emaitza entzunda ez nuke esango hori rocka soilik denik. Bestalde, ona da estiloak nahastea eta aberastea, baina guk nahiago dugu eskema tipikoa: soloak, duoak eta abar.

Jarraitzaile asko dituzue Hernanin? Berriaren *Matraka* gehigarriko Erokrazia zerrendan aurrenak zaudete, jendearen botoei esker...

Bai, egia da. Lagun asko ditugu eta jarraitzaileak ere bai. Baina, agian, lehenak egotearen arrazoia da gure webgunean Erokraziarako lotura daukagula. Horri batu beharko zaio, gaztelaniaz abesten dugunez, badagoela jendea *Matraka* irakurri gabe bozkatzera sartzen dena.

"Garagardoarekin dutxatu eta nahi dudak guztia edaten dut. Eta lurrean dauden loreak ere erretzen ditut...". Rock-and-Rollak hain bizitza mota golfoa darama berarekin?

Gauetz ibiltzea, alkohola

edatea, erretzea, kalamua... gazte askoren bizitzan daude, eta baita gurean ere. Ez gara golfo bakarrak. Gure kasuan rocka gure salbazioa da, gure bidea.

Askotan justifikatu beharra daukazue gaztelaniaz abestea aukeratu izana?

Beno, askotan galdetzen digute ea zergatik ez dugun euskaraz abesten. Seguruenik ingelesez abestuko bage-nu, ez ziguten ezer esango. Guk oso argi daukagu hemengoak garela eta guk euskaraz hitz egiten dugu, baina gehien gustatzen zaizkigun taldeak rock urbanoa deritzona egiten dutenak dira. Gainera, euskara fonetikoki aberatsagoa da, baina guk nahiago dugu gaztelaniaz abestea; eta ez da gehiago saltzeko.

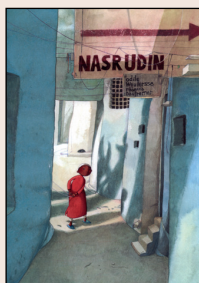
"Umeak ginenean beste zerbaitekin amets egiten genuen, amestea delitua ez zenean...". Dagoeneko amets egitea ere delitu bihurtu da?

Neurri batean bai. Normalean ez dugu salaketa edo politika daukaten hitzik idazten, baina halabeharrez euskaldunak gara eta hori da bizi duguna.

Liburutegia

PILAR IPARRAGIRRE

Nasrudin
Odile Weulersse.
Rébecca Dautremer
 IBAIZABAL
 34 orrialde
 14,50 euro

Bizilegeak ikasten dabilen mutikoa

Gaztetxoentzat sortutako komikia da *Nasrudin*. Mamia Odile Weulersse eta Rébecca Dautremerri zor zaie. Inguratzen duen gizartearekin arazo latza duen mutikoa da liburuko protagonista. Egiten duena egiten duela, bere herriko jendea isekaka aritzen zaiola uste du. Eta guztiei jaramon egiten ahalegintzen den arren, gauzak ez dira berak uste bezala ateratzen. Bere aitak berriz, patxada izugarri hartzen ditu inguruko esamesak, baita haiek entzuterakoan semeak hartzen dituen erabaki baldarrak ere. Bisir handiak barre egin diela? Erantzun zuhurra eman eta aurrera jarraitzen du

aitak. Ez hala Nasrudinek. Lotsaturik, kritika guztiak aintzat hartzen ahalegintzen da, eta gaizki esaka ari direnek ontzat emateko moduan jokutzen. ■

Hamar urteko burujabetza

Askoren artean egina da *Bonberenea 10 urte bizirik!* liburua. Asko izan dira hamar urteko epe luze horretan Tolosako gaztetxe dotorea amestutakoa bezala izan zedin borrokatu eta lan egin dutenak. Udalaren eta bestelako indarren asmo suntsitzaileen aurka ekin behar izan dute maiz, baina aurrera jarraitu dute tinko; Tolosako inauterietan txosna jartzen, musika emanaldiak eskaintzen, jatetxe makrobiotikoa martxan jartzen, www.bonberenea.com webgunea eratzen; baita fanzinea kaleratzen ere. Gaztetxeak eskalatzeko rokdromoa eta grabaketa estudioa dauzka gainera, gaztetxean sortu den dinamikaren erakusgarri. Hamar urtean hamai-ka ahalegin gauzatu dituzte. Horien guztien azalpenak eskaini dituzte atzera begiratzuz aurrera egiteko bidea erakusten duen liburu honetan. ■

Bonberenea:
10 urte bizirik!
Batzuen artean
 BONBEREENA EKINTZAK
 236 orrialde
 20 euro

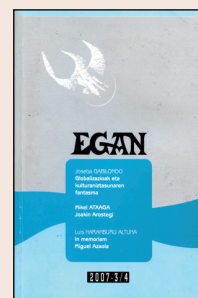
Energia urriko mundu baterako gida
Gorka Bueno
 MANU ROBLES-ARANGIZ INSTITUTUA
 234 orrialde / 16 euro

Energiaren inguruko politika berriak garatzeko beharra

Gorka Buenok idatzi du *Energia urriko mundu baterako gida*. Egungo eredu energetikoa zeharo aldatu behar dela aldarrikatzen du, ikuspuntu teknikitik gaurko eredu kapitalistaren atal ahulenetakoa aztertuz, energia alegia. Buenoren ustez, energia politika zuzentzen eta erabakitzen dutenek sinetsarazi nahi diote gizarteari gauzak apur bat aldatuz sistema osoak bere horretan jarrai dezakeela. Alegia, berotze globalak eredu energetiko eta ekonomikoarekin zerikusi handia duela argi egon arren, aski dela zuzenketa txiki batzuk egitea horren ondorioak leuntzeko. Beraz, produkzioaren eta energia-kontsumoaren etengabeko hazkunde zalantza jarri beharrik ez legokeela defendatzen dute. Sakoneko auzia, ordea, guztiz bestelakoa da Buenoren aburuz. ■

Jose Miguel Azaola gogoan

Euskalerrriaren Adiskideen Elkarteko *Boletinaren* euskarazko gehigarria da *Egan*. Aldizkariaren azken zenbakian, Luis Haranburu Altunak Jose Miguel Azaola (Bilbo 1917-2007 Alcalá de Henares) *Eganen* sortzaile eta eragile nagusienetakoa izandakoa dakar gogora. Pasa den irailaren 8an zendu zen. Bestalde, erresistentimentuaren kulturari amaitzeko arrisku neoliberalak salatu ditu Joseba Gabilondok, kulturaren proiektua aldarrikatzeaz batera. Fertxu Izquierdok berriz, Joseba Sarrionandiak bere garaian Zeruko ARGIA eta *Anaitasun* azalduetako zine-kritikak ditu hizpide. Mikel Atxagak Joakin Arostegiren lan ausartak ditu mintzagai. Arroa auzoko (Zestoia, Gipuzkoa) bikarioa izan zen Arostegi eta eliza berritze-ko asmoz idatzi zuen. Azkenik, haur eta gazte literatura sailean, Seve Callejaz hitz egin du Iñaki Zubeldiak. ■

Egan
Batzuen artean
 EUSKALERRRIAREN
 ADISKIDEEN ELKARTEA
 288 orrialde
 18 euro

Carlotaren egunkari urdina

Gemma Lienas

EREIN

280 orrialde

16 euro

Genero indarkeria, eskolakoa eta haurrei ezarria

Gemma Lienas kataluniarrak gazteei zuzendu dizkie bereziki bere literatur lanak. *Horrelakoxea da bizitzia*, *Carlota* plazaratu ondoren, feminismoaren gaia gazteei azaltzeko beren beregi idatzitako *Carlotaren egunkari morea* eta sexualitateaz diharduen *Carlotaren egunkari gorria* idatzi zituen. Orain berriz, genero indarkeriaz, ikastetxeetako bortxakeriaz eta haurrek gurasoengandik edo bestelako senideengandik jasotzen dituzten tratatu txarrez mintzo da *Carlotaren egunkari urdina* liburuan. Jesus Mari Lasak euskaratutako lan honek benetako testigantzak jaso ditu, nahiz eta,

identifikatzea eragozteko, izenak eta beste zenbait ezaugarri aldatuta agertzen diren. ■

Sexu gosea kentzeko hainbat bide

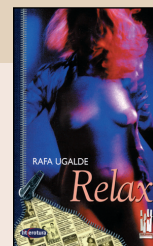
Fantasia sexualak errealitate bilakatzeko hainbat bide eskaini ditu Rafa Ugaldek Txalaparta argitaletxearen eskutik plazaratutako *Relax* liburuan. Bederatzi kontakizun dira, sexu gosea kentzeko beste hainbeste bide erakusten dituztenak. Narrazioetako protagonistek egunkarietako sexu iragarkietara jotzen dute euren fantasiak egia bihur daitezzen. Iragarki horien atzean dauden emakume eta gizonak iruditzen zaizkie aproposenak gutizian dituzten sexu harremanak izateko. ■

Relax

Rafa Ugalde

TXALAPARTA

144 orrialde/ 16 euro

ANE LARRINAGA RENTERIA

«Ezagutzaren mugak ikusi ditu gizakiak gure garaian»

Azaldu ezazu gaur egungo panorama.

Ezagutzaren gizartea deritzan honetan, era guztietako gizarte taldeek, gizarte mugimenduek, agintari politikoek eta ekonomikoek baliatzen dituzte kultur gileen –intelektualen– zerbitzu sinbolikoak euren diskurtsoak eta ekintzak legitimatzeko. Baina dagoeneko ezin da sinetsi zientziak, teknikak, ekonomiak edo politikak salbatu ahal gaituztenik, ezta haien barruan dagoenik mundu gizatiarrago eta arrazionalagoaren bidean abiaraziko gaituen indarririk ere. Modu paradoxikoan, gure garaian ezagutzaren mugak ikusi ditu gizakiak.

Eta zein da zure ustez intelektualaren zeregina?

Intelektualaren posizioaren koordinatuak –hezuntza, gizarte jatorria, metaturiko kultur kapitala, esparru intelektualean duen kokapen objektiboa eta horri dagozkion izen ona eta botere maila–, funtsezkoak izan ohi dira haren komunikazio ekintzaren ezaugarriak ulertzeko. Mass medien eta kultura merkatuaren logikapean diharduten guneen inguruan definitzen dira gure garaian, eskusioz eta inklusioz, kategoria eta tradizio intelektual berriak.

Zer etorkizun aurreikusten diozu intelektualari?

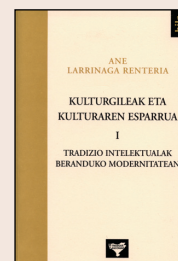
Aro guztietan gertatu den bezala, etengabe, kultur gileak euren rola berreraikitzeke bestelako agertoki instituzionalak atzematen ari dira gaur egun ere. Ildo horretatik, politikaren eta kulturaren artean kokaturiko gizarte mugimendu garaikideak jardura intelektualaren gune egokiak izan daitezke. Areago, gizarte mugimendu berriek emantzipazioari lotutako tradizio intelektualak berriz asmatzeko espazio ezin hobea eskaini dezakete.

G. G. / ARGAZKI PRESS

Intelektualek zer egin dezaketen gaur egun

Ba al da gaur egungo gizarteetan lan intelektualetarako gune egokirik? Ba ote dago intelektualen ekintzarako aukerak eskaintzeaz gain emantzipazioaren tradizioa berreraikitzeke aukerak ematen dituen lekurik? Galdera horietatik abiatu zuen bere doktore tesia Ane Larrinaga Renteria EHUKo soziologia irakaslea. Tesi hura ardatz hartuta idatzi ditu Utriusque Vasconiae argitaletxearen bidez plazaratu dituen bi liburak. *Kultur gileak eta kulturaren esparrua* titulu komuna dute biek, bereizita irakurri daitezkeen arren. Aurrenekoan, aro historiko bakoitzak egin kizun intelektualerako ezarri zituen baldintzak eta, haien arabera, kultur gileek sortu ahal izan zituzten agertoki instituzionalak eta tradizio intelektualak aztertzen ditu. Bigarrenean, *Euskal kultur gileak Euskal-*

Kultur gileak eta kulturaren esparrua

Ane Larrinaga

UTRIUSQUE VASCONIAE

286+336 orrialde

30 euro

gintza mugimenduaren erai-kuntzan izenekoan, euskararen mendekotasun sinbolikoa abiapuntu gisa hartu du. Egilearen ustetan habitusa osatzen duen disposizio multzoak uztartu egiten ditu lan kulturala eta hitzun komunitateari buruzko konpromisoa, eta hurbildu egiten ditu edozein mota eta lanbidetako kultur gileak mugimendu intelektualaren figurara. ■

egileari galdezka

Ezpalak

JON TORNER

Nafarroako Gobernuak

Jorge Oteiza Museo Fundazioara 1'6 milioi euro bideratzea erabaki du. Diru kopuru horren helburua fundazioaren gastuen finantziazioan eta elkartearen ekimenetan laguntzea da. Nafarroako Gobernuaren hitzetan, Jorge Oteiza Museo Fundazioa Nafarroako kulturaren zati garrantzitsua da.

Juanjo Mena Bilboko Orkestra Sinfonikoko zuzendari artistikoak kargua utziko du ekainean. 1999an hartu zuen orkestraren zuzendaritza eta azaldu duenez, "garai zailak ziren Eusko Jaurlaritzak BOSen arduradun izateari utzi ziolako. Gainera lan baldintzak oso txarrak ziren eta langileek greba ugari egin zituzten". Dioenez "urte zoragarriak" izan dira, baina "gogorrek eta oso zailak" ere izan direla nabarmendu du.

Eva Lopez eta Mamen Arruti pintooren koadroak eta Cristina Guerrero artistaren *Antzekotasunak* saileko diptikoak izango dira ikusgai Donostiako Kutxa Boulevard Aretoetan, martxoaren 2ra bitartean. Lopezen erakusketak (ezkerrekoa bere obretako bat da) *Piezak eta klabeak* du izena eta Arrutirenak (eskuinekoa) *Natura nire Ingurunean*.

Jesus Lizaso eskultore bizkaitarrak jaso du Faustino Orbegoza Eizaguirre Fundazioaren Humanitateen eta Artearen Institutuak Arte Plastikoen arloko ikerketarengatik ematen duen Urrezko Domina.

Ibon Egaña eta Iratxe Retolaza filologoek azken hamar urteotan euskal literatura inguruan idatzi diren iritzi artikulua aztertuko dituzte. Proiektuak X. Santiago Onaindia beka lortu du eta hamabi hilabeteko epea izango dute hura gauzatzeko.

Kiss eta Judas Priest batetik; REM, Lenny Kravitz eta The Police bestetik

Ekainaren 20an eta 21ean heavy metalaren jaialdi berria egingo da Bilbon: Kobetasonik. Tximaluzeen gozamenerako, bi talde klasiko izango dira eszenatokian, Judas Priest eta Kiss (argazkian) beteranoak. Gainera, egun bakoitzean

beste zortzi talde arituko dira. Antolatzaileek adierazi dutenez, momentuz Kobetasonik aurten bakarrik antolatuko dute eta duen arrakastaren arabera edizio gehiago antolatu edo ez erabakiko dute. Bi aste beranduago, uztailaren 4tik 6ra, Bilbao BBK Live jaialdia egingo da. Besteak beste. REM, Lenny Kravitz eta The Police taldeek eskainiko dituzte kontzertuak.

Interneten: www.kobetasonik.com eta www.bilbaobbklive.com.

40 film proiektatuko dituzte Gasteizko Zinemastean

GASTEIZKO Krea adierazpen garaikideko zentroak antolatutako Zinemastea zikloa hilaren 25etik martxoaren 1a bitartean egingo da. Orotara 40 film labur eta luze baino gehiago proiektatuko dituzte Vital Kutxa fundazioaren aretoan, eta saioaren amaieran ikusleek film horien zuzendariekin hitz egiteko aukera izango dute. Halaber, ikusleek erabakiko dute film onenen sariak zein lanek jasoko dituzten. Zinemastea zikloan euskal zinemagile gazteen filmak izango dira protagonista. Informazio gehiago: www.kreared.com.

Joxe Mari Karrere ipuin kontalariak *El Diario Vascon*: «Kontaketan gauza kuriosoa gertatzen da. Behin eta berriro esaten da zein garrantzitsua den haurrentzat ipuinak entzutea, ahozko-tasuna lantzea eta hori guztia, baina kontalaritzak, benetan baliagarria izateko, baldintza batzuk behar ditu, eta horiek betetzen ez badira, zertarako diskurtsoak? Guk saioak ondo antolatzea nahi dugu, ez guretzat bakarrik baizik eta, batez ere, etorriko denarentzat. Antolatzaileak horren kontzientzia hartu behar du».

Xabier Etxaniz Erlek Berrian: «Liburu gutxitan agertzen dira gure gizartean dauden inmi-

granteak, familia motak, sexua ulertzeko eta bizitzeko modu ezberdinak... Oso atzerakoiak gara oraindik. Azken 30 edo 40 urteetan asko aldatu da gure gizartea, baina oro har hori ez da euskal literaturan islatzen».

Gaizka Isunza Audience taldeko kideak *Aldaketa Hamasei* aldizkarian: «Kontzertu bat emateko irizpide nagusia gure kontzertuarekiko benetako interesa agertzea da. (...) Talde batek kontutan izan behar du, beraz, promotoreak zein intentzio duen, hau da, ondo promozionatuko zaituen, irratia zutaz hitz egingo duen, herri aldizkariaren agendan iragarriko zaituzten, kartelak jarriko dituen...».

Normaltasuna irauli zuen belaunaldi mitikoa (nahi ala ez)

No acepto!!! 1980-1990: Diez años de hardcore, punk, ira y caos. Musica Autonoma eta Producciones Zambombo. Zuzendariak: Jose A. Alfonso eta Alberto Bocos. DVD bikoitza. 4h 30'.

"Ez ezazue iragana mitifikatu. Ez izan kamaleoiak eta ez saiatu 80ko punkiak imitatzen. 2000ko hamarkadan zaude, errealitatea desberdina da. Ederra izan zen, horretan sinesten jarraitzen dut; normaltasunaren kontra borrokatu genuen. Baina latza da 40 urte izatea eta bakarrik sentitzea. Eta pentsatzea: 'Non daude guztiak?' Baina bai, garai hark markatu egin gintuen". Santi Ric Zaragozako (Espainia) Drogas Guais musika taldeko kideak *No acepto!!!* DVDaren hasieran gaur egungo gazteei zuzendutako mezuaren pasarteak dira horiek. Bat datoz berarekin dokumental mamitsu honetan azaltzen diren beste musikari asko ere. Punk mugimenduak alde txarrak izan zituela diote, baina duela hogeitazero pasadizoak irribarrez gogoratzen dituzte ia denek, eta nabari da garai zalapartatsu horretako protagonista izateak barrenak astintzen dizkiela oraindik.

Urte nahasi bezain kreatiboak izan ziren, bai Euskal Herrian, baita Espainiako Estatuko beste leku batzuetan ere. Horren isla da lau ordu baino gehiago irauten duen DVD bikoitz eder hau. Punk (eta hardcore) mugimenduaren ordezkari ugariaren lekukokatsunak bildu dituzte Jose A. Alfonso eta Alberto Bocos. Tartean daude, besteak beste, Evaristo (La Polla Records), Boliche (Subterranean Kids), Xabi (Basura), Javi Sayés (Basati Diskak), Txerra eta Yul (RIP), Drake (Bap!), Ritxi (Oihuka) Fernando (l'Odi social), Loles (Vulpess), Fermin Muguruza (Kortatu), Arturo eta Gonzalo (La Perrera, NCC), Klaus (Vómito)...

Elkarriketetan zuzeneko kontzertuak dituzte hizpide, Arrasate-Oñati inguruko, Errenteria aldeko eta Bizkaiko zonalde batzuetako giroa, parranda basatiak, ezagututako (eta bidean galdutako) lagunak, elkarren arteko harremanak, egoera sozio-politikoak, gaztetxeak,

fanzineak, irrati libreak... Irudi hutsetik harago zihoan ideologiaren ikurrak. Kontzertuetako imajinak ere bildu dituzte DVDan. Aurrerago aipatutako taldeez gain, han daude erreferentzia izan diren beste batzuk, Cicatriz, Odio, Tijuana in Blue eta Eskorbuto, adibidez. Grabazioak ez dira kalitate oso onekoak, baina garai hartako giro sutsuaren ispilu fidelak dira. Ispilu horri begiratzen diote oraindik gazte askok, mitifikatzerik nahi ez duten "mito" horien energiak kutsatuta.

2. finalaurrekoa

Otsailak 23

Lekunberri

Kiroldegia

18etan

Joxe Juan
Zubieta "Etxabe"

Iñigo
Olaetxea

Oskar
Estanga

Julio
Soto

Aritz
Saragueta

Xabier
Legarreta

Nafarroako
Bertsotale
Elkartea

antolatzailea:

laguntzailea:

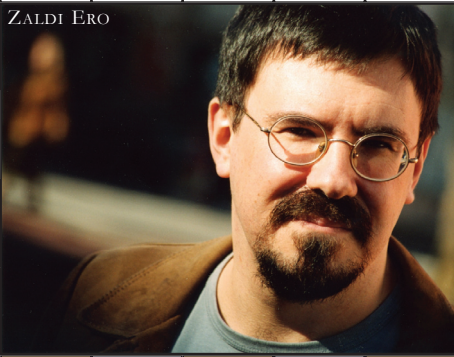

ARGIA

Denbora-pasak

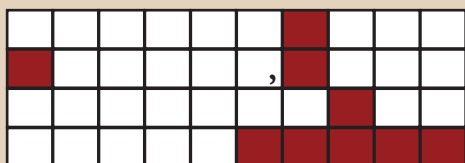
ANA ZAMBRANO

Hitz gezidunak

UR- KORRONTE NATURAL * IZENA	GIZONEZKO IZENA AHAL DEN ONGIEN	GERTAERA BAT JAZOTZEN DEN EGUNA	OSMIOA OIHAL FIN ETA GARDEN	ALDAPA LETRA IZENA	ABARASKA PRESO HARTU	HEGAZTI GALIFORMEA * BERE LIBURU BAT		
DESBERDIN BILAKATU ATZEALDE		NAHIGABEA, PENA ALUMINIOA	TEMATU 500	SISTEMA OPTIKO AZPI, BEHE				
EGUZKI	ARGONAREN SINBOLOA HEGAZTI MOTA				EGUZKIAREN JAINKO EGIPTOARRA ATARTE			
					BIDE- ZIDORRA	MUSIKA TALDEA IKASTOLAKO JOLASTOKI		SUFRIMENDU, MIN
BAI ZERA! OINARRIZKO EDARI					ELEKTROIA ... EGIN, AGURTU	NAZIONAL- SOZIALISTA BAKARRIK		
ZEIN TOKITAN * ABIZENA					ABIATU ALDE! OSPA!	KONTU, TOPIKO ONURA, IRABAZIA ZINTZO	BOROA NONDAR ATZIZKIA	INGELESEZ, KORRIKA EGIN ATZIZKIA: HARAGIA
KOBLARI ZAPARRADA, ERAUNTSIA					ZEREZ ATZIZKIA TONA			
		NORBAIT		KANPO, LANDA		BIGARREN BOKALA		

Esaera zaharra

Kokatu puzzlearen atalak beren tokian eta esaera zaharra agertuko zaizu.

T	A		E	L	I	T	Z	B	A
L									
D	N,			A	Z	A	K	A	B
N	I			R	E				R
				Z	A			N	T

Azkenak

Erantzun bakoitza bere tokian kokatuz gero, koloreztatutako laukietan egokitutako hizkiak batuz bi zuhaitzen izenak lortuko dituzu.

A 1. Arrautzaren gai gorrixka.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Hizkuntza bakarra dakiena.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Arriskutsu.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Nola edo hala.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Trebetasuna.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B 1. Esaterako.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Kementsu.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Txerri ama.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Ezinbesteko.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Ziztu, abiada.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
MADDI SOROA

Donostiako albuma

Itsasertza, badia, parkeak, ibaia, betiko dendak, pintxoak, kultur jaialdiak... Denetik aurkitu daiteke Donostia maitagarri eta ederrean. Familiarekin nahiz bikotekidearekin, bakarka nahiz taldeka, mila modutara ezagutu daiteke hiria. Hamaika toki ditu bisitatzeko, hamaika aukera ondo jan, ondo pasa edota ondo sentitzeko. Bakoitzak bere erara, nork bere moduan. Zerrenda amaigabea izanik ere, hona hemen Donostiatik ihesi joaten lagunduko diguten irudi batzuk.

Santa Mariakoarekin batera, zabalguneko bizilagunen parrokia izateko asmoz sortu zen Artzai Ona. Berehala, XIX. mendeko zabalguneko epizentro bilakatu zen. Parrokia eraikitzeke lehiaketa Manuel Etxabek irabazi zuen 1887an, eta Udaletxeak Artzai Onaren plazako lurra ahalbidetu zizkion. Etxaberen proiektua ez zetorren guztiz bat garai hartan indarrean zegoen arkitektura gotikoarekin. Frantziako haizeak ziren nagusi, baina Etxabek Alemaniako katedral gotikoen antzera eraiki zuen Artzai Ona, dorrea erdian kokatuz, esaterako. Eraikitze lanak 1889an hasi ziren, eta bederatzi urte behar izan zituzten bukatzeko. Katedrala izateko bokazioa sorreratik izan bazuen ere, 1953ra arte ez zuen lortu maila hori. Egun, hiriguneko erreferente nagusietako bat da, haren orratza Donostiako ia edozein lekutatik ikus baitaiteke.

1

① **Haize Orrazia.** Luis Peña Gan-ehgui arkitektoak eta Eduardo Chillida eskultoreak, burdina forjatua, harria eta itsasoa uztartuz, espazio paregabe eta errepikaezina sortu zuten duela 30 urte, Ondarreta hondartzaren ertz batean. Lan hura sortu aurretik, badiako mende-baldea babesgabea eta basatia zen; egun, ordea, Donostiako txokorik maitatuenetakoa da bertakoentzat nahiz bisitarientzat. Santa Klara irlari so, itsasoaren gazi-gozaok

mirestekoa erakusleihu bikaina da ingurua.

② **Kontxa.** 1845ean, medikuek itsasoan bainu hartzeko gomendatu zioten Isabel II.a erreginari, larruazaleko arazoak konpontzeko. Hala, modan jarri zituen Kontxako hondartza eta Donostian bera, gorte osoa eta hainbat aristokrata uda oro gerturatzen hasi baitziren. Hiriak izen ona irabazi eta hazteko beharra ikusi zuenez, 1864an harresiak bota

zituzten, gaur egun ezagutzen dugun erdialdea sortuz. Urumea ibaiari lurra kenduz ibai ertzak auzo bihurtu eta zerbitzuetara bideratutako hirigunea sortu zen. Hori horrela, Donostia Europako goi-mailako klasearen helmuga turistiko bihurtu zen eta hiriak “Belle Epoque” delakoa bizi izan zuen. Maria Cristina erreginak Miramar jauregian jarri zuen gortearen udako egoitza, eta orduan sortu ziren luxuzko hotelak, kasinoak, antzokiak...

Ez da donostiarrik Atotxa dorrea ezagutzen ez duenik, Atotxa dorreak ezagutzen ez duen donostiarrik ez dagoen bezala. Hiriko estetika puskatuko ote zuen, gorabeherak izan ziren bere garaian, baina horiek ahaztuta tinko irauten du gaur egun, Egiako jaun nagusia balitz bezala. Nortasun berezia ematen dio auzoari, bera baita inguruko eraikinik altuena. Azken hamarkadetan izan duen itxura aldaketari esker, auzo aktibo eta populatu bilakatu da Egia. Besteak beste, Kristina Eneara joan gaitzke lasaitasun bila, Tabakalerara kultur aukera amaigabeak ikusi-entzutera, edota Bukowsky tabernara musika onaz gozatzerara.

Parte Zaharraren bihotzean aurkituko dugu Konstituzio Plaza. Bera da Donostiako bizitzaren muina, bera baita hiriko festa eta ospakizun gehientsuenen eszenatokia. Han ikusi genuen azkenekoz Zer Dama, Santotomasetako txerria, eta han entzun ere danborren burrunba hotsak. Plazako etxaurre koloretsuek, nola balkoi bakoitzak duen zenbakiak, garai batean gune hau zezen plaza izan zela gogorarazten digute.

3

4

③ **Gros.** Antzina langileen bizitokia zen, baina 1920tik aurrera egun zutik dirauten etxebizitza dotoreak sortu eta auzoak nortasun berezia garatu zuen. Gaur, itsasoari so eta Urgull mendiari diosala eginez aurkituko dugu Rafael Moneoren obra, Groseko altxorra: Kursaal, itsasoaren aurrean kokatutako bi harkaitz bailiran asmatutako obra,

arkitektura berriaren ikur eta hiriko kultur ardatz nagusi bilakatua. Handik aurrera eta Monpaseko muturreraino, Zurriolako pasealekuaz goatzeko aukera eskaintzen du Grosek, Ulia mendia erreferente harturik.

④ **Portua.** 1450ean sortu zen Donostiako lehen portua. Itsas mer-

kataritza balearen eta bakailaoaren arrantzarekin batera hazi zen, eta 1864an hiriko harresiak bota zituzten arte, berau izan zen Donostiako erdigunea. Egund, mota askotako itsasontzien babeslekua da. Baxurako arrantzako koloredun ontziak, kirol-portuko belaontziak, piraguak... Eta Itsas Museoa, noski. ■

IKUSI ETA IKASI

Otsaila

23an, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
TENDERETE ANTZERKIA

26an, asteartea, 18:00etan
Begoñako udaltegian
IKER DIAZ
ipuin kontalaria

28an, osteguna, 18:00etan
La Bolsan
KORRI ETA XALTO
PAILAZOAK

Apirila

5ean, larunbata, 11:00etan eta 17:00etan
Bilbeke Kasilla Pabiloian
PIRRITX ETA PORROYX
"Eskerrik asko!"

Martxoa

1ean, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
ATIKUS ANTZERKIA

4an, asteartea, 18:00etan
Begoñako udaltegian
TXATXILIPORDI ANTZERKIA

5ean, asteazkena, 18:00etan
Bilbeke Zamakola eskolan
ANTTON IRUSTA
ipuin kontalaria

6an, osteguna, 18:00etan
La Bolsan
LUPE LEKUONA
ipuin kontalaria

8an, larunbata, 11:00etan
Deustoko Bidarte udaltegian
MAITE FRANKO

Antolatzailea

Bilbao

Bilbao

Babesleak

BFA DFB

bbk

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

KUTSADURA

Abioi ekologikoa

EUROPAR BATASUNAK (EB) 1.600 milioi euroko inbertsioa iragarri berri du Clean Sky (Zeru Garbia) proiekturako. Izenak dioen bezala, helburua inguruarekiko hobekuntzak eragingo dituzten teknologia aeronautikoak garatzea da.

Garbitasuna eta zarata gutxiago lortu nahi dituzte proiektu horrekin. Adibidez, 2020 urterako isuritako karbono dioxido eta nitrogeno oxido kantitatea %40 gutxitu nahi dute, eta zarata 20 dezibeliotan jaitsi.

Horretarako, EBk Teknologia Ekimen Bateratua (ITC) plana jarri du abian. Plan horretan, EBk, industria-jabeek eta zientzialariek elkarrekin lan egingo dute. Hainbat taldek hasierako azterketak egingo dituzte eta ondoren aeronautikan garran-

Abioiak bigarren eragilea dira berotegi efektua sortzen dutenen artean.

O s a s u n a

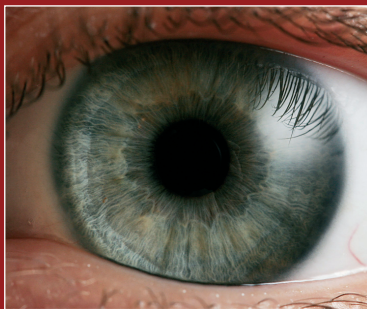
JABIER AGIRRE

Begiaren eta gizentasunaren arteko harremana umeengan

GEHIEGIZKO PISUAK arazoak dakartza, bai pertsona helduengan eta baita umeengan ere. Esaterako, gorputz masaren indize altua eta sabelean gizentasun handia duten haurrek aldaketak izaten dituzte erretinako odol-hodietan. Eta hori gaitz kardiobaskularra izateko arrisku handiaren aurreneko seinalea izan daiteke.

Erretina, begi-globoaren geruzarik barrukoena, oso leku aproposa da, arrazoi ezberdinengatik, tentsio arterial altuak edo diabetesak, esate baterako, gorputzeko odol-hodietan eragiten dituzten aurreneko aldaketak ikusi ahal izateko. Horrela, hipertentsioa erretinako arteriolak estutzearekin lotu izan da, eta diabetesa, berriz, benulak zabaltzearekin. Arteria eta zain txiki horien hondatzeak eta narriadura mailak desoreka kardiobaskularrak aurreikusteko aukera ematen diete adituei, gaitzak jada agertu direnean horien larritasuna neurtzeko parada eskaintzeaz gain.

Hainbat ikerketak frogatu du, pertsona helduengan, erretinako kaltea, batetik, eta arrisku kardiobaskularreko

Gizentasunak eragindako arazoan aztarnak aurkitu daitezke erretinan.

faktore ezberdinek, bestetik, gizentasunarekin duten harremana. Hala ere, oso ikerketa gutxi egin dira harreman horiek haurtzaroan nolakoak diren eza-gutzeko. Australian egin den ikerketa batek horixe ebaluatu du: nola eragiten dion gizentasunak erretinako odol-hodiei haurtzaroan.

Horretarako, sei urte inguruko 1.608 umeren datuak aztertu zituzten. Ikertzaileek gorputzeko masaren indizea, sabeleko zirkunferentziaren diametroa, gorputzaren azalera, eta bestelako faktore soziodemografikoak neurtu zituzten, gurasoek betetako galdera-sorten bidez. Eta ume guztiei begi-hondoaren argazkia egin zitzaion, beraien erretinaren egoera ebaluatzeko.

Datuak aztertu ondoren, gain-pisurik handiena zuten umeen erretinako arteriolak estuagoak zirela ikusi zuten. Gain-pisu txikiagoa zutenek baino bi mikrometro estuago, hain justu. Bestalde, ume gizenek inguru horretako benulen dilatazioa zuten. Oraingoz datu kezagarriak dirudite, helduak direnean arrisku kardiobaskular handiagoa izateko lehenengo zantzuak izan daitezkeelako.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Pinua eta errepedea

PINUARENA DA Bizkaian eta Gipuzkoan polen ugariena, urte guztiko polenaren %30a. Beste lurraldeetan ere erruz agertzen da, baina haritzaren *Quercus* familiarena, batik bat, eta tokian tokiko beste batzuenak ugariago azaltzen dira. Gasteizko Santiago Apostol Ospitaleko Alergia eta Immunologia saileko Gabriel Gastamintza Lasarteri zor diogu pinuaren polen honek eragindako alergia berria. Berez ez da alergia sortzaileen zerrendetan azaltzen. Baina geurean kontuan hartzekoa dela dio doktoreak.

Munduan hiru milioi eta erdi hektarea –gutxi edo asko, hamar bat milioi golde– daude intsignisaz (*Pinus radiata*) landatuta. Kalifornian, bere sorlekuan, aldiz, 8.000 hektarea besterik ez ditu bere. Euskal Herrian 150.000 emanak dizkiogu, ipar hemisferioan ezagutzen duen azalera handiena... Australian, Txilen eta Zeelanda Berrian hemengo aldean askoz gehiago izanagatik ez ditu hemengo polen mailak harrapatzen. Azken horretan aire metro kubikoko 120-160 polen ale neurtu izan dira. Bilbon, oster, 447.

Tarteka ikaragarriko polen hodeiak izaten dira, eta beste inon ez bezala pinuaren polenari alergia dioten gaixoak azaldu dira. Polena sudurrean itsasten da, itsasotzen, eta lore emera iristean gertatzen den eran toki egokira heldu den jakiteko glikoproteinak askatzen ditu, horiek bahitzen dute hatsa. Haatik, bertako polen ugariena izanagatik, proportzioan arazo gutxiren iturri da. Bi bidetik: бага, polen alea handia da –50-90 mikrometro artekoa– eta ez da sudurretik askoz barrurago joango eta, biga, alergia dutenen artean ezaugarriak diren *Lolium* generoko lollobelar eta hiraka, hala nola *quercus*-tar eta olibondoarenaren aldean proteina urri du pinuarenak. Aurten aurreratu bada ere, otsailaren erdian hasi eta dozena erdi bat astez izaten da polen hori. Eta ikusi ezin dutenak ere hemen agertuko dira. Eta zergatik Euskal Herrian bai eta beste inon ez? Bi arrazoibide ematen dira: alergia abiatzeko polen asko behar da –munduko maila gorenak hemen neurtu dira– eta, okerragoa dena, Japonian zedroen polenarekin baieztatu duten eran, errepede aldamenetan, diesela erretzerakoan sortzen diren partikula kutsatzaileekin nahasita eragina areagotu egiten da. Bada, Gipuzkoa omen da proportzioan lurarren zati handienetakoa pinuei eta bideei ematen dien lurraldea, gutxi gorabehera % 27,7 eta %2,5, hurrenez hurren.

Errepide aldamenen polenaren eragina areagotzen da.

tzi handia duten sei alorretan probatuko dira, hots, hegaletan, material arinetan, errotoretan, motorretan eta ibilbideak optimizatzeko teknologietan.

Abiazioa bigarren eragilea da berotegi efektua sortzen dutenen artean. Une honetan CO₂ isurketen %3 baino ez da, baina urtero trafikoak %5 gora egiten duenez, gero eta garrantzi handiagoa izango du. **I**

PALEONTOLOGIA

Intsektuek zerikusia izan omen zuten dinosauroak desagertzeko

DINOSAUROAK meteorito baten eraginez desagertu zirela orobat onartutako teoria da. Hala ere, egoera hori baliatuz intsektuek desagertpena azkartu egin zutela uste duenik bada. Nola azkartu? Hozken bidez gaixotasunak transmitituz.

Princeton Unibertsitateko George eta Robert Poinar ikerlariek *What Bugged the Dinosaurs? Insects, Disease and Death in the Cretaceous* (Zerk gaixotu zituen dinosauroak? Intsektuak, gaixotasunak eta heriotza Kretazeoan) liburua argitara eman berri dute, eta bertan meteoritoekin bakarrik hain azkar ezin izan zutela dinosauroak desagertu azaldu dute, eta beste faktore batzuek,

intsektuek eta loredun landareek alegia, desagertpena azkartu zutela adierazi dute.

Bi ikerlariek ez dute zalantzan jartzen meteoritoak izandako eragina, baina hainbat fosil aztertu eta gero beste faktore batzuk izan zirela uste dute. Horien artean, ziurtzat ematen dute intsektuen zeregina, gaurdaino ailegatu zaizkigun frogengatik garai hartan izugarri ugaltu

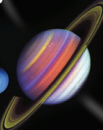
zirela jakin baitakigu. Ondorioz, oso normala litzateke horien hozken bidez gaixotasunak transmititu izana. **I**

Dinosauro handiek ezin beren burua defendatu intsektu txikien aurrean.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Nokia, connecting paper

Ezkerrean, Nokiaren egungo egoitza nagusia. Alboan, Nokia gurpilen iragarkia. Goian Fredrik Idestam Nokiaren sortzailea.

ARRASTOAK

SIMON BOLIVARREN heriotzaren 177. urteurreneko ekitaldia erabili zuen Venezuelako presidente Hugo Chavezek, heriotza horren inguruko zalantzak daudela jakinarazteko. Chavezen esanetan, "zalantzak daude Bolívarren autopsiaren inguruan". Beti ere presidentearen iritziz, garai hartan tuberkulosia ez zen hain hilgarria, eta Bolívar bortxaz hil zuten susmoa dauka, eta ez aipatutako gaixotasunaren ondorioz. Askatzailearen gorpua Caracaseko Panteoi Nazionaleko sarkofago batean dago. Orain, Venezuelako Gobernuaren aginduz, sarkofagoa irekiko omen dute, gaur egungo teknikak erabiliz, zalantza horiek argituko dituztelakoan. Hugo Chavezek sarkofago horretan daudenak Bolívarren benetako arrastoak direla ere zalantzan jarri du. Aurrerago ikusiko da ia bi mende geroago berriro ireki den auzi honek zer emaitza izango duen.

Hugo Chavez Venezuelako presidentea.

FINLANDIA, 1865. Fredrik Idestam izeneko meatze-ingenariak papera egiteko errota ipini zuen Tammerkoski ibaia ertzean, Tampere hirian. Garai hartan Finlandia Errusiar Inperioaren barruan zegoen oraindik, 1918ra arte ez baitzuen independentzia lortu. Baina industriak bultzada handia izan zuen eskualde horretan, eta gerora Tampere *Finlandiako Manchester* ezizenaz egin zen ezagun. Eztanda industrial horretan, Idestam ez zen atzera geratu. Aldeantzez, errota hartatik ateratako papera 1867ko Parisko Erakusketa Unibertsalera eramane zuten, baita brontzezko domina irabazi ere.

Orduan, beste errota bat martxan jartzea erabaki zuen Idestamek, Nokianvirta ibaiaren ertzean. Ibaiak izen hori zeukan, inguru horretan Nokia izeneko leporariaren antzeko ugaztun txiki asko zebiltzala. Eta Idestamek izen hura ipini zion bere enpresari.

Europako industrializazioak paper eta kartoi eskaera izugarri handitu zuen. Eta Nokia proportzio berdinean hazi zen. Etengo ez zen hazkunde hartan, beste bi enpresa izan zituen lagun energia hidroelek-

trikoan hain aberatsa zen lurralde hartan; 1898an sortutako Finnish Rubber Worksek lehengai berri bat ustiatu zuen, kautxua, eta gorpilak eta zapatak egiten hasi zen arrakasta handiz; Finnish Cable Works 1912an sortu zen, telegrafo eta telefono sareak indartzeko beharrari erantzuteko. 20ko hamarkadan hasi ziren bi enpresa horiek Nokia izena erabiltzen, ofizialki Nokia taldea 1967a arte sortu ez bazen ere.

70eko hamarkadan, telefonia mundua elektromekanikan oinarrituta zegoenean, Nokiak sekulako arriskua hartu zuen lehen sistema digitala erabiltzean. Baina asmatu egin zuen. 1981ean lehen telefono "mugikorra" —hamar kiloko pisua zuen— egin zuen, eta 1984an, bost kilo besterik pisatzen ez zuen Mobira Walkmanen eskutik, iraultza ekarri zuen. Duela hamar urtetik hona, 1998az geroztik, telefono mugikorraren munduko ekoizle handiena da.

Nokiak dagoeneko ez dira existitzen, industrializazio basatiak Finlandiako laketan bizi ziren ugaztun igerilari horiek desagerrarazi zituelako. Baina, paradoxikoki, *nokia* da mundu guztian suomierazko hitzik ezagunena. ■

Iñaki Zabala

«Kapitalak bere baratzeko zakurra dauka EAJ»

1947, Amezketan (Gipuzkoa). Ezker abertzaleko kide historikoa: EHASn zein HASIn aritua. Arrasateko MCCn aritu da jubilatuta arte. Urretxuko alkatea da EAE-ANVren izenean eta Espainiako Senaturako zerrendaburu Gipuzkoan: “Espero edo ez, nahi edo ez, egungo errealitateak eta beharrak ekarri nau politikara, udaletxera bereziki. Nire jendeari eta herriari orobat zor nintzaion”, adierazi digu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Judit Fernandez

Iñaki Zabalaren nortasuna zein bizitza seinatu dituzten pertsonak eta gertakariak markatu ditugu solasaldiaren atariko modura: aitaren galtze goiztiarrak –istripuz hil zitzaion, bost urte zituela–. Arantzazura joan izanak –hamar urterekin– eta Bitoriano Gandiaga irakasle izateak. ETAk hil zuen Meliton Manzanasko poliziaburua ezagutu izanak –hamar egun pasa zituen haren esku–. 1968-70ean Euskal Elizaren krisia barrutik ezagutzeak, baita ondorengo Burgosko prozesuak ere. Emaztearen lehengusua zen Angel Otaegiren fusilatzeak eta 1976ko Gudari Egunak. Santi Brouard ezagutu izanak bideratu zuen politikan.

ANVk gobernatzen du Urretxuko Udala. EAKo eta PSE-EEko hiru zinegotzik, EAJko bik eta EBko batek osatzen dute Udalbatza. Udalgintzaz aritu gara luze eta zabal Iñaki Zabalarekin. Alabaina, egungo egoera politiko ankerrari buruzkoek lehentasuna hartu dute elkarrizketan.

“Alkate egin naute” esan zenuen kargua hartu ondoren herriko aldizkari batean. Ezker abertzaleko kideek zerrendaburu ni izatea erabaki zuten, nire adinekoek bigarren planoan jardutea hobe dela esan nien arren. Ez genuen

alkatetza lortzea guztiz espero, baina azken legealdian politika oso txarra egin zen, zentro-eskuineko politika egin zuten udaleko arduradunek. Boto gehien guk lortzea geure meritua da, baina agintari ohien gestio eskasak ere lagundu zigun.

Auzitegi Gorenak hauteskundeetara aurkezteak debekatu dio ANVri. Ordea, antza denez, alkateen jarduerak ez etetea erabaki du. Nola bizi duzu egoera? Beldurra ikusi dut herritarrengan. Jendea galdezka hurbildu zait: “Zer gertatuko da? Udaletxetik kanporatuak izango al zarete?”. Horrela ez izateko esperantza daukat, saiakerak izango diren arren. Garzonen asmoa ikusi besterik ez dago. Egoera politi-

URRETXU ETA ZUMARRAGA HERRIEN IRAGANA ETA GEROA

“Arbulu eta Pello Gonzalezen harremana tragikomikoa izan zen”

URRETXU-ZUMARRAGAZ: “Bertara iritsi nintzenean, duela 40 urte, koadrilak alde batekoak edo bestekoak ziren. Lantegiak lehenik —Orbegozo fabrika bereziki—, La Salle ikastetxea gero, eta batez ere Ikastolaren sorreraren hazia izan ziren bi herriko herritarren harremanak normalizatzen lagundu zutenak. Urretxuarra eta zumarragarra bi nortasun markatuagoak ziren ordura arte”.

AURREKO ALKATEEN ARTEKO IKUSIEZINEZ: “PSEko Antton Arbulu alkatearen eta EAKo Pello Gonzalez alkate ohiaren arteko harremana tragikomikoa izan zen. Zumarraga eta Urretxuko politika bertako hedabideetatik ‘zuzendu’ zuten: *Urola Telebistak* edota *Kaixo* aldizkariak bi alkateak erabili zituzten bi herrien harremanak ridikuluak bihurtzeraino.

LURRALDE IA FISIKO BEREAN: “Errealitate ia fisiko bakarrean bi herri nortasun bizi dira eta bi administrazio kudeatuta. Errealitate honetako alde batean PSOEri ematen diote botoa

eta bestean ezker abertzaleari. Hala ere, jarrera ideologikoez gain gobernatzen ikasi behar dugu. Udaletan konfrontazio ideologikoa oso une puntualetan agertzen da. Orain bizi dugun momentuan, adibidez, eta jakin behar dugu horiek eramaten, bestela herritarrek ez gaituzte barkatuko”.

BIZITZA ELKARREKIN ANTOLATZERA KONDENATUTA: “Udalerrri biek, metodo bati segituz, gehien interesatzen zaizkigun udal proiektuak elkarrekin garatzea erabaki dugu, bi herrietako teknikarien iritzia kontuan hartuta. Bi herrien adostasun handia lortu dugu: 68 ataletatik 13 lantzen hasi gara. Udalgintzan jarrera pertsonalek balio dute gehien, pertsonen arteko harreman zabalak edukitzea. Zumarragak Arbulu hautatu du, Urretxuk ni neroni. Arbuluri hirugarren aldiz eman diote konfiantza, ondo egin du lana, bestela ez luke gehiengo luzea lortuko: 17 zinegotzitatik PSEk 11 dauzka. Biok garbi daukagu nork bere herriko interesak ahalik eta ondoen kudeatzeko hautatuak izan garela”.

koa airean dago, kolokan, hauteskundeetan gertatuko denaren zain. Edozer gerta daiteke. EAJk eta PSOEak paktu berriak adostea ez litzateke harrigarria izango, ezta itun horietan gu truke-txanponak izatea ere.

Udaletik kanporatzeko esan nahi duzu? Udaletatik eta erakundeetatik kanpo oro har. Urretxun horrela ez izatea espero dut. EAJ hemen oso ahula baita eta PSE diferente delako, Gemma Zabaleta zinegotzia izaki.

Nolako harremana duzu Zabaletarekin? Oso ona. Kategoria handiko eta nortasun sendoko pertsona da, hori esker-rak udal harremanak oso onak dira. Ezkerreko ikuspegitik ari gara lanean, kanpoko gai politikoak kontuan hartu gabe, geure alderdian hartzen diren erabakiak alde batera utzita.

Senaturako hautagaia zara bestalde. Auzitegi Nazionalak ANVk hauteskundeetan parte hartzea debekatu du. Zer esan daiteke... esan denaz gain? Pena ematen dit Espainiako Estatuaren makinaria suntsitzailea noraino iritsi den ikusteak. Pertsonak txikitzea, ideiak politikaren jokalekutik erauzi nahi izatea eta herri honetako aukera horren garrantzizkoa debekatzeta, ez da erraz ulertzen. Zoritxarrez, herri hau egoera horretara ohitu da nonbait.

Hauteskundeetan gertatuko denaren zain, egoera politiko latza, beraz.

Atxilotu eta atxilotu ari dira, etengabe. Estatua eta PSOE beren onetik atera dira, ez dago jakiterik debekuek zein eragin edukiko duten hauteskundeetan. Hauteskundeetara bitartean ez dira beharbada aurrerago joango, baina ondoren batek daki. Ezker abertzaleak udaletxeetan duen ordezkaritza partekatze prest daude alderdi batzuk, putreak bezala ari dira-eta.

ANVk 200.000 boto eskuratu zituen udal hauteskundeetan. Hori horrela izan zela ETA su-eten garaian zegoelako diote batzuek, baita kritikatu ere.

Irakurketa horiek interesatuak dira guztiz ezker abertzalearen emaitza desitxuratzeko. Urretxun gu aurkezteko ez zuten trabarik jarri, Zumarragan aldiz bai. Egoera kafkianoa eta interesatua izan zen. Su-eten egoera baliatu genuela esatea zentzugabeke-ria da. Urretxuko herriak —eta oro har

Euskal Herriak— jakin zuen irakurtzen zein ari zen herri honen aldeko ahalegina egiten eta zein oztopoak jartzen. EAJri zenbait gauza leporatzen zaionean egoera politikoa bere aldera desbideratzeko moduak bilatzen ditu. Pena ematen dit beste alderdietan eta bereziki EAJn instalatu den teknokrazia ikusteak. Pertsona hauek alderdien interesen eta aginduen esanetara daude. Urkulluk, Erkorekak edota Ortuzarrek kontsignen bidez agintzen dute, eta denek hitz berberak erabiltzen dituzte, ez dute berezko argudiorik ez alderdian ez udalgintzan.

Beste alderdien esanetan ANVkoek Batasunaren kontsignei men egiten diezue eta Batasunak berriz ETARI.

Horrelakoak guri leporatzea beren ezintasunak tapatzeko modua da. Inon baldin badaude autoeratzeko ideiak eta sortzeko ahalmena, ezker abertzalean da, ETA izan edo gabe. Egunen batean, ETARIk gabe ere, ezker abertzalea herri honetako motore garrantzizkoa izango da. Beste alderdietan dagoen basamortu ideologikoa ikusita, dudarik ez daukat. ETAK dioenak ez du eragiten nigan, badakit nire burua erabiltzen neure kabuz. ETAREN esanak eta eginak bereak dira. Guk bitarteko demokratikoak erabiltzen ditugure helburuetara iristeko, horregatik gaude udaletan.

“Edozer gerta daiteke.
EAJk eta PSOEak paktu
berriak adostea ez
litzateke harrigarria izango,
ezta itun horietan gu
truke-txanponak izatea ere”

Loiolako elkarrizketak aipatu dira azkenaldion. Zer iritzi duzu bake eta normalizazio bidean gertatu zenaz?

Loiolako mahaia gauzatzera iritsi zen, baina zoritxarrez, ez zen akordio batera heldu. Ibiltakoa ez da gutxi ordea. Ez dakit berriz ere nondik eta nola berrasiko den, baina aurretik emandako pausoei balio izango dute. Loiolako saioa nahikoa serioa izan da: nazioarteko begiraleen lana eta aktak hor daude. Horiek tapatzen ari dira, baina zaila zaie herriari horiek ezkutatzea.

Loiolan ezker abertzalea posibilitista ikusi zen nolabait: negoziazioa Hegoaldeko autonomiara mugatuz, Iparraldea alboan utziz...

Bai. Baina, egoera aldatuz joan ahala, proposamen berriak egin dituen bakarra ezker abertzalea da. Beste alderdi guztiak betiko posizioan daude. Beren estatusak kontserbatzen dituzte, karguak eta soldatak. Institutuzioak beren alderdien barrutiak balira bezala erabiltzen dituzte, ez dira nonbait guztionak direla konturatzen. Udalerrietan oso agerikoa da hori. Bankaren eta enpresa handien interesak gestionatzeaz arduratzen dira batez ere.

Bien bitartean, ezker abertzalea gero eta deseginagoa dago, ordea.

Ezker abertzaleari burua mozten ari zaio, gilotinatzen, baina ekimen horrek ibilbide motza dauka. Politikagintzan eta herri honetan oso errotuta dagoen aukera da gurea, une batez deseginago dute hainbat pertsona espetxeratuz, baina aukera hor dago, ezin erauziko dute errotik eta beraien aurka bihurtuko da. Amorrua zabaldu da jendearen artean, baina amorrua bideratuko da eta beste jende bat bilduko da ezker abertzalea antolatzeke. PSOEek Euskal Herria du traba handiena Estatuaren berregituraketan eta EAJ lagun behar du berau gainditzeko. Marko politikoa berregituratzeko oposizio ahulena behar dute, oposizioirik eza. Alderdi bi hauek –beren interes eta kalkulu elektoralen ikuspuntutik– posizioak hartzen ari dira hauteskundeetan gertatuko denaren arabera jokatzeko.

Duela zortzi urte Batasunak hauteskundeak boikotatzera gonbidatu zuen EAJ. Orain ezker abertzaleak parte hartzeko laguntza eskatu diola kritikatzeko dute jeltzaileek. Zer aldatu da handik hona?

“EAJri zenbait gauza leporatzen zaionean egoera politikoa bere aldera desbideratzeko moduak bilatzen ditu. Pena ematen dit beste alderdietan eta bereziki EAJn instalatu den teknokrazia ikusteak”.

Zortzi urte pasa direla, ez alferrik. Ezker abertzalean eboluzio bat izan da, EAJn ordea, ezer gutxi. Momentu hartan taktika bezala egokia iruditu zitzaigun. EAJren jarrera ikusita, zortzi urte pasa arren, ezin izan dugu berarekin batera ezer egin. Handik hona ezker abertzaleko kide adierazgarrienak espetxean daude. 18/98 auzian zigortuak ahaztu gabe. EAJn interes neokontserbadoreak nagusitu dira.

Josu Jon Imaz edo Iñigo Urkullu EBBko burua izan, berdin ikusten duzu EAJ?

Estiloz aldatu da EAJ, besterik ez. Imaz zaunkaka aritu zen eta jendeak atzera egiten zuela ohartu ziren alderdian. Zumarragakoak –Imaz txikitatik ezagutu dugu– alderdiaren gidoia urratzen zuen. Oraingo estiloa monokordeagoa da, Urkulluk hitzak hobetoxeago darabiltza, gidoitik atera gabe. Urkulluk eta inguruko teknokratek ondo baino hobeto defendatzen dituzte alderdiaren jauntxoaren interesak halere. Kapitalak egitura berrian harrapatuta dauka EAJ. Kapitalak bere baratzeko zakurra dauka EAJ. Gure udalean daudenak ezagutzen ditugu, herri proiektuak gauzatzeko ekimen ekonomiko erraldoiak behar dituzte beti. EAJko kideak nagusien zerbitzari fidelak dira.

Ibarretxe lehendakariaren bide orria deitua nola ikusten duzu?

Ibarretxek plan hori planteatu zuen, zerbait behar zuelako. Baina berandu dator. Lehenengo planaren segida da, artean *missing* egon da. EAJko barne

tirabirak tarteko, alderdian eremua markatu behar izan du, hauteskundeak datoz eta enbidoa jo du emaitza onak lortzeko. Sinesgarritasun gutxi eta ibilbide txikia du bere proposamenak. Bide orria EAEko hauteskundeak aurreratzeko planteatuta dago nolabait, ezker abertzalea jokoan kanpo geratu ondoren, Eusko Legebiltzarrean gehiengo osoa lortzeko eta herri honen geroa beren modura kudeatzeko. Kontuan hartu, batzuek Ibarretxe amortizatuta zegoela pentsatu zutela une batez alderdian. Ibarretxeri gutxienez aitortu behar zaio abila izan dela bigarren ibilbide orria planteatzeko.

Ibarretxerengan nolabaiteko esperantza duzu, beraz.

Ibarretxe gure aldera hurbiltzen saiatu da nolabait, baina gertatzen ari dena ikusita, zer esperantza izan dezakegu?

Auziak irtenbiderik ez du, orduan.

Bai, edukiko du. Egoera politikoa pendularra izaten da. Pendulua gu sunsitzeko martxan jarri dute orain, etorriko da konfluentziarako garaia, halaxe desio dut. Aukera berriak sortuko diren esperantza ez dugu galdu behar. Irtenbidea behar dugu eta etorriko da. Ez seguruenari guri gehien gustatuko litzaigukeena, baina soluzioa hurbilekoa izango da. Kondenatuta gaude auziaren irtenbidea aurkitzera. ■

<http://www.argia.com/>
helbidean, elkarrizketaren bertsio luzea eta bideoa.

Makina erremintak marka denak hautsi ditu

Makina Erremintaren Espainiako Biurteko Azokak (BIEMH) XXV. urteurrena beteko du aurten. Nazioartean ospe handia lortu duen biurtekoa Barakaldoko BECen egingo da, martxoaren 3tik 8ra bitartean.

DANIEL UDALAITZ

MAKINA ERREMINTEN Fabrikatzaileen Elkarteak (AFM) datorren hilabeterako antolatu du Makina Erremintaren Espainiako Biurteko Azoka (BIEMH). Eta 2007an bere historiako fakturazio markak hautsi ondoren ospatuko du, hain zuzen ere. XXV. urteurrenaren testuinguruan, kontuan hartzekoak dira nazioartean lortutako gailentasuna eta maila aparta, hala alde teknologikoa nola komertzialean. Garrantziaren arabera hurrenkeran, BIEMH azoka sektoreko laugarrena da munduan, eta industria esparruko erakusketa handiena Espainiako Estatuan. Batez ere Euskal Herrian kokatu dira makina erremintaren sektoreko enpresak, EAEn bereziki, eta, berebiziko indarrez, Bizkaian eta Gipuzkoan. Laurogeita hamarreko hamarkadako krisialdiak ixtera bultzatu zituen enpresa batzuk, eta kontzentratzera beste batzuk; horrek guztiak enpleguen galea eragin zuen. 2007ko bukaera 5.650 langile biltzen zituen sektoreak.

BIEMH maila teknologiko handiko erakusleho bihurtu da sektoreko fabrikatzaile eta banatzaile nabarmenenentzat, elkarren arteko merkataritza harremanak osatzeko inguru ezin hobea. Bertan bat egiten dute mundu zabaleko enpresa garrantzitsuenek, produktu eta berrikuntzak erakusteko asmoz; aldi berean, sektoreko enpresa nagusiek garatu dituzten azken teknologia, aplikazio eta zerbitzuak zuzen-zuzenean ikus eta ezagutu ditzakete mundu osoko bisitariek. Biurteko Azoka azkenekoz 2006an egin zen,

2006ko BIEMH azokan makina erremintaren funtzionamendua ikusteko aukera izan zen.

BECen hura ere; ordukoan, 1.752 enpresa erakusketarik eta 39.041 bisitarik hartu zuten parte, 72 herrialde-tatik etorrita. Aurten zifra horiek gainditzea espero da.

Munduko fabrikatzaile eta esportatzaile nagusien artean

Makina erremintaren euskal industriak nazioartean duen garrantzia nabarmena da. Izan ere, ekoizpenaren ikuspegitik, gure industria munduko bederatzi handien artekoa da, eta Europar Batasuneko hirugarrena. Esportazioen bolumenari dagokionez, zortzigarren herrialdea da.

2006ko erosle nagusiak fakturazioaren arabera (eurotan)

✓ Alemania	ia 87 milioi
✓ Frantzia	ia 53 milioi
✓ Mexiko	46 milioi
✓ Italia	ia 44 milioi
✓ AEB	ia 43 milioi
✓ Txina	ia 38 milioi
✓ Erresuma Batua	28 milioi
✓ Portugal	26 milioi
✓ India	20 milioi
✓ Brasil	14 milioi

Globalizazioa dela eta, enpleguen galera ez da etengo

Espainiako Estatuko makina erremintaren sektorea batez ere EAEn kontzentratzen da, Gipuzkoa eta Bizkaian nagusiki. Sektore horrek hainbat ekoizpen krisialdi bizi izan du azken hamarkadan, eta, ondorioz, baita enplegu krisialdiak ere, ez soilik Euskal Herrian, baita Europa osoan ere. Izan ere, sektore horretan 217.500 langile ziren Europa osoan, 1990ean; 2006an, aldiz, 140.445 baino ez (betiere azken datuen arabera). Euskal Herrian ere sektoreak maila bereko krisialdia izan du: 1990ean 7.328 langile zituen; 2006an, berriz, 5.647 baino ez. Adituen ustetan, enplegua galtzeko joerak aurrera egingo du, baina ez indar handiz.

Enpleguen galera oso lotuta dago ekoizpenaren balioarekin; horretan ekonomiaren globalizazioak eragiten du. Izan ere, globaliza-

zioak ekoizpenaren eta kontsumoaren lekualdaketa ekarri du, mendealdeko herrialdeetatik ekialdekoetara. Eta, Europako herrialdeen artean, gero eta gehiago jotzen dute ekoizpen prozesuko fase ugari kanpora bidaltzera. Gainera, material berriak txertatzeak lanekuaren murrizketa dakar.

Langile kopuruak (2006)

✓ Alemania	65.147
✓ Italia	28.390
✓ Suitza	11.650
✓ Erresuma Batua	7.500
✓ Frantziako Estatua	7.400
✓ Txekiar Errepublika	7.200
✓ Espainiako Estatua	5.647
✓ Austria	2.444
✓ Belgika	1.977
✓ Suedia	1.400
✓ Finlandia	980
✓ Herbehereak	710

Azken hamar urteotan, atzerriko 120 herrialdetara esportatu du produkzioaren %58a; bolumen horren %70a industrializazio maila handiko eta garapen teknologiko aurreratuko herrialdeetara. Gure hiru bezero garrantzitsuenak Alemania, Frantzia eta Italia dira. Bezero ospetsuenen artean, aeronautikaren eta automobilgintzaren esparruetako enpresa nazionalak daude, besteak beste: General Motors, Ford, Chrysler, BMW, Mercedes Benz, Volkswagen, Peugeot, Renault, Citroen, Volvo, Nis-

san, Boeing, Mc Donnell Douglas eta Airbus. Makina erremintaren euskal industriak 2.000 modelotik gora ekoizten ditu eta horien guztien %76a zenbakizko kontrol dunak dira.

Gure makina erreminta sektorea kalitate handikoa da: urte luzetan nazioarteko merkatuetan lehiatzeak emandako eskarmentua, eta izandako eboluzioa lagun, sektoreak ulertu du oso garrantzitsua dela bezeroei beren lehiakortasuna eta kalitatea hobetzeko erantzun pertsonalizatuak ematea. Hau da, gaur egun makina erremintako

2007an, makina

erremintaren sektoreak

bere marka hautsi du,

1.000 milioi eurotik gora

fakturatu baitu

tresneria “neurritza” produzitzen da, bezeroen nahi eta beharren arabera.

Fakturazioak mila milioi euroko muga gainditu zuen 2007an

Euskal makina erremintaren sektoreak mila milioi eurotik gora fakturatu zuen 2007. urtean; hala, bere historia-ko marka ezarri zuen. Hain zuzen ere, %7,3an gainditu zuen 2006ko fakturazioa (ia 979 milioi eurotara iritsi zen). 2007ko esportazioen balioa 615 milioi eurokoa izan da; hau da, %10,3 hazi da. Gainera, sektorearen ekoizpen guztiaren %58,6a izan da. Produkzioak goraka egin du urtez urte, baina orain arte ez zen inoiz 2001eko fakturazio marka erdietsi (990 milioi eurokoa). Esaterako, 2004an ia 822 milioi euro fakturatu ziren, eta 2005ean, 904 milioi euro baino gehixeago.

Esportatutako makina motari erreparatuta, azken urteetan fresatzeko makinak saldu izan dira gehien atzerrian. Are gehiago, fresatzeko makinaren nagusigoa sendotu egin zen 2006an: 122 milioi euro baino gehiago saldu zen, eta urtearteko bilakaera %22,5ekoa izan da. Harroketak bidezko makinaren esportazioa deformazio bidezkoena baino egoera hobean dago: %22,5 hazi dira lehen multzoko makinaren esportazioak, eta %2,9 jaitsi bigarrenekoak. ■

Artezblai

ARGITALETXEAREN AZKEN ARGITALPENAK

FTI - Antzerkiola Imaginarioaren liburuak

8 Olivetti poetiko - Mundopolski, erreboltaren zibaboga
Yuri Sam. Otoitza - Au Revoir triunfadoreak

Yorick Liburudendan edo
www.libreriayorick.com eskura ditzakezu

San Frantzisko, 15ren parean, 48003 - Bilbao / Tel: 944 795 287 / www.libreriayorick.com / info@libreriayorick.com

TALAIAN

Prezioen behatokia

Elikadura izan da azken hilabeteotan Kontsumoko Prezioen Indizea (KPI) igoarazi duen arrazoi nagusietakoa. Igoera horiek, zalapartatsuak askotan, jatorrizko prezioen hazkundearekin azaldu ziren. Orain, orde, aurkakoa gertatzen ari da: premiazko elikagai askoren prezioak jaitsi egin dira soron, baina kontsumitzaileak ez du horren isla ikusi dendetan. Jatorrian kiloko 1,38 euro balio zuen oilaskoa, adibidez, kiloko 0,82 eurotarain jaitsi da azken asteetan. Kontsumitzaileak ez du halakorik ikusi dendan. Gauza bera gertatu da arrautza eta esnearekin, baina kontsumitzaileak ez dira ohartu oraindik.

Datu horiek lehengo astean argitaratu ziren, EHNE nekazari sindikatuak Gasteizen eginiko mobilizazioarekin batera. Sindikatuak Eusko Jaurlaritzari eskatu zion ekoizpen kostuak murriztu, ekoizlearen lana modu egokian ordaindu eta bitartekarien gehiegikeria saihestuz kontsumorako bidezkoak diren prezioak ezarri ahal izateko moduko nekazaritza politika. Nekazariak kobratzen dituzten prezio baxuak kontsumo prezioaren oso azpitik daude, azken hori espekulazioak, bitartekariak eta azalera handiek beraiek puzten baitute. Egoera horren aurrean, nekazari sindikatuak proposatu zuen ekoizpen kate osoan, kortatik mahaira, prezioen jarraipena egin eta egoera irregularrak eta espekulatuak zigortuko litzuzkeen Prezioen Behatokia sortzeko. Era berean, administrazioari bitartekaririk gabeko merkaturatze zirkuitu txikiak bultzatzeko eskatu zion. Behatokia eta eskatutako merkaturatze sistema hori elikadura kate osora zabaldu beharko lirateke. Ekoizlearen eta kontsumitzailearen onurarako.

Juan Mari Arregi

“Lá Nua” egunkari gaelikoa eta “Y Byd” proiektu galesa larri

EGUNKARI irlandarrak eta Galesko proiektuak arazo ekonomiko larriak dituzte eta bertan behera geratzeko zorian dira. Gaelikozko *Lá Nua* egunkariak diru sarrera apartekorik lortzen ez badu, martxoaren 1ean itxiko du agerkaria. Langileek ez dute aurrera segitzeko itxaropena galdu, baina agian, on-line bertsioarekin moldatu beharko dute aurretik. *Lá Nua* duela hogeitaz sortu zen eta Ipar Irlandako zein Irlandako Gobernuaren diru-laguntzak jaso ditu. *Y Byd*, galeseraz idatzitako lehenengo egunkaria sortzeko ekimena, 2002an hasi zen. Herritarrei esker 500.000 euro bilduak dituzte. 5.000 harpidedun lortzea zen asmoa eta Gobernuak 800.000 euro ematea. Galesko Gobernuak adierazi berri du orde, egunkaria sortutako lehen urtean 270.000 euro emango dituela. Datozen asteetan aukera guztiak aztertuko dituzte ekimenaren sustatzaileak.

2010ean unibertsitate berria

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEAK, Nazio Ertabaidagunek eta Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak aurkeztu dute euskarazko unibertsitatearen proiektua. Oraindik zehaztu ez dituzten zortzi titulaziorik hasi nahi dute 2010-2011 ikasturtea. Sustatzaileen hitzetan, unibertsitate “euskalduna, herritarra eta nazionala” izango da. Campusa Nafarroan edo Gipuzkoan eraikiko dute.

BAHEA

Joxe Azurmendik *Berrian* esanak: “Pentsa, gizarte batean komunikazioa oinarritzen duen hizkuntzak prentsa, irrati-telebista, informazio guztia, eskola eta unibertsitatea, literatura, lan eta negozio harremanak, ideologia politiko eta erlijiosoak... sare sozial guztia elkarbiltzen du, eta beste hizkuntza bateko gizartetik bereizi. Zer esan gura du hemen ‘tresna soila’ izateak? Faktore bakarra izan gabe, hizkuntzaren zerikusia herri baten izaerarekin, historikoki eta soziologikoki ebidentea da. Beste arazo bat da gero, beste moduko eragin sakonagorik ere ba al duen giza edo herri gogoan”.

Ondarre baserria

20214 Segura (Gipuzkoa)
Tel.: 943 801684
e-posta: ondarre@hispavista.com
www.acvmultimedia.com/ondarre

ONGIETORRI ARGIAra

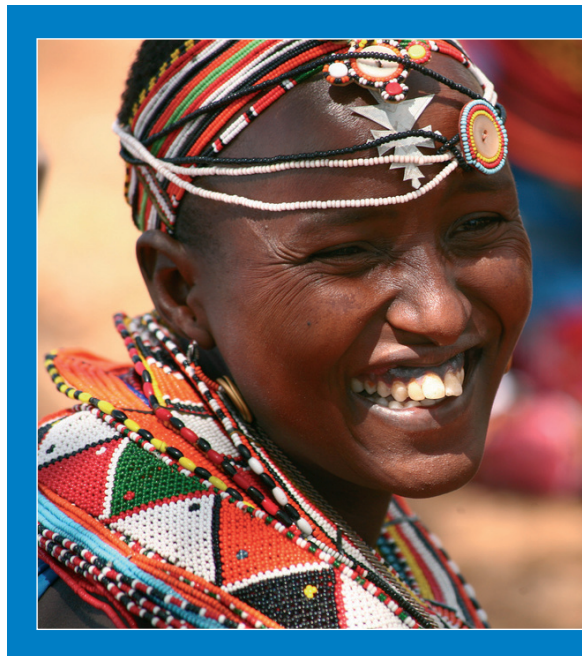
ARGIA n ateak zabalik
dauzkagu zuretzat.
Aldizkaria nola egiten dugun
ikusi nahi baduzu bidaliezaguzu
mezu bat gunea@argia.com
helbidera eta zurekin
harremanetan jarriko gara.

ARGIA

Kenyan jirafak lasai zeuden baina herritarrak haserre

Kenyak iazko abenduaren 27ko hauteskundeen ondoren kaosean murgildua dirudi. Poliziaren eskuetan, bi hautagai nagusien jarraitzaileen arteko liskarretan edo tribuen arteko mendekuetan, mila herritar baino gehiago hil dira. Nola iritsi da horretara Afrikako paradisuatzat saltzen zena?

ZER GERTATZEN DA KENYAN? Film, erreportaje eta dokumentaletatik saltzen zuen aurpegia –safariak, natura aberats eta salbaia, masaiak bezalako giza talde ikusgarriak...– errealitatea asko apaindurik lortzen zela ezaguna zen. Baina Kenyatik azken hilabeteotan iritsi direnak bezalako irudiak helduko zirenik ez zuen inork esperoko, ez eta justu orain urtebete Nairobira Munduko Gizarte Forora joan eta hango auzo txiroetako mixeria ikusi zutenek ere.

Iritsi ziren, ordea, abenduaren 27ko hauteskundeak, bermerik gabeko hauteskundeok irabazitzat eman zituen Mwai Kibaki, oposizioiko Orange Democratic Movement-eko (ODM) Raila Odingak ez zituen onartu emaitzak, liskarrak hasi ziren, poliziaren jazarpena ere bai, oposizioiko parlamentari bat hil zuten... eta herrialde osoa sutu zen. Kenyako gertakizun lazgarriak, oraindik baretu ez direnak, esplikatzekeo aipatu izan dira tribuen arteko ezinikusiak, sentimenduok manipulatzeko dituzten politikarien kalkuluzinakoak, agintarien ustelkeria... Beste batzuk Britainia Handiak bere inperialismoarekin utzitako hereden-tziaz oroitu dira asteotan.

John Lonsdalek ondo ezagutzen du Kenya. Cambridgeko Trinity College-n irakasle emeritua den honek beste artikulua askoz gain bi liburu dauzka argitaratuak honetaz: *Unhappy Valley: conflict in Kenya and Africa* (Zorigaiztoko Hara-

na: gatazka Kenyan eta Afrikan) eta *Mau-Mau and Nationhood* (Mau-Mau eta naziotasuna). *Open Democracy* aldizkari elektronikokoan berrikitan plazaratu du “Kenya: ethnicity, tribe and state” artikulua, beste gune aurrerakoi gehiagotan gero erreferentziatu dena. Historiak ez du esplikatzen gaur gertatzen dena, baina gaurkoa ezin ulertu da historiaren argirik gabe.

Lonsdalek gaur Kenya den estatua-ren sorreraraino atzeratu du begirada. Herrialde honetan XIX. mendean ez zen estatutik. Herritar gehienak nekazaritzan edo abeltzaintzan ari ziren, ehizetik eta bilketatik bizi ziren gutxiengoak ahaztu gabe. Lonsdalen hitzetan, orduko Kenyan tribuak baino gehiago familia eta leinuak zeuden, eta aginte zentralik ere ez zegoen. Britainiarrek inportatu zuten bertara Estatu XIX. mende bukaera, eta beren aldean oso ahulak ziren lider afrikarrak berenganatu zituzten.

Estatu kolonialak pixkanaka aberastunaren arabera piramidean antolatutako zituen herritarrak, lehen mosaiko anitzean era dispartsoan antolatuta zeudenak. Bi polo indartu ziren, bata “zuria” eta bestea “beltza” eta periferia marjinalizatu asko eragin.

Kolono zuriek berenganatu zituzten XX. mendean barrena Kenyako lur emankorrenen %20. Baina horietako zergekin Inperioa asetzen ez zuten, gainerako %80an afrikarren neka-

zaritza sustatzen hasi ziren britainiarrek, kenyarren %20 diren kikuyu jendearen eskualdean, Nairobi ondoan. Afrikarrak kristautzera etorritako misiolarienezako ere eskualde hori zen erakargarriena, eta bertan kokatu ziren eskola gehienak. Kikuyuak lehenago hasi ziren modernotzen gainerako herritarrak baino.

Gainerako etnietakoak ere hasi ziren beren leku bila. Batzuetan misiolariak berek eman zieten halako tribunazio kontzientzia, Biblia zahararen irakurketa lokalekin. Txirotasunetik ihesi, ekonomia berriaren bazter auzo-etara jo zuten lan bila: trenbideetan, lurjabe zurien morrontzan edo sorotan, polizian, armadan, ganadu tratu-tuan. Ugazabak eta agintariak etnien artean mesfidantza ereiten saiatu ziren.

Mau-Mau gerrilla beldurgarri hura

Kikuyu jendeak –gaur ere kenyarren ia laurdena– giro horretan hartu zuen etnia izatearen kontzientzia. 1945etik aurrera Rift haraneko goialdeetan baserri handietako ugazabak soroak mekanizatzen hasi zirenean, urte batzuk lehenago bertara eramandako langile kikuyuei bizibaldintza okerragoak ezarri zizkieten. Hauek saiatu ziren beren sorlekuetan berriro nekazaritzan hasten, baina ez zuten lortu, eta Nairobi inguruko txabolategietara jo behar izan zuten, nola edo hala bizimodua ateratzera.

Irudikoa "Rapunye herriko emakumea" dela dio argazia Interneten jarri duen Alessandra del Tufok. Itxuraren arabera, emakumeak masai etniakoa izan behar du, turisten kameren aurrerako apainduta ageri da. Kenya aipatzean argazki horietara geunden ohituta, eta mundua harritu da abendutik zabaldu diren liskarren bortitza ikusirik. Afrikako irudi idiliko horiek eta safariak erakarrita, turisten diru sarrerak dira Kenyak dauzkan garrantzizkoenetakoak. Baina *National Geographic*eko dekoratuen atzean herri oso txiroa bizi da. Barne Produktu Gordinaren arabera Kenya munduko herrialdeetan 76.a baldin bada, diru hori biztanleen artean banatuta (*per capita* errenta) munduko azkenetakoa da: 156. Pertsona eta urteko 1.200 dolar besterik ez. Nazioarteko Diru Funtsek eta Munduko Bankuak hala eskatuta, ekonomiaren liberalizazio eta pribatizazio betean murgilduta dago Kenya azken urteotan.

Kikuyu txiroon egoerak zerikusi gutxi zeukan ordurako lurjabe kontserbadoreagoak bihurtuak ziren beste kikuyu batzuenarekin. Hauen artekoa zen Jomo Kenyatta, beranduago independentziaren ondorengo Kenya kudeatuko zuena, eta deserrotutako txiro haiek aldiz, kopuru handitan egin zuten borroka Mau-Mau gerrillaren lerroetan britainiarren kontra.

Mau-Mau gerrillak aipamen bat merezi du, behin eta berriro azaltzen da-eta Kenyako bizitzan. 1952 eta 1960 artean gerrilla hau borrokatu zen ingelesaren kontra, eta garai hartan Europa osoak izan zuen bere berri, britainiarren desinformazioaren galbahetik pasata noski. Desmasia guztiak, kanibalismoa barne, egozten zitzaizkion Mau-Mau famatuak urte horietan

600 militar ingeles edo beltz hil zituen. Aldiz, hauek 10.500 gerrillari hil zituzten, 30.000 zauritu eta beste 100.000 susmagarri preso hartu kontzentrazio eremuetan. Zibilen artean, 1.800 afrikarren heriotza dago dokumentatuta, baina beste 50.000 gehiago hil zirela uste da.

Kenyako ekintzaileen kontra trebatu zen Frank Kitson militar gaztea —oraindik bizi da—, gero jeneral bihurtuta Ipar Irlandan IRAren kontrako kontraintsurgentzia antolatuta zuena, eta Espainian batzuek ezaguna dutena. Kenyako estatu independentea ere Mau-Mau zanpatuz sortu zen, eta urte luzez gerrilla honen historia tabu izan da bertan. Bizi diren gerrillari betereanoen ize-nean ari diren abokatuak sustatuta, asteotako batean izatekoa da Londre-

sen gobernu britainiarren kontrako epaiketa, Kenyan egindako txikizioen kalte-ordainak eskatzeko.

Lonsdaleren analisira itzulita, independentziaz geroztik Estatuak bihurtu zaie kenyarrei gizarte mailetan gora egiteko bide ia bakar. Jomo Kenyatta presidentearekin estreina eta hura hildakoan Daniel Arap Moi, herritarren ezinegona baretzeko lurrak banatzen aritu ziren, horretan ere etniekin jokatuz, izan masaiei lagunduz edo kikuyuei edo kalenjin-ci. Presidentetara Daniel Arap Moi iritsi zenerako zer banatua asko zegoen urrituta. Populazioa asko handitzen ari zen, eta aldiz lehortekak gertatu ziren, eta gero eta lur txarragoak zeuden banatzeko.

2002an Mwai Kibaki iritsi zenerako, maniobratzeko tarte estuagoa zeukan. Jakina denez, 2007ko abenduko hauteskundeak bermerik gabe egin izanak eta horien emaitza ilunak lehertu ditu harresiak. Kenyan duela mende erdiko borroka giro krudela berpiztu da, nagusiki kikuyu eta kalenjin jendearen artean, baina etnia gehiagoren artean ere bai.

John Lonsdale ez da ausartu etorkizuna iragartzera. Alde batetik etnien arteko haserrearen urrutiegi joan dira, eta bestetol Estatuak ez du bere buruaren erreforman asmatzen. Eta "bere burua eraldatzeko adinako tresnarik ez daukan Estatuak, irauteko adinakorik ere ez dauka". Edozein erakunderentzako balio duen epaia. Kenyako espejismoa zen: hemendik aurrera safariak kario pagatuko dira. ■

<http://www.argia.com/nethurbil.php> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Z E R B I T Z U A

Beti hurbilago.

Zerbitzu integrala,
pertsonalizatua,
hurbila eta
etengabea.
Horixe
da gure
konpromisoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani kalea - 20004 DONOSTIA
e-posta: zinkunegi@euskalnet.net
TEL.: 943 420 624

Mikel Irizar

Gizona bere heldutasunean

I ZENA. Hamalau urterekin –gaur baditut berrogei gehiago– hartu nuen erabaki bat garrantzitsua: ordura arteko Migel-txo aurrerantzean Mikel izango zen.

Errieta egin zidan maistra karlista batek Tolosako eskolapioetan, azterketak izen ilegalez sinatzen hasi nintzaionean, baina seguruenik maistraren petralkeriak indartu besterik ez zuen egin nire erabakia, nortasunaren bila abiatzekoa.

HIZKUNTZA. Handik urte gutxira, hemezortzi-
ren bat izango nuen, beste erabaki bat hiz-
kuntzaren bidegurutza iristean: euskaldu-
na izango nintzen, erabili eta garatu eta
barneratu egingo nuen etxean jasotako eus-
kara, nire izaeraren ezaugarri bihurtzeraino.
Madrilen bizi nintzen, eta han bazuen euska-
rak zer afektiboari metatzen zitzaion beste
balio erantsi bat: bereizteko balio zuen,
jende artean egon arren isilka hitz egin
beharrik gabe.

IZANA. Pare samarrean baina
goroxeago etorri zen hiruga-
rren zutabea, militantzia
abertzalea. Artean klandes-
tinitatean, eta politikan beti;
indarkeria gorrotatzen nuen
ordurako, izan etsaiarena
edo “gurea”. Eta militan-
tziarekin piztu zitzaidan
jakin-gosea: nondik, nora,
nola... Hor konturatu nin-
tzen hartzen zaila zela nire
izaera berria, euskal herri-
tarrarena. Lerro zuzene-
kin oker idatzitako iragana
da gure tribuarena; eta,
hortik abiatuta, ezin aurrerako norabidea
samur topatu.

ZALANTZA. Ez nuen urte asko behar izan
politika formalarekiko esperantza galtzeko.
Alderdiek segurtasun setatia behar izaten
dute eta ni zalantzak bizi nau, galderak
ditut maite. Urte luzeak daramatzat nire
buruari galdezka, bidegurutze bakoitzean:
eta orain, nondik? Adinean aurrera, burua
atzera jiratu eta bidezidorra dakusat, ez
beti zuzena. Ez nuke aldatuko, konforme
nago egindakoarekin.

ALBERTO ELOSEGI

GAUR NI. Izena eta hizkuntza ondo itsatsita dauzkat, nirekin gordeko ditut betiko. Iza-
nari buruz, zalantza gehiago. Ez naiz aberri-
zale, seguruenik ezta abertzale ere. Tribua-
ren iragan oker idatzia ez zait arrazoi aski
etorkizun jakin bat marrazteko. Aldi
berean, independente izan nahi nuke Espai-
niatik eta Frantziatik, haien nazionalismo
erasokor eta zabarrak egonezina eta larri-
gura sentiarazten dizkidalako.

GAUR GU. Euskaradunon tribuari ajeak eta
sasoia biak antzematen dizkiot. Iritsi da
honaino garai urrunetatik, eta nahi luke
aurrera egin. Badabil oraino. Nora eta nola
asmatu behar du, ordea. Eta norekin. Ohi
bezala, baina inoiz baino areago, ez baitago
bera bakarrik Euskal Herrian, bestelako tri-
buak ere badira hemengo, lehengusu basko-
ak nagusi. Hain zuzen, hor legoke koska
garrantzitsua: etxean nagusitasuna lortzea,
alegia, hegemoniko izatea. Sarri bota izan
dugu kexua: *gizarteko errefe-
rente nagusiak ez dira euskal-
dunak*. Jar dezagun esaldia
alderantziz: *euskaldunak ez
dira gizarteko erreferente nagi-
siak*. Bigarren moldea
lagungarriago zaigu norabi-
dea igartzeko.

«
Abertzaletasunaren oinarriak dira mapa bat
eta herriaren izateko eskubide supremoa,
ezinbestean –noiz ez badakigu ere–
munduak onartu beharko duena.
XIX. mende erromantikoan bizi gara,
XXI.a hasia ez bailitza»

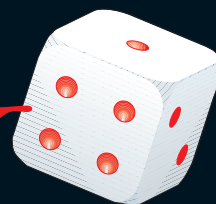
BIHAR ZER? Ortodoxia
zaharkituan ari gara,
noraezean. Alderdi aber-
tzale nagusiak jaungoikoa
eta lege zaharra daramatza
oraindik izenean. Eta, oro
har, abertzaletasunaren
oinarriak dira mapa bat

eta herriaren izateko eskubide supremoa,
ezinbestean –noiz ez badakigu ere– mun-
duak onartu beharko duena. XIX. mende
erromantikoan bizi gara, XXI.a hasia ez
bailitza.

Hala ere, hausnarketa interesgarriak hasi
dira, han-hemenka, Nafarroa aldean berezi-
ki, heterodoxian barrena eta alderdietatik
aparte. Hauek ez dute asko lagunduko, ohi-
koan baitaude eroso; ez bezate behintzat tra-
barik jar. Eta, behin desiota hasita, azken
bat: bilduko al dugu ausardia nahikorik
behar bezain heterodoxo izateko! ■

ASTE HONETAKO

zozketak

Ken Zazpi

Otsailaren 29an
BIARRITZeko
Palais des Festivals aretoan
"Argiak" diskoaren
aurkezpen kontzerturako
5 harpidedunentzat bina sarrera

www.kenzazpi.com
www.pserrano.com

1

Donostiako Aquariuma

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Carlos Blasco de Imaz Plaza, 1
Donostia GIPUZKOA

www.aquariumss.com

2

Tarpoon urpekaritza

2 lagunentzat
"urpekaritza bataioa" opari

Kirol portua, A lokala - 7
Getxo, BIZKAIA

www.divetarpoon.com

3

Bilboko Euskal Museoa

5 harpidedunentzat
bina sarrera

Miguel Unamuno plaza, 4
Bilbo, BIZKAIA

www.euskal-museoa.org

4

Ardibidez

2 mahai jolas opari

www.argia.com/denda

5

AURREKO ASTEKO IRABAZLEAK

UZTARTZA ATERPETXEA

- Karmele Burgoa Belaustegi (Donostia)

ATALAIA JATETXEA

- Asier Iturriaga Zugaza-Artaza (Durango)

CHILLIDA - LEKU MUSEOA

- Aitor Duñabeitia Martin (Durango)
- Iñigo Gogenola Bilbao (Berriatua)

URDAZUBUKO LEZEAK

- Dordoka Kultur Elkartea (Basauri)
- M.Pilar Zeberio Begiristain (Andoain)
- Xabier Iriarte Ansorena (Hernani)
- Orreagako Ama BHI (Garralda)
- Joseba Iriondo Goti (Laudio)

NATURPOLIS

- Erramon Egurrola Zabala (Aulesti)
- Manu Urruzola Aranzabe (Alkiza)

EL BOMBARDEO GERNIKA BONBARDAKETA

NOBEDADEA

DVD 1 "Gernika, bonbardaketa"

DVD 2 "Gernikako Picasso"

CD 3 "1937-2007. Gernika.
Multimedia berezia"

29,95€

ARGIAren
harpidedunek
%15eko deskontua

ESKAERAK
943 36 72 85